

Marina Muñoz Puig i Tània Verge Mestre
(coordinadores)

Fitxes docents



per treballar
l'abordatge de
la violència
masclista

Índex

Introducció	1
1. Ciències de la Salut i de la Vida	2
1.1 Detecció de Situacions de Violència Masclista en l'Atenció Primària (AP)	2
1.2 Psicologia Forense	7
1.3 La Violència Obstètrica	12
2. Ciències Polítiques i Socials	17
2.1 Economia Política de la Violència contra les Dones	17
2.2 Incidència i Efectes de la Violència Masclista en les Dones Migrades	23
2.3 La Prevenció de la Violència Masclista com a Política Pública	29
2.4 Masculinitat Hegemònica i Relacions de Poder	35
2.5 Relacions Internacionals i Gènere	41
2.6 Violència de Gènere en les Relaciones Íntimes	47
2.7 Violència Política i Electoral contra les Dones	53
2.8 Dret Antidiscriminatori i Igualtat de Gènere: Discriminació Directa, Indirecta i Múltiple	59
2.9 Gènere, política criminal i dogmàtica	59
2.10 Violència masclista, homofòbia i transfòbia en el context de polítiques d'asil i refugi	59
2.11 Incidència de la Violència Familiar i/o Masclista en les Mesures Civils relacionades amb els Fills i Filles menors	60
2.12 Victimologia. Enquestes de victimització: Enquesta de Victimització de l'Àrea Metropolitana de Barcelona (EVAMB) i Enquesta de Victimització de Barcelona (EVB)	60
3. Comunicació	61
3.1 La Cultura de la Violació als Mitjans de Comunicació	61
3.2 L'Heteronormativitat en la Comunicació	67
3.3 La Perspectiva de Gènere a les Sèries de Ficció	73
3.4 Sexisme i Violència Masclista en les Campanyes Publicitàries	79
3.5 Tractament Informatiu de la Violència Masclista	85
3.6 La Violència Masclista i la seva representació en els diferents Relats Audiovisuals: Publicitat Institucional, Publicitat Comercial i Ficció	89
3.7 Violència Lingüística i Comunicativa contra les Dones	94
4. Dret	95
4.1 L'Acompanyament Psicològic a les Víctimes de Violència Masclista	95

4.2 Atenció a les Dones Recluses Víctimes de Violència Masclista i Rehabilitació d'Homes Agressors	102
4.3 Dret Antidiscriminatori i Igualtat de Gènere: Discriminació Directa, Indirecta i Múltiple.....	108
4.4 Gènere, Política Criminal i Dogmàtica	113
4.5 Prostitució i Tràfic de Persones amb finalitat d'Explotació Sexual	118
4.6 Perspectives Filosòfiques sobre la Violència Masclista	124
4.7 Violència Masclista, Homofòbia i Transfòbia en el context de les Polítiques d'Asil i Refugi	129
4.8 Incidència de la Violència Familiar i/o Masclista en les Mesures Civils relacionades amb els Fills i Filles menors	136
4.9 Victimologia. Enquestes de Victimització: Enquesta de Victimització de l'Àrea Metropolitana de Barcelona (EVAMB) i Enquesta de Victimització de Barcelona (EVB).....	143
4.9 Tractament jurídic-penal de la Violència de Gènere.....	147
5. Economia i Empresa.....	152
5.1 Discriminació per Gènere en el Mercat Laboral	152
5.2 Pràctiques de Discriminació Laboral contra les Dones i Informació No Financera Obligatòria per a les Empreses en relació amb les Polítiques d'Igualtat	157
5.3 Economia Política de la Violència contra les Dones	162
5.3 Dret Antidiscriminatori i Igualtat de Gènere: Discriminació Directa, Indirecta i Múltiple.....	162
6. Enginyeries.....	163
6.1 TIC i Violència contra les Dones	163
7. Humanitats	168
7.1 Assetjament Sexual i Consentiment: Perspectives Filosòfiques	168
7.2 Història i Violència de Gènere	173
7.3 L'Inici de la Desigualtat de Gènere i la Violència contra les Dones a la Prehistòria	179
7.4 Violència Física i Violència Estructural contra les Dones en la Literatura	184
8. Traducció i Ciències del Llenguatge.....	190
8.1 Violència Lingüística i Comunicativa contra les Dones	190

Introducció

El 25 de novembre del 2018, amb motiu del Dia Internacional per a l'Eliminació de la Violència Masclista contra les Dones, la Comissió Dones i Ciència del Consell Interuniversitari de Catalunya (CIC) va emetre un manifest en què afirmava que “urgeix comptar amb una judicatura competent en l'aplicació del marc legal en aquesta matèria, uns serveis mèdics que sàpiguen detectar les situacions de violència, uns serveis educatius que posin en pràctica la coeducació, una planificació de les polítiques públiques que adreci les causes socioeconòmiques de la violència, uns mitjans de comunicació i unes produccions audiovisuals que no banalitzin la violència masclista, unes tecnologies de la informació que garanteixin la seguretat de les dones i una formació humanística que qüestionari des de l'arrel els estereotips i prejudicis de gènere”.

Lluny de ser una política sectorial, l'abordatge de la violència masclista comprèn molts tipus de polítiques i d'actuacions tant d'actors públics com privats, i la multifactorialitat de les seves causes exigeix ser tractada des de les diferents titulacions universitàries. Amb l'objectiu de contribuir a formar professionals competents en la lluita contra les violències masclistes, la Unitat d'Igualtat de la Universitat Pompeu Fabra (UPF) ha coordinat l'elaboració de fitxes docents sobre l'abordatge de la violència masclista. Aquest treball està en línia amb la legislació específica d'àmbit estatal i català sobre igualtat de gènere i sobre erradicació de la violència envers les dones i amb l'objectiu del Segon Pla d'Igualtat de la UPF de transversalitzar la perspectiva de gènere en la docència.

Els recursos docents que trobareu en aquesta publicació parteixen de la identificació de diverses assignatures de cadascuna de les titulacions de grau impartides a la UPF en què es podrien desenvolupar resultats d'aprenentatge relacionats amb la prevenció, la detecció i l'atenció a les dones en situació de violència masclista, així com d'altres qüestions relacionades amb la discriminació que pateixen les dones pel sol fet de ser-ne o amb la discriminació que pateixen les persones amb orientacions sexuals o identitats de gènere no normatives. Concretament, les més de trenta fitxes docents elaborades per professores de la UPF o per col·laboradores externes plantegen diferents temes per tractar en el marc d'una o diverses assignatures, suggereixen activitats de seminari per desenvolupar i proporcionen diferents tipus de referències (bibliogràfiques, recursos audiovisuals i bases de dades). Així, doncs, aquestes fitxes docents són d'utilitat tant per al professorat a l'hora de preparar les seves assignatures com per a l'alumnat a l'hora d'elaborar els seus treballs de recerca.

Marina Muñoz Puig i Tània Verge Mestre

1. Ciències de la Salut i de la Vida

1.1 Detecció de Situacions de Violència Masclista en l'Atenció Primària (AP)

Serena Brigidi

Facultat de Ciències de la Salut i Benestar
(UVic-UCC)

Empreu aquest identificador per citar aquest document
MUÑOZ PUIG, Marina; VERGE MESTRE, Tània. *Fitxes docents per treballar l'abordatge de la violència masclista*. Barcelona: UPF, 2020. ISBN: 978-84-09-22582-8. ISBN: 978-84-09-22582-8.

Resum



Àmbit d'aplicació

[Graus](#)

[Assignatures](#)



Abordatge docent

[Temes específics que es poden tractar](#)

[Activitats de seminari](#)



Referències

[Referències bibliogràfiques](#)

[Altres recursos](#)

Àmbit d'aplicació

Graus

Grau en Medicina

Assignatures

Psicologia; Relació Metge-Malalt i Habilitats Comunicatives; Ginecologia i Obstetrícia; Pediatria; Medicina Preventiva i Salut Pública; Bioètica; Medicina Comunitària; Investigació Biomèdica; Gestió Sanitària; Pràctiques



Abordatge docent

Temes específics que es poden tractar

1. Interseccionalitat de gènere i desigualtat social en salut a la consulta d'AP en cas de violència masclista: nivell socioeconòmic, ètnica, idiomes parlats, edat, condició administrativa, familiar, precarietat laboral, social, presència de xarxes socials, etc.
2. Intervenció transversal, integrada i en equip a la violència masclista (víctima i agressor): prevenció (formació i sensibilització); detenció (entrevista clínica); registració; valoració (víctima) si hi ha riscos imminents i quina situació viu en l'entorn més proper (evitar infantilització i victimització secundària); garantir seguiments des de l'AP.
3. Atenció a la violència masclista també dins de l'àmbit de la salut (alta presència i/o feminització de professions mèdiques i de la salut).

Activitats de seminari

- Analitzar les diferents formes de violències masclistes (psicològica, física, sexual, econòmica, simbòlica, institucional) i els diversos àmbits (parella, familiar, sociocomunitari, simbòlic, laboral, sanitari).
- Aprofundir en la violència masclista segons situacions i/o moments vitals diversos, per exemple: matrimonis pactats; embaràs; MGF; infància, adolescència, joventut, adultesa i vellesa; *SOGIESC* (*Sexual Orientations, Gender Identities and/or Expressions, and Sex Characteristics*) i LGTBI; HIV, trastorns mentals, crònics, múltiples.
- Conèixer el dret, autonomia en l'àmbit sanitari en referència a la violència masclista: quan i com intervenir, protegir, on anar i denunciar.
- Reflexionar sobre els límits ètics i socials. Reflexionar sobre el consens.



Referències

Referències bibliogràfiques

- ARTAZCOZ, Lucía; GARRIDO, Amaia; JUÁREZ, Olga; OTERO, Isabel; PASARÍN, Maribel; PÉREZ, Katherine; PÉREZ, Glòria; SALVADOR, María. "Violencia machista en el ámbito de la pareja desde una perspectiva de salud pública: marco conceptual". *Barcelona Societat. Revista de Investigación y Análisis*, 21. 2019. Pàg. 1-17.
- HAMBERG, Katarina. "Gender bias in medicine". *Women's Health*, 2008. Pàg. 237-243.
- RUIZ-PÉREZ, Isabel; BLANCO-PRIETO, Pilar; VIVES-CASES, Carmen. "Violencias contra la mujer en la pareja: determinantes y respuestas sociosanitarias". *Gac Sanit*, 18 (2), 2004. Pàg. 4-12.
- BABI-ROURERA, Pilar. "Presente continuo. Violencia de género en la consulta". *Mujeres y Salud*, 38, 2015. Pàg. 18-20.
- RUIZ-PÉREZ, Isabel; PLAZAOLA-CASTAÑO, Juanca; BLANCO-PRIETO, Pilar; GONZÁLEZ-BARRANCO, Juana; AYUSO-MARTÍN, Pilar; MONTERO, María Isabel. "Las violencias contra la mujer en la pareja: un estudio en el ámbito de la atención primaria". *Gac Sanit.*, 20 (3), 2006. Pàg. 202-208.
- MONTERO, María Isabel; RUIZ-PÉREZ, Isabel; MARTÍN-BAENA, David. 2011. "Violence against women from different relationship contexts and health care utilization in Spain". *Women's Health Issues*, 21 (5), 2011. Pàg. 400-406.

Altres recursos

Informes, recursos audiovisuals, etc.

- GENERALITAT DE CATALUNYA. *Encuesta de violencia machista en Cataluña*. Barcelona: Departament d'Interior, 2016.
- Comissió de Violència Intrafamiliar i de Gènere. *Guia assistencial de la violència sexual*. Hospital Clínic de Barcelona. [Protocolo]. Barcelona: Clínic, 2012.
- *Unbelievable (Creedme)*. Susannah Grant. EUA, 2019. [Sèrie de TV. Netflix].

- *13 Reasons Why (Por 13 razones)*. Brian Yorkey. EUA, 2017. [Sèrie TV. Netflix].
- *Amores que matan*. Icíar Bollaín. Espanya, 2000. [Curt].

Fonts de dades (bases de dades o informes amb dades)

- EUROPEAN UNION AGENCY FOR FUNDAMENTAL RIGHTS. *Violence against Women*. Ginebra, 2014. Disponible en línia: <<https://doi.org/10.1016/B978-0-12-803678-5.00483-5>>
- Ley 5/2008, del derecho de las mujeres a erradicar la violencia machista. Butlletí Oficial del Parlament de Catalunya, 2008.
- MINISTERIO DE LA PRESIDENCIA, relaciones con las Cortes e Igualdad. Portal Estadístico. Delegación del Gobierno para la Violencia de Género. 2019. <<http://estadisticasviolenciagenero.igualdad.mpr.gob.es>>
- ONU MUJERES. *Un marco de apoyo a la prevención de la violencia contra la mujer*. Nova York, 2015.
- WORLD HEALTH ORGANIZATION. *Strengthening health systems to respond to women subjected to intimate partner violence or sexual violence: a manual for health managers*. Ginebra, 2017.
- *Mujeres y feminismo. BCN Antimachista*. <<https://ajuntament.barcelona.cat/dones/es/bcn-antimachista>>
- INSTITUT CATALÀ DE LES DONES. *Serveis i recursos d'atenció en l'àmbit de la violència masclista*. <http://dones.gencat.cat/ca/ambits/violencia_masclista/recursos_atencio/>

1.2 Psicologia Forense

Serena Brigidi

Departament de Ciències Socials i Benestar
(UVic-UCC)

Empreu aquest identificador per citar aquest document
MUÑOZ PUIG, Marina; VERGE MESTRE, Tània. *Fitxes docents per treballar l'abordatge de la violència masclista*. Barcelona: UPF, 2020. ISBN: 978-84-09-22582-8.

Resum



Àmbit d'aplicació

[Graus](#)

[Assignatures](#)



Abordatge docent

[Temes específics que es poden tractar](#)

[Activitats de seminari](#)



Referències

[Referències bibliogràfiques](#)

[Altres recursos](#)

Àmbit d'aplicació

Graus

Grau en Medicina

Assignatures

Psicologia; Relació Metge-Malalt i Habilitats Comunicatives; Anatomia Patològica; Epidemiologia i Demografia Sanitària; Ginecologia i Obstetrícia; Psiquiatria; Pediatria; Farmacologia Clínica; Medicina Legal i Toxicologia; Medicina Preventiva i Salut Pública; Bioètica; Medicina Comunitària; Investigació Biomèdica; Gestió Sanitària; Pràctiques.



Abordatge docent

Temes específics que es poden tractar

1. Gènere, justícia i salut.
2. Postcolonialitat i interseccionalitat en l'elaboració d'una valoració forense integral.
3. Mètodes i tècniques quantitatives i qualitatives feministes d'investigació, anàlisi, recollida de dades, elaboració del pronòstic; observació i simulació; avaluació, seguiment i tractament integral (tant en l'àmbit social com en el clínic).
4. Conscienciació, prevenció i sensibilització. El valor de models de coeducació en l'àmbit social, sanitari, jurídic.

Activitats de seminari

- Anàlisi dels mitjans de comunicació quan difonen continguts que incideixen en la violència i la discriminació masclistes.
- Destacar accions, valoracions, protocols, intervencions, etc., positives en el marc de la salut pública i la salut global (context local i global).
- Anàlisi integral de casos clínics des d'una perspectiva feminista (Sant Fermí, Marina Alta, Azuqueca, Callosa, etc.).



Referències

Referències bibliogràfiques

- JULIANO, Dolores. *Presunción de inocencia. Riesgo, delito y pecado en femenino*. Sant Sebastià: Gakoia Liburuak, 2013.
- ROBBINS, Pamela Clark; MONAHAN John; SILVER Eric. "Mental disorder, violence, and gender". *Law Hum Behav*, 27 (6), 2003. Pàg. 561-571.
- DE VOGEL, Vivienne; TONIA, Nicholls. "Gender matters: an introduction to the special issues on women and girls", *Int J Forensic Ment Health*, 15 (1), 2016. Pàg. 1-25.
- DE VOGEL, Vivienne; STAM, Jeantine; BOUMAN, Yvonne; TER HORST, Paul; LANCEL, Marike. "Violent women: a multicentre study into gender differences in forensic psychiatric patients", *J Forens Psychiatry Psychol.*, Mar 3, 27 (2), 2016. Pàg. 145-168.
- BOHLE, Anouk; DE VOGEL, Vivienne. "Gender differences in victimization and the relation to personality disorders in forensic psychiatry", *Journal of Aggression Maltreatment & Trauma*, 26 (4), 2017. Pàg. 1-19.
- KARSTEN, Julie; DE VOGEL, Vivienne; LANCEL, Marike. "Characteristics and crimes of women with borderline personality disorder in forensic psychiatry: A multicenter study", *Psychology, Crime and Law*, 22 (3), 2015. Pàg. 224-237.

Altres recursos

Informes, recursos audiovisuales, etc.

- *Unbelievable* ('*Créedme*'). Susannah Grant. EUA, 2019. [Sèrie de TV]. Netflix.
- ASOCIACIÓN DE MUJERES JUEZAS.
<<http://www.mujeresjuezas.es>>
- PATEL, Jinal. S.f. *What is the role of gender differences in forensic psychiatry, and do they matter?* Disponible en línea:
<https://www.rcpsych.ac.uk/docs/default-source/members/faculties/forensic-psychiatry/forensic-patel-jinal.pdf?sfvrsn=27191e1c_2>
- *The Fall* ('*La caza*'). Allan Cubitt. Regne Unit, Irlanda, 2013.
- WOMEN WORLD WIDE. OBSERVATORIO DE JUSTICIA Y GÉNERO.
<<https://www.womenslinkworldwide.org/observatorio/base-de-datos>>
- Abogadas por la Igualdad.
<<https://abogadasparalaigualdad.wordpress.com>>
- CAPS. *Centre d'Anàlisi i Programes Sanitaris*.
<<http://www.caps.cat/redcaps.html>>

Fonts de dades (bases de dades o informes amb dades)

- OBSERVATORIO CONTRA LA VIOLENCIA DOMÉSTICA Y DE GÉNERO DEL CONSEJO GENERAL DEL PODER JUDICIAL. *La violencia sobre la mujer en la estadística judicial: segundo trimestre de 2016*. 2016.
- *Women in Prison*. 2017. Disponible en línea:
<<http://www.womeninprison.org.uk/research/key-facts.php>>
- MINISTRY OF JUSTICE FEMALE OFFENDER STRATEGY FOR WOMEN IN THE CRIMINAL JUSTICE SYSTEM. "Female offender strategy". 2018. Disponible en línea:
<<https://www.gov.uk/government/publications/female-offender-strategy>>
- WHO. *Gender and women's mental health*. 2015. Disponible en línea:
<http://www.who.int/mental_health/prevention/genderwomen/en>

1.3 La Violència Obstètrica

Serena Brigidi

Departament de Ciències Socials i Benestar.

(UVic-UCC)

Empreu aquest identificador per citar aquest document

MUÑOZ PUIG, Marina; VERGE MESTRE, Tània. *Fitxes docents per treballar l'abordatge de la violència masclista*. Barcelona: UPF, 2020. ISBN: 978-84-09-22582-8.

Resum



Àmbit d'aplicació

[Graus](#)

[Assignatures](#)



Abordatge docent

[Temes específics que es poden tractar](#)

[Activitats de seminari](#)



Referències

[Referències bibliogràfiques](#)

[Altres recursos](#)

Àmbit d'aplicació

Graus

Grau en Medicina

Assignatures

Psicologia; Nutrició Humana; Ginecologia i Obstètrica; Psiquiatria; Medicina Preventiva i Salut Pública; Bioètica; Medicina Comunitària; Investigació Biomèdica; Gestió Sanitària; Pràctiques



Abordatge docent

Temes específics que es poden tractar

1. Drets sexuals-reproductius: autonomia, respecte, *agency* de les dones i col·lectius LGTBI i SOGIESC (Sexual Orientations, Gender Identities and/or Expressions, and Sex Characteristics). Enfocament postcolonial i interseccional.
2. Fisiologia i psicologia del part i violència obstètrica.
3. La violència obstètrica (VO) és violència de gènere: el paper de la dona en el model mèdic hegemònic (MMH).
4. Psicopatologia i psiquiatria perinatal.
5. La violència obstètrica, la pateixen també les/els professionals de la salut.

Activitats de seminari

- Les conseqüències socials, culturals, físiques i emotives de la VO (mares, fills/filles, parella, família, professionals de la salut, comunitat).
- La VO en la literatura infantil i els recursos audiovisuals i digitals: com ens socialitzem amb la violència obstètrica (i violències de gènere).
- Anàlisi de casos específics i conseqüències: avortaments, litotomia, maniobra de Kristeller, episiotomia, cesàries innecessàries i "a la carta", tractes deshumanitzats, ús d'oxitocina sintètica, etc. Propostes de millora.
- Psicopatologia del part.
- Com atendre després de les violències (MGF, VO, violències de gènere): necessitats i estratègies.



Referències

Referències bibliogràfiques

- BRIGIDI, Serena. "*Haec ornamenta sunt mea*. Reflexiones en torno al universo (in)material de la maternidad". *Femeris*, 2016.
- BRIGIDI, Serena. "'Jugamos a parir?'. El *pošlost'* de la violencia entre brutalidad y trivialidad". A: Josefina Goberna. *Violencia obstétrica y el debate actual sobre la atención al nacimiento*. Madrid: Tecnos, 2018. Pàg. 161-174.
- BRIGIDI, Serena; BUSQUETS-GALLEGO, Marta. "Interseccionalidades de género y violencias obstétricas", *Revista Musas*, 4 (2), 2019. Pàg. 77-97.
- FERNÁNDEZ GUILLÉN, Francisca. "¿Qué es la violencia obstétrica? Algunos aspectos sociales, éticos y jurídicos". *DILEMATA. Revista Internacional de Éticas Aplicadas*, 18, 2015.
- OLZA FERNÁNDEZ, Ibone. "PTSD and obstetric violence". *Midwifery Today with International Midwife*, 105, 2013. Pàg. 48-9, 68.
- FREEDMAN, Lynne; KRUK, Margaret. "Disrespect and abuse of women in childbirth: challenging the global quality and accountability agendas". *Lancet*, 384 (9948), 2014. Pàg. 42-44.
- LUKASSE, Mirjam; SCHROLL, Anne-Mette; KARRO, Helle; SCHEI, Berit; STEINGRIMSDOTTIR, Thora; VAN PARYS, An-Sofie; THE BIDENS STUDY GROUP. "Prevalence of experienced abuse in healthcare and associated obstetric characteristics in six european countries". *Acta Obstetricia Et Gynecologica Scandinavica*, 94 (5), 2015. Pàg. 508-517.
- BELLI, Laura Florencia. "La violencia obstétrica: otra forma de violación a los derechos humanos". *Rev RedBioética/UNESCO*, 4 (1) (7), 25. 2013.

Altres recursos

Informes, recursos audiovisuales, etc.

- D. A. *Mirades a la violència*. Barcelona: Pol·len, 2019.
- GARCÍA, Margarita Eva. 2018. *Violencia obstétrica: partos robados, cuerpos sometidos*. 2018. Disponible en línea: <<https://www.pikaramagazine.com/2018/11/violencia-obstetrica-partos-robados-cuerpos-sometidos/>>
- BOLLAIN, Iciar. *Por tu bien*. 2004. Espanya. [Curtmetratge]. Disponible en línea: <<https://www.youtube.com/watch?v=FX4tX2Pu0NA>>
- PICHOT, Malena. *Cualca. La violencia obstétrica*. 2014. Argentina. [Curtmetratge]. Disponible en línea: <<https://www.youtube.com/watch?v=LF2Dp0Nlxps>>
- DONAllum - Associació Catalana per un Part Respectat. *Parir amb respecte*. 2012. Catalunya. [Curtmetratge]. Disponible en línea: <<https://www.youtube.com/watch?v=kR8j9cmShUE>>
- *Las Casildras. Voces contra la violencia obstétrica*. 2012. Argentina. [Curtmetratge]. Disponible en línea: <<https://www.youtube.com/watch?v=BzkvugKCSHl>>
- OVO Chile. Disponible en línea: <<http://ovochile.cl/testimonios/>>
- KENDALL-TACKETT, Kathleen. *Birth Trauma and Breastfeeding*. 2013. [Entrevista]. Disponible en línea: <<https://vimeo.com/71862538>>
- Human Rights in Childbirth. Disponible en línea: <<http://humanrightsinchildbirth.org>>

Fonts de dades (bases de dades o informes amb dades)

- OMS. *Prevención y erradicación de la falta de respeto y el maltrato durante la atención al parto en los centros de salud*. Ginebra: OMS, 2014.
- ONU. *Declaración de expertos en derechos humanos sobre derechos sexuales y reproductivos*. Ginebra: ONU, 2015.
- NU. *Enfoque basado en los derechos humanos del maltrato y la violencia contra la mujer en los servicios de salud reproductiva, con especial hincapié en la atención del parto y la violencia obstétrica*. 2019. Disponible en línea: <https://eipmh.com/wp-content/uploads/2019/09/UN_Res.71170..pdf>
- OHCHR. *Informe sobre maltrato y violencia contra las mujeres indígenas durante la atención de salud reproductiva, con enfoque en parto*. 2019. Disponible en línea: <<https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/SR/ReproductiveHealthCare/Chirapaq%20Peru.pdf>>

2. Ciències Polítiques i Socials

2.1 Economia Política de la Violència contra les Dones

Tània Verge Mestre

Departament de Ciències Polítiques i Socials
(UPF)

Empreu aquest identificador per citar aquest document
MUÑOZ PUIG, Marina; VERGE MESTRE, Tània. *Fitxes docents per treballar l'abordatge de la violència masclista*. Barcelona: UPF, 2020. ISBN: 978-84-09-22582-8.

Resum



Àmbit d'aplicació

[Graus](#)

[Assignatures](#)



Abordatge docent

[Temes específics que es poden tractar](#)

[Activitats de seminari](#)



Referències

[Referències bibliogràfiques](#)

[Altres recursos](#)

Àmbit d'aplicació

Graus

Grau en Ciència Política i de l'Administració; grau en Filosofia, Política i Economia; grau en Economia

Assignatures

Política Comparada; Estructura Social; Introducció a les Relacions Internacionals; Economia Política i de les Institucions Polítiques



Abordatge docent

Temes específics que es poden tractar

1. Una pandèmia global de violència contra les dones (dades internacionals, per regions, etc.; perspectiva longitudinal i sincrònica).
2. L'economia política feminista: aportacions a l'economia política i a les relacions internacionals *'mainstream'*.
3. Dimensions o eixos de l'economia política de la violència contra les dones.
 - 3.1 La divisió sexual del treball dins la família i l'economia domèstica.
 - 3.2 La desregulació de l'economia global, la precarietat i la feminització de la pobresa.
 - 3.3 La guerra i el militarisme.
4. Els costos econòmics de la violència contra les dones.
5. La interacció entre la justícia econòmica i la justícia de gènere (des d'una perspectiva interseccional).

Activitats de seminari

- Anàlisi de dades: comparar la incidència de la violència contra les dones en temps de pau i en situacions de conflicte bèl·lic o de desastre natural; comparar la incidència de la violència segons el nivell de desenvolupament econòmic dels països (nivell macro) i segons el nivell de recursos socioeconòmics de les víctimes (nivell micro); comparar el nivell de despesa militar dels països i la despesa destinada a polítiques socials i, particularment, a les polítiques d'igualtat.

- Identificar l'impacte de la interseccionalitat* en les dimensions o eixos de l'economia política de la violència contra les dones (tema 3) a partir de notícies de premsa d'àmbit nacional i internacional.
- *Policy brief* amb recomanacions dirigides a institucions i organitzacions d'àmbit polític i econòmic o amb aquelles relacionades amb les polítiques de seguretat.
- Seminari sobre els costos personals, socials i econòmics de la violència contra les dones: sessió de pòsters en què cada grup d'estudiants presenta les dades de la bibliografia assignada (o que hagi hagut de buscar).

* Per exemple: dones migrades, dones racialitzades o pertanyents a grups ètnics minoritaris, dones refugiades, dones amb discapacitat, persones amb sexualitats o identitats de gènere no normatives, etc.



Referències

Referències bibliogràfiques

- CRENSHAW, Kimberle. "Mapping the Margins: Intersectionality, Identity Politics, and Violence against Women of Color", *Stanford Law Review*, 43 (6), 1991. Pàg. 1241-1299.
- HUNNICUTT, Gwen. "Varieties of Patriarchy and Violence Against Women", *Violence Against Women*, 15 (5), 2009. Pàg. 553-573.
- JOHNSON, Holly; OLLUS, Natalia; NEVALA, Sami. *Violence Against Women: An International Perspective*. Nova York: Springer, 2008.
- MORRISON, Andrew R.; ORLANDO, M. Beatriz. "Social and Economic Costs of Domestic Violence: Chile and Nicaragua". A: Andrew R. Morrison; M. Loreto Biehl (ed.). *Too Close to Home: Domestic Violence in Latin America*. Washington DC: Inter-American Development Bank, 1999.
- TICKNER, J. Ann. *Gender in International Relations: Feminist Perspectives on Achieving Global Security*. Nova York: Columbia University Press, 1992.
- TICKNER, J. Ann. "Introducing Feminist Perspectives Into Peace and World Security Courses", *Women's Studies Quarterly*, 23 (3-4), 1995. Pàg. 48-57.
- TRUE, Jacqui. "The Political Economy of Violence Against Women", *The Australian Feminist Law Journal*, 32 (June, 2010). Pàg. 39-59.

- TRUE, Jacqui. *The Political Economy of Violence against Women*. Oxford: Oxford University Press, 2012.

Altres recursos

Informes, recursos audiovisuales, etc.

- BASTICK, Megan; GRIMM, Karin; KUNZ, Rahel. *Sexual violence in armed conflict: global overview and implications for the security sector*. Ginebra: Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces, 2007.
<https://www1.essex.ac.uk/armedcon/story_id/sexualviolence_conflict_full%5B1%5D.pdf>
- EIGE. *Estimating the costs of gender-based violence in the European Union*. Vilnius: European Institute for Gender Equality, 2014.
<<https://eige.europa.eu/publications/estimating-costs-gender-based-violence-european-union-report>>
- WHO. *WHO Multi-Country Study on Women's Health and Domestic Violence: Initial Results on Prevalence, Health Outcomes and Women's Responses*. Ginebra: World Health Organization, 2005.
- KABEER, Naila. *Violence against women as 'relational' vulnerability: Engendering the sustainable human development agenda*. UNDP, Human Development Report Office, 2014.
- UNODC. *Global Report on Trafficking in Persons 2016*. 2016.
<https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/glotip/2016_Global_Report_on_Trafficking_in_Persons.pdf>
- UNHCR. *Report of OHCHR mission to Bangladesh. Interviews with Rohingyas fleeing from Myanmar since 9 October 2016*. 2017.
<<https://www.ohchr.org/Documents/Countries/MM/FlashReport3Feb2017.pdf>>
- UNICEF. *Female Genital Mutilation/Cutting: A global concern*. 2016.
<https://www.unicef.org/media/files/FGMC_2016_brochure_final_UNICEF_SPREAD.pdf>
- UNICEF. *Is every child counted? Status of Data for Children in the SDGs*. 2017. <<https://data.unicef.org/wp-content/uploads/2016/09/SDGs-and-Data-publication.pdf>>
- UNITED NATIONS DEPARTMENT OF ECONOMIC AND SOCIAL AFFAIRS. "The World's Women 2015, Trends and Statistics", cap. 6, *Violence against women*. 2015.
<<https://unstats.un.org/unsd/gender/chapter6/chapter6.html>>
- UNITED NATIONS OFFICE ON DRUGS AND CRIME. *Global Study on Homicide. Booklet 5 - Gender-related killing of women and girls*. 2019.
<https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/gsh/Booklet_5.pdf>

Fonts de dades (bases de dades o informes amb dades)

- EUROPEAN INSTITUTE FOR GENDER EQUALITY:
 - Data Collection on Violence Against Women. <<https://eige.europa.eu/gender-based-violence/data-collection>>
 - Gender Statistics Database (Gender Equality Index > Satellite domains > Violence). <<https://eige.europa.eu/gender-statistics/dgs>>
- FUNDAMENTAL RIGHTS AGENCY. Violence against Women - and EU wide survey. 2014. <<http://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-main-results-report>>
- OECD data. Violence against women. <<https://data.oecd.org/inequality/violence-against-women.htm>>
- UN WOMEN. Global database on violence against women. <<http://evaw-global-database.unwomen.org/fr>>
- UN, Gender Statistics - Minimum Set of Gender Indicators. <<https://unstats.un.org/unsd/gender/vaw/>>
- World Bank resources on Gender-Based Violence, Health and the role of the Health Sector. <<http://siteresources.worldbank.org/INTPHAAG/Resources/AAGGBVHealth.pdf>>
- WHO *Global and regional estimates of violence against women: prevalence and health effects of intimate partner violence and non-partner sexual violence*. Ginebra: World Health Organization, 2013. <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/85239/9789241564625_eng.pdf;jsessionid=AA94C2F4E45E39682BCC4FB1861844E0?sequence=1>

2.2 Incidència i Efectes de la Violència Masclista en les Dones Migrades

Marina Muñoz Puig

Departament de Ciències Polítiques i Socials
(UPF)

Empreu aquest identificador per citar aquest document
MUÑOZ PUIG, Marina; VERGE MESTRE, Tània. *Fitxes docents per treballar l'abordatge de la violència masclista*. Barcelona: UPF, 2020. ISBN: 978-84-09-22582-8.

Resum



Àmbit d'aplicació

[Graus](#)

[Assignatures](#)



Abordatge docent

[Temes específics que es poden tractar](#)

[Activitats de seminari](#)



Referències

[Referències bibliogràfiques](#)

[Altres recursos](#)

Àmbit d'aplicació

Graus

Grau en Ciències Polítiques i de l'Administració; grau en Filosofia, Política i Economia

Assignatures

Estructura Social; Polítiques Socials; Estratificació Social; Polítiques Públiques I; Polítiques Públiques II



Abordatge docent

Temes específics que es poden tractar

1. La doble o triple discriminació que pateixen les dones migrades pel fet de ser dones, estrangeres i, a vegades, trobar-se en situació d'irregularitat administrativa.
2. La dependència econòmica i la precarietat laboral.
3. Les dificultats d'accés a la justícia.
4. Aïllament social.
5. Els estereotips sobre les dones migrades i la seva hipersexualització.

Activitats de seminari

- Anàlisi de la representació de les dones migrades en els mitjans de comunicació i en les xarxes socials. Es pot fer una sessió de pòsters o una presentació per grups, i acabar amb una discussió.
- Avaluació i efectes de les polítiques públiques i la normativa vigent en relació amb les dones migrades.
- Presentacions d'anàlisi de dades quantitatives i/o qualitatives per grups sobre els temes per tractar proposats, posada en comú i posterior debat.
- *Policy brief* amb propostes i recomanacions dirigides a les institucions.

* En totes les activitats es pot prestar atenció a la interseccionalitat. Per exemple, es pot tenir en compte l'edat, la capacitat, l'orientació sexual o la identitat de gènere.



Referències

Referències bibliogràfiques

- DEL RÍO, Coral; ALONSO-VILLAR, Olga. "Occupational Segregation of Immigrant Women in Spain", *Feminist Economics*, 18 (2), 2012. Pàg. 91-123.
- GONÇALVES, Mariana; MATOS, Marlene. "Prevalence of Violence against Women: A Systematic Review of the Literature". *Journal of Family Violence*, 31 (6), 2016. Pàg. 697-710.
- HURTADO DE MENDOZA, Alejandra; GONZALES, Felicia i d'altres. "Social Isolation and Perceived Barriers to Establishing Social Networks Among Latina Immigrants". *American Journal Community Psychology*, 53, 2014. Pàg. 73-82.
- MAHIN, Delara. "Social Determinants of Immigrant Women's Mental Health", *Advances in Public Health*, 2016. Pàg. 1-11.
- MASANET RIPOLL, Erika; RIPOLL ARCAICA, Carolina. "La representación de la mujer inmigrante en la prensa nacional". *Papers*, 89, 2008. Pàg. 169-185. Disponible en línia: <<https://papers.uab.cat/article/view/v89-masanet-ripoll/pdf-es>>
- OSO, Laura; PARELLA, Sònia. "Inmigración, género y mercado de trabajo: una panorámica de la investigación sobre la inserción laboral de las mujeres inmigrantes en España", *Cuadernos de Relaciones Laborales*, 30 (1), 2012. Pàg. 11-14. Disponible en línia: <<https://core.ac.uk/download/pdf/13275596.pdf>>
- PARELLA, Sònia. "Políticas públicas de género y mujer inmigrante". A: R. Zapata (ed.). *Inmigración en España: claroscuros de las políticas y gobernabilidad*. Madrid: Ariel, 2009.
- PREMJI, Stephanie i d'altres. "Precarious work experiences of racialized immigrant woman in Toronto: A community-based study", *Just Labour*, 2014.
- SCHROVER, Marlou. "Gender and Social Exclusion in European Migration: A Socio-Historical Perspective". A: Menjívar C.; Ruiz M.; Ness I. (eds.). *The Oxford Handbook of Migration Crises*. 2018. Pàg. 659-676.
- SCHROVER, Marlou. "Differences that make all the difference. Gender, migration and vulnerability". A: Michel Orly; Guy Brunet; Virginie Barusse De Luca; Danielle Gauvreau (eds.). *A female demography. Migration, work, fertility, family*. Bern: 2009, pàg. 143-168.

- SOKOLOFF, Natalie J.; Pratt, Christina (eds.). *Domestic Violence at the Margins: Readings on Race, Class, Gender, and Culture*. Nova Jersey: Rutgers University Press, 2007.
- TURPO GEBERA, Osbaldo. "(In)Visibilidad informativa sobre la violencia de género en contra de las mujeres inmigrantes en las web oficiales españolas". *Razón y Palabra*, 7, 2011. Disponible en línea: <<https://www.redalyc.org/pdf/1995/199520010072.pdf>>

Altres recursos

Informes, recursos audiovisuales, etc.

- AMNÍSTIA INTERNACIONAL ESPAÑA. 2007. *Más riesgos y menos protección. Mujeres inmigrantes en España frente a la violencia de género*. Disponible en línea: <https://www.es.amnesty.org/fileadmin/noticias/Informe_Mas_risgos_y_menos_proteccion_231107_01.pdf>
- DONOSO, Trinidad; VENCESLAO, Marta. *Suport psicosocial a dones migrades en situacions de violència de gènere*. Obra Social "La Caixa", 2012. Disponible en línea: <<https://obrasociallacaixa.org/documents/10280/215684/Programa+de+Suport+Psicosocial+per+a+dones+migrades.pdf/fff8d676-4dbe-48ee-aba2-582ee823701c>>
- FAMILY VIOLENCE PREVENTION FUND. *Intimate partner violence in immigrant and refugee communities: challenges, promising practices and recommendations*. Princeton: Robert Wood Johnson Foundation, 2009. Disponible en línea: <https://www.futureswithoutviolence.org/userfiles/file/Immigrant_Women/IPV_Report_March_2009.pdf>
- FRA. *Out of sight: migrant women exploited in domestic work*. 2018. Disponible en línea: <<https://fra.europa.eu/en/publication/2018/exploited-domestic-workers>>
- UN WOMEN. *Misrepresentation of women migrant workers in the media: a critical analysis*. 2017. Disponible en línea: <<https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2017/7/mis-representations-of-women-migrant-workers-in-the-media>>

Fonts de dades (bases de dades o informes amb dades)

- EIGE. Gender Statistics Database.
<<https://eige.europa.eu/gender-statistics/dgs>>
- Femicidio.net: <<https://informesanuales.femicidio.net>>
- ILO. Migrant Domestic Workers.
<<https://www.ilo.org/global/topics/labour-migration/policy-areas/migrant-domestic-workers/lang--en/index.htm>>
- Institut Català de les Dones:
<http://dones.gencat.cat/ca/ambits/violencia_masclista/estadistiques/>
- Instituto de la Mujer Para la Igualdad de Oportunidades:
<<http://www.inmujer.gob.es/MujerCifras/Home.htm>>
- Observatorio Permanente de la Inmigración:
<<http://extranjeros.mitramiss.gob.es/es/ObservatorioPermanenteInmigracion/index.html>>
- ObservatorioViolencia.org: <<http://observatorioviolencia.org>>

2.3 La Prevenció de la Violència Masclista com a Política Pública

Cristina Sobrino Garcés

Departament de Polítiques Públiques i Socials
(UPF)

Empreu aquest identificador per citar aquest document
MUÑOZ PUIG, Marina; VERGE MESTRE, Tània. *Fitxes docents per treballar l'abordatge de la violència masclista*. Barcelona: UPF, 2020. ISBN: 978-84-09-22582-8.

Resum



Àmbit d'aplicació

[Graus](#)

[Assignatures](#)



Abordatge docent

[Temes específics que es poden tractar](#)

[Activitats de seminari](#)



Referències

[Referències bibliogràfiques](#)

[Altres recursos](#)

Àmbit d'aplicació

Graus

Grau en Ciència Política i de l'Administració; grau en Filosofia, Política i Economia

Assignatures

Gènere i Família; Avaluació dels Efectes de les Polítiques i els Programes Públics; Ciutadania, Immigració i Diversitat; Polítiques d'Igualtat de Gènere; Avaluació de Projectes Públics; Govern i Polítiques Públiques; Societat i Cultura en el Món Contemporani; Estat de Benestar i Justícia; Eines d'Anàlisi per a Ciències Socials



Abordatge docent

Temes específics que es poden tractar

1. Identificació del problema: de la violència de gènere a la definició de la violència masclista en les polítiques públiques i en el marc legal. Delimitació dels àmbits d'actuació de la violència masclista (parella, matrimonis forçats, assetjament sexual, agressions contra la indempnat sexual, mutilació genital femenina, tràfic de persones, prostitució, esclavatge sexual).
2. Implementació de les polítiques públiques contra la violència masclista en cadascun dels àmbits, identificació dels punts forts i dels punts febles.
3. Violència masclista i immigració: interseccionalitat i triplevictimització.
4. Prevenció de la violència masclista: per exemple, entre els adolescents i en l'oci nocturn i a la xarxa (ciberassetjament) [Són els àmbits cap als quals actualment s'adrecen més recursos].
5. Dispositius d'atenció de la xarxa d'atenció (serveis i recursos) en qualsevol dels àmbits d'atenció de la violència masclista *versus* els municipis. Identificació de fortaleses i debilitats.
6. S'avaluen les mesures emprades? Si s'avaluen, com es fa? Quines són les estratègies (implantació, d'impacte, etc.).

Activitats de seminari

- Anàlisi DAFO de qualsevol dels temes proposats. Treball en grup.
- *Policy Brief* sobre els àmbits de violència masclista. Treball en grup d'anàlisi; adjudicació dels àmbits en grup i posada en comú a l'aula amb la finalitat que l'alumnat conegui l'estat de la qüestió de totes els àmbits que es vulguin treballar.
- Recursos transversals al grau: anàlisi de dades sobre violència masclista amb Stata i/o Geoda, Mapviewer. Treball individual.
- Debat i reflexió: on rauen les polítiques públiques de prevenció i sensibilització?
- Construcció d'un mapa conceptual sobre la violència masclista. Conceptes, polítiques de prevenció i avaluació.



Referències

Referències bibliogràfiques

- ANTÓN, Lorena. *Violencia de género y mujeres inmigrantes*. Málaga: Uma editorial, 2016.
- ANTÓN, Lorena. "Barrera idiomática y derecho a la información de las víctimas de violencia de género". *InDret*, 2/2014.
- DÍEZ RIPOLLÉS, José Luis; CERESO, Ana Isabel. *La política criminal contra la violencia sobre la mujer pareja (2004-2014). Su efectividad, eficacia y eficiencia*. València: Tirant lo Blanch, 2017.
- LARRAURI, Elena. *Una crítica feminista al derecho penal en mujeres y sistema penal*. Buenos Aires: Ed. B de F, 2008.
- OSBORNE, Raquel. *Apuntes sobre violencia de género*. Bellaterra, 2009.
- WALKLATE, Sandra. *Gender, crime, and criminal justice*. (2a. ed.). Cullompton, UK [etc.]: Willan, 2004.
- INSTITUT CATALÀ DE LES DONES. GENERALITAT DE CATALUNYA. *Guia bibliogràfica. Violències masclistes*, 2018. Disponible en línia: <http://dones.gencat.cat/web/.content/03_ambits/docs/cdoc_guia_bib_violenciamasclista.pdf>
- Conveni d'Istanbul.
- Ley Orgánica 1/2004, de 28 de diciembre, de medidas de protección integral contra la violencia de género.
- Decreto-ley 9/2018, de 3 de agosto, de medidas urgentes para el desarrollo del Pacto de Estado contra la violencia de género.
- Llei 5/2008 del dret de les dones a erradicar la violència masclista.

Altres recursos

Informes, recursos audiovisuals, etc.

- Recursos audiovisuals:
 - o Pel·lícules
 - *Te doy mis ojos* (2003)
 - *La verdad sobre Soraya* (2008)
 - *Color púrpura* (1985)
 - *Las elegidas* (2015)
 - o Documentals
 - *Sense ficció: Mai més víctima* (2018)
 - *Documentos TV: Mamá, duérmete, que yo vigilo* (2012)

- Ponencia de estudio para la elaboración de estrategias contra la violencia de género, constituida en el seno de la Comisión de Igualdad. (543/000002). Disponible en línea: <http://www.senado.es/legis12/publicaciones/pdf/senado/bocg/BOCG_D_12_134_1163.PDF>
- Observatori Català de la Justícia en Violència Masclista. <<http://cejfe.gencat.cat/ca/observatori/>>
- Institut Català de les Dones. <http://dones.gencat.cat/ca/ambits/violencia_masclista/>

Fonts de dades (bases de dades o informes amb dades)

- Infografia UUNN. <<https://interactive.unwomen.org/multimedia/infographic/violence-against-women/en/index.html#nav-1>>
- European Institut for Gender Equality. <<https://eige.europa.eu/gender-statistics/dgs>>
- Fundamental Rights Agency EU-wide Survey <<https://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-main-results-report>>
- Instituto de la Mujer. <<http://www.inmujer.gob.es/MujerCifras/Violencia/VictimasmortalesVG.htm>>
- Poder Judicial. <<http://www.poderjudicial.es/cgpj/es/Temas/Estadistica-Judicial/Estadistica-por-temas/Datos-penales--civiles-y-laborales/Violencia-domestica-y-Violencia-de-genero/Datos-sobre-Violencia-sobre-la-mujer-en-la-estadistica-del-CGPJ/>>
- Institut Català de les Dones. *Violències masclistes 2019. Dossier Estadístic.* Disponible en línia: <http://dones.gencat.cat/web/.content/03_ambits/violencia_masclista/estadistiques/Dossier_estadistic_VM_octubre_2019.pdf>
- L'Enquesta de violència masclista de Catalunya (EVMC). <https://interior.gencat.cat/ca/el_departament/publicacions/seguretat/estudis_i_enquestes/enquesta_de_violencia_masclista/>
- Institut Català de les Dones. Generalitat de Catalunya. 2018. *10 anys de la llei del dret de les dones a eradicar la violència masclista.* Disponible en línia: <http://dones.gencat.cat/web/.content/03_ambits/violencia_masclista/normativa/Dossier-estadistic-10-anys-LleiVM.pdf>
- Ajuntament de Barcelona. <<http://ajuntament.barcelona.cat/bcnantimasclista/ca>>

2.4 Masculinitat Hegemònica i Relacions de Poder

M^a José González

Departament de Ciències Polítiques i Socials
(UPF)

Empreu aquest identificador per citar aquest document
MUÑOZ PUIG, Marina; VERGE MESTRE, Tània. *Fitxes docents per treballar l'abordatge de la violència masclista*. Barcelona: UPF, 2020. ISBN: 978-84-09-22582-8.

Resum



Àmbit d'aplicació

[Graus](#)

[Assignatures](#)



Abordatge docent

[Temes específics que es poden tractar](#)

[Activitats de seminari](#)



Referències

[Referències bibliogràfiques](#)

[Altres recursos](#)

Àmbit d'aplicació

Graus

Grau en Ciència Política i de l'Administració; grau en Filosofia, Política i Economia

Assignatures

Introducció a la Sociologia; Estructura Social; Gènere i Família; Disseny d'Enquestes; Polítiques d'Igualtat de Gènere; conflicte i Canvi Social; Sociologia.



Abordatge docent

Temes específics que es poden tractar

1. Privilegis masculins dins del sistema patriarcal.*
2. Binarisme de gènere o identitats (masculinitats) múltiples.
3. Conseqüències negatives de la masculinitat hegemònica (fracàs escolar, sinistralitat a les carreteres, sinistralitat laboral, violència i criminalitat, assetjament escolar o *bullying*, violència masclista).
4. Coresponsabilitat domèstica i paternitat.
5. Polítiques públiques de gènere adreçades als homes.

* Es pot prestar atenció a la interseccionalitat: com es combina l'origen ètnic i l'orientació sexual amb el concepte de 'masculinitat hegemònica'?

Activitats de seminari

- Anàlisi d'estadístiques desagregades per gènere sobre fracàs escolar, sinistralitat a les carreteres, sinistralitat laboral, violència i criminalitat, assetjament escolar o *bullying* (vegeu la secció: INEbase: "*Mujeres y hombres en España*").
- Anàlisi de les diferències de gènere en quotes de poder i presa de decisions a l'esfera econòmica a partir de les dades de l'Institut Nacional d'Estadística (INE) (vegeu la secció: INEbase: "*Mujeres y hombres en España*").
- Anàlisi de la bretxa de gènere en l'ús del temps a partir de les dades de l'Encuesta de empleo del tiempo de l'INE. Podeu fer una comparació amb les dades més recents o analitzar els canvis en el temps per a les dades del 2002-2003 i del 2009-2010.

- Anàlisi dels estereotips de gènere i misogínia a la música: podeu seleccionar alguna de les cançons més popular de rap o reggaeton i analitzar el contingut de les lletres per tal de conèixer fins a quin punt són neutres (no fomenten estereotips de gènere), fomenten l'empoderament de les dones o amaguen missatges misògins (al·lusió pejorativa a les dones, objectivació sexual de les dones, normalització de la violència envers les dones, desconfiança de les dones o celebració de la prostitució i del proxenetisme)?



Referències

Referències bibliogràfiques

- ALLEN, Louisa. "Sensitive and Real Macho All at the Same Time. Young Heterosexual Men and Romance", *Men and Masculinities*, 10 (2), 2007. Pàg. 137-152.
- ANDERSON, Kristin L.; UMBERSON, Dobra. "Gendered Violence: Masculinity and Power in Men's Accounts of Domestic Violence". *Gender and Society*, 15 (3), 2001. Pàg. 358-380.
- COBOS, April. "'Rape culture' language and the news media: contested versus non-contested cases", *Journal for Communication Studies*, 7 (2), 2014. Pàg. 37-52.
- CONNELL, R. W. *Masculinidades*. Mèxic: Universidad Nacional Autónoma de México, 2003.
- GARLICK, Steve. "Taking control of sex?: Hegemonic masculinity, technology, and internet pornography", *Men and Masculinities*, 12 (5), 2010. Pàg. 597-614.
- HODGES, Melissa J.; BUDIG, Michelle J. "Who Gets the Daddy Bonus? Organizational Hegemonic Masculinity and the Impact of Fatherhood on Earnings", *Gender & Society*, 24 (6), 2010. Pàg. 717-745.
- SCHROCK, Douglas; SCHWALBE, Michael. "Men, masculinity, and manhood acts", *Annual Review of Sociology*, 35, 2009. Pàg. 277-295.
- WEITZER, Ronald; KUBRIN, Charis E. "Misogyny in Rap Music", *Men and Masculinities*, 12 (1), 2009. Pàg. 3-29.

Altres recursos

Informes, recursos audiovisuals, etc.

- Informació i atenció als homes, Projecte "Canviem-ho". Ajuntament de Barcelona. Disponible en línia: <<https://ajuntament.barcelona.cat/dones/ca/informacio-i-atencio/informacio-i-atencio-als-homes/projecte-canviem-ho>>
- Homes Igualitaris de Catalunya (Els homes guanyem amb el canvi. Guanyem amb la Igualtat!). Disponible en línia: <<https://homesigualitaris.wordpress.com/>>
- AHIGE - Asociación de Hombres por la Igualdad de Género. Disponible en línia: <<https://ahige.org/>>
- Foro de Hombres por la Igualdad. Disponible en línia: <<https://fhxi.wordpress.com/>>
- PPIINA (Plataforma por permisos parentales iguales e intransferibles). Disponible en línia: <<https://igualeseintransferibles.org/>>
- Recursos educativos para la igualdad y la prevención de la violencia de género (Fundación Mujeres). Disponible en línia: <<http://www.educarenigualdad.org/>>

Fonts de dades (bases de dades o informes amb dades)

- Estadístiques sobre ús del temps (vegeu la secció: INEbase-Nivel y condiciones de vida (IPC)-Condiciones de vida - Encuesta de empleo del tiempo). Disponible en línia: <https://www.ine.es/dyngs/INEbase/es/operacion.htm?c=Estadistica_C&cid=1254736176815&menu=resultados&idp=1254735976608>
- Estadístiques sobre diferències de gènere (publicació *Mujeres y hombres en España*, de l'Institut Nacional d'Estadística). Disponible en línia: <https://www.ine.es/ss/Satellite?L=0&c=INEPublicacion_C&cid=1259924822888&p=1254735110672&pagename=ProductosYServicios%2FPYSLayout¶m1=PYSDetalleGratis>
- EUROSTAT (estadístiques europees). Disponible en línia: <<https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>>
- OECD.Stat: Disponible en línia: <<https://stats.oecd.org/>>
- United Nations Statistics Division Violence against Women. Disponible en línia: <<https://unstats.un.org/unsd/gender/vaw/index.html>>

2.5 Relacions Internacionals i Gènere

Marina Muñoz Puig

Departament de Ciències Polítiques i Socials
(UPF)

Empreu aquest identificador per citar aquest document
MUÑOZ PUIG, Marina; VERGE MESTRE, Tània. *Fitxes docents per treballar l'abordatge de la violència masclista*. Barcelona: UPF, 2020. ISBN: 978-84-09-22582-8.

Resum



Àmbit d'aplicació

[Graus](#)

[Assignatures](#)



Abordatge docent

[Temes específics que es poden tractar](#)

[Activitats de seminari](#)



Referències

[Referències bibliogràfiques](#)

[Altres recursos](#)

Àmbit d'aplicació

Graus

Grau en Ciències Polítiques i de l'Administració; grau en Filosofia, Política i Economia

Assignatures

Introducció a les Relacions Internacionals; Relacions Internacionals Contemporànies; Seguretat i Conflictes Internacionals

Abordatge docent

Temes específics que es poden tractar

1. Militarisme i masculinitats.
2. Gènere, processos de pau i manteniment de la pau.
3. Violència sexual dins de les forces militars i exercida per aquestes.
4. Violència sexual com a arma de guerra.
5. Dones guerrilleres.

Activitats de seminari

- *Policy brief* amb propostes dirigides a institucions i organitzacions que treballen en l'àmbit de la promoció de la pau i la seguretat.
 - Anàlisi de la participació de les dones tant en els conflictes bèl·lics com en els processos de pau.
 - Avaluació de la implementació de la Resolució del Consell de Seguretat de Nacions Unides 1325 (2000).
 - Anàlisi de la violència sexual i de gènere en els conflictes armats i en operacions de manteniment de la pau.
 - Visionat d'un documental (vegeu "Altres recursos") i posterior debat.
- * En totes les activitats es pot prestar atenció a la interseccionalitat. Per exemple, es pot tenir en compte l'edat, la capacitat, l'ètnia, l'orientació sexual o la identitat de gènere.



Referències

Referències bibliogràfiques

- ANDERLINI, Sanam N. *Women building peace: what they do, why matters*. Boulder: Lynne Rienner, 2007.
- BAAZ, Maria; STERN, Maria. "Why Do Soldiers Rape? Masculinity, Violence, and Sexuality in the Armed Forces in the Congo (DRC)", *International Studies Quarterly*, 53 (2), 2009. Pàg. 495-518.
- BENGIO, Ofra. "Game changers: Kurdish women in peace and war", *The Middle East Journal*, 70, 2016. Pàg. 30-46.
- CARPENTER, R. Charli. "Recognizing gender-based violence against civilian men and boys in conflict situations." *Security Dialogue*, 37 (1), 2006. Pàg. 83-103.
- DUNCANSON, Claire. "Forces for Good? Narratives of Military Masculinity in Peacekeeping Operations", *International Feminist Journal of Politics*, 11, 2009. Pàg. 63-80.
- ENLOE, Cynthia. *"Base Women" in Bananas, Beaches and Bases: Making Feminist Sense of International Politics*. Berkely: University of California Press, 2014.
- GIZELIS, Theodora Ismene; OLSON, Louise. *Gender, peace and security: implementin UNSCR 1325*. Londres: Routledge, 2015.
- GOLDSTEIN, Joshua S. *War and gender. How gender shapes the war system and vice versa*. Cambridge: Cambridge University Press, 2001.
- KLOT, Jennifer. "UN Security Council Resolution 1325: A Feminist Transformative Agenda?". A: Rawwida Baksh; Wendy Harcourt (eds.). *The Oxford Handbook of transnational feminist movements*. Oxford: Oxford University Press, 2015.
- MESA, Manuela. *1325 mujeres tejiendo la paz*. Barcelona, Madrid: CEIPAZ-Fundación Cultura de la Paz, Icaria, 2010.
- SJOBERG, Lisa. *Gender and international security: Feminist perspectives*. Nova York: Routledge, 2010.
- WHITWORTH, Sandra. "Militarized masculinities and blue berets". A: *Men, militarism and un peacekeeping: A gendered analysis*. Boulder: Lynne Rienner, 2004. Pàg. 151-182.

Altres recursos

Informes, recursos audiovisuals, etc.

- Recursos audiovisuales:
 - Documentals
 - "The trials of Spring" (2015)
 - "Dones construint la pau a Israel-Palestina". [Primera i segona part]. (2014) Disponible en línia: <http://blogs.ccma.cat/latituds.php?itemid=35123>
 - "The invisible war" (2012)
 - "Female fighters of Kurdistan" [Parts I, II, III]. (2012). Disponible en línia: <https://youtu.be/PLxniHLkMM0>
 - "I came to testify" (2011)
 - "Pray the devil back to hell" (2008)
 - "Calling the ghosts: A story about rape, war and women" (1996)
 - Pel·lícules
 - The whistleblower* (2010)
 - Innocent voices* (2004)
- ANDERLINI, Sanam Naraghi. "UN Peacekeepers' Sexual Assault Problem. How to End It Once and for All". *Foreign Affairs*, Juny 9, 2017. <<https://www.foreignaffairs.com/articles/world/2017-06-09/un-peacekeepers-sexual-assault-problem>>
- ABBATE, Cheryl. "Uprooting the Culture of Sexual Assault of the Armed Forces through a Gender Aware". Working Papers. Command and General Staff College Foundation, 2014. Disponible en línia: <<http://www.cgscfoundation.org/wp-content/uploads/2014/03/Abbate-UprootingCulture.pdf>>
- COHEN, Zachary. "From fellow soldier to 'monster' in uniform: #MeToo in the military". *CNN Politics*, Febrer 7, 2018. Disponible en línia: <<https://edition.cnn.com/2018/02/07/politics/us-military-sexual-assault-investigations/index.html>>
- KELLY, Nicola. "Aid workers and sexual violence: survivors speak out". *The Guardian*, Febrer 2017. Disponible en línia: <<https://www.theguardian.com/global-development-professionals-network/2017/feb/17/aid-workers-and-sexual-violence-survivors-speak-out>>
- MAGDALENA, Martín; LIROLA, Isabel. *Los crímenes de naturaleza sexual en el derecho internacional humanitario*. Institut Català per la Pau, 2013. Disponible en línia: <http://icip.gencat.cat/web/.content/continguts/publicacions/documents_i_informes/arxius/crimenes_de_violencia_sexual.pdf>

- Resoluciones del Consell de Seguretat de Nacions Unides. Disponibles en línia: <<http://unscr.com/en>>
 - UNSCR 1325 (2000)
 - UNSCR 1820 (2008)
 - UNSCR 1888 (2009)
 - UNSCR 1889 (2009)
 - UNSCR 1960 (2010)
 - UNSCR 2122 (2013)
 - UNSCR 2242 (2015)
 - UNSCR 2331 (2016)

Fonts de dades (bases de dades o informes amb dades)

- Peace Women. Civil Society Organizations Database: <<https://www.peacewomen.org/cso-database>>
- Sexual Violence in Armed Conflict Dataset: <<http://www.sexualviolencedata.org>>
- UN Women. Facts and Figures: <<https://www.unwomen.org/en/what-we-do/peace-and-security/facts-and-figures>>
- Women in the military by country. <https://en.wikipedia.org/wiki/Women_in_the_military_by_country>
- Women in the military. <https://en.wikipedia.org/wiki/Women_in_the_military>
- Women's International League for Peace and Freedom: <<https://www.wilpf.org/wilpf-publications/>>

2.6 Violència de Gènere en les Relaciones Íntimes

M^a José González

Departament de Ciències Polítiques i Socials
(UPF)

Empreu aquest identificador per citar aquest document
MUÑOZ PUIG, Marina; VERGE MESTRE, Tània. *Fitxes docents per treballar l'abordatge de la violència masclista*. Barcelona: UPF, 2020. ISBN: 978-84-09-22582-8.

Índex



Àmbit d'aplicació

[Graus](#)

[Assignatures](#)



Abordatge docent

[Temes específics que es poden tractar](#)

[Activitats de seminari](#)



Referències

[Referències bibliogràfiques](#)

[Altres recursos](#)

Àmbit d'aplicació

Graus

Grau en Ciència Política i de l'Administració; grau en Filosofia, Política i Economia

Assignatures

Introducció a la Sociologia; Estructura Social; Gènere i Família; Disseny d'Enquestes; Polítiques d'Igualtat de Gènere; conflicte i Canvi Social; Sociologia



Abordatge docent

Temes específics que es poden tractar

1. Tipus de violència de gènere en l'àmbit de les relacions íntimes (psicològica de control, psicològica emocional, econòmica, física, sexual, por, violència digital).
2. Prevalença de diferents tipus de violència de gènere en l'àmbit de les relacions íntimes a les societats occidentals.
3. Explicacions sociològiques de la violència de gènere en les relacions íntimes.
4. Mesures per detectar i prevenir la violència de gènere en l'àmbit de la parella.
5. Mites sobre les agressions sexuals (creences errònies, estereotipades i prejudicis sobre les raons de les agressions sexuals, els violadors i les víctimes de violació).

Activitats de seminari

- Seleccionar un tipus de violència (psicològica de control, psicològica emocional, econòmica, física, sexual, por, violència digital), analitzar la definició de l'indicador seleccionat i valorar la seva incidència a partir de les dades més recents disponibles de la Macroencuesta de Violencia contra la Mujer. També es pot fer una comparació al llarg del temps combinant diferents enquestes nacionals.*
- Seleccionar un tipus de violència, comparar i interpretar les diferències en l'àmbit dels països europeus a partir de les dades més recents de l'Enquesta Europea de Violència de Gènere de l'Agència de la Unió Europea pels Drets Fonamentals (FRA).

- Anàlisi de la 'violència de gènere digital' (ciberassetjament), buscar una definició del concepte, cercar informació sobre la prevalença d'aquest tipus de violència en parelles joves.
- Taller sobre l'amor romàntic: seleccionar alguna de les cançons romàntiques més escoltades entre la gent jove (podeu consultar dades d'audiència de grans plataformes musicals), analitzar-ne el contingut de les lletres i reflexionar fins a quin punt fomenten relacions íntimes igualitàries, abusives o estereotipades. Prèviament, es recomana repassar i debatre els tèmics referents a l'amor i a les relacions afectives (<http://www.cdp.udl.cat/tallers/index.php/ca/glossari/item/24-model-d-amor-romantic>).

* Es pot prestar atenció a la interseccionalitat: com es combina l'origen ètnic o el nivell educatiu amb la incidència de diferents tipus de violència? És a dir, les dones amb més recursos educatius o diferents nacionalitats estan més exposades al risc de la violència de gènere en l'àmbit de la parella?



Referències

Referències bibliogràfiques

- ARAN-RAMSPOTT, Sue; MEDINA-BRAVO, Pilar; RODRIGO-ALSINA, Miquel. "Exploring the Spanish youth audience's interpretation of loving relationships", *Media, Culture & Society*, 37 (6), 2015. Pàg. 813-833.
- DONOSO VÁZQUEZ, T.; RUBIO HURTADO, M. J.; VILÀ BAÑOS, R. "La 51enero51ia51es ante la 51enero51ia de 51enero 2.0: concepciones, 51enero51ia y 51enero51ia51es", *Educación XX1*, 21 (1), 2018. Pàg. 109-134.
- DUNCANSON, Claire. "Hegemonic masculinity and the possibility of change in gender relations", *Men and Masculinities*, 18 (2), 2015. Pàg. 231-248.
- FINNEMAN, Martha A.; MYKITIUK, Roxanne (eds.). *The 51enero nature of private violence*. Nova York: Routledge, 1994.
- FOSTER, Holly; BROOKS-GUNN, Jeanna. "Partner victimization violence and relationship changes in 51ener men and women", *Journal of Family Issues*, 38 (14), 2017. Pàg. 1998-2025.
- MILLER, Joanne L.; KNUDSEN, Dean. "Family abuse and violence". A: B. Marvin Sussman; Suzanne K. Steinmetz; Gary W. Peterson (eds.). *Handbook of marriage and the family*. Nova York: Plenum Press, 1999. Pàg. 705-743.
- VALLS, Rosa; OLIVER, Esther; SÁNCHEZ AROCA, Montse; RUIZ EUGENIO, Laura; MELGAR, Patricia. "¿Violencia de 51enero también en las universidades? Investigaciones al respecto", *Revista de Investigación Educativa*, 25 (1), 2007. Pàg. 219-231

Altres recursos

Informes, recursos audiovisuals, etc.

- INSTITUT CATALÀ DE LES DONES:
<<http://dones.gencat.cat/ca/inici/>>
- OBSERVATORIO DE LA VIOLENCIA DE GÉNERO:
<<http://observatorioviolencia.org/>>
- INSTITUTO DE LA MUJER Y PARA LA IGUALDAD DE OPORTUNIDADES:
<<http://www.inmujer.gob.es/ca/areasTematicas/portada/home.htm>>
- “Por una 52enero52i libre de 52enero52ia de 52enero”:
<<http://www.violenciagenero.igualdad.mpr.gob.es/informacionUtil/home.htm>>
- Campanya: “Pantallas_Amigas: Diez 52enero de 52enero52ia de 52enero digital”:
<https://www.youtube.com/watch?v=ub9rWnmig_g>
- COMISIÓN PARA LA INVESTIGACIÓN DE MALOS TRATOS A MUJERES: <<https://malostratos.org/>>
- “La 52enero52ia de 52enero en España”:
<<https://www.es.amnesty.org/en-que-estamos/espana/violencia-contra-las-mujeres/>>

Fonts de dades (bases de dades o informes amb dades)

- “Macroencuesta de Violencia contra la Mujer”:
<<http://www.violenciagenero.igualdad.mpr.gob.es/violenciaEnCifras/macroencuesta2015/Macroencuesta2015/home.htm>>
- Enquesta Europea de Violència de Gènere (Survey on gender-based violence against women) (FRA):
<<https://fra.europa.eu/en/survey/2012/survey-gender-based-violence-against-women>>
- “Violence against women”, dades de l’OCDE:
<<https://data.oecd.org/inequality/violence-against-women.htm>>
- INSTITUT CATALÀ DE LES DONES, estadístiques:
<http://dones.gencat.cat/ca/ambits/violencia_masclista/estadistiques/>
- INSTITUT DE LA DONA, MINISTERI DE SANITAT, SERVEIS SOCIALS I IGUALTAT, estadístiques.
<<http://www.inmujer.gob.es/MujerCifras/Violencia/Violencia.htm>>

2.7 Violència Política i Electoral contra lesDones

Tània Verge Mestre

Departament de Ciències Polítiques i Socials
(UPF)

Empreu aquest identificador per citar aquest document
MUÑOZ PUIG, Marina; VERGE MESTRE, Tània. *Fitxes docents per treballar l'abordatge de la violència masclista*. Barcelona: UPF, 2020. ISBN: 978-84-09-22582-8.

Resum



Àmbit d'aplicació

[Graus](#)

[Assignatures](#)



Abordatge docent

[Temes específics que es poden tractar](#)

[Activitats de seminari](#)



Referències

[Referències bibliogràfiques](#)

[Altres recursos](#)

Àmbit d'aplicació

Graus

Grau en Ciència Política i de l'Administració; grau en Filosofia, Política i Economia

Assignatures

Participació Política; Actors i Institucions Polítiques; Partits i Organitzacions d'Interessos



Abordatge docent

Temes específics que es poden tractar

1. La violència electoral contra les dones (com a votants, com a candidates).
2. La violència política contra les dones (com a activistes socials, com a polítiques).
3. La violència simbòlica: els estereotips i prejudicis contra les candidates i les polítiques en els mitjans de comunicació, els partits polítics i els parlaments.
4. El #MeToo en partits polítics i en parlaments (assetjament sexual).
5. Mesures per prevenir i donar resposta a la violència política i electoral que pateixen les dones.

Activitats de seminari

- Anàlisi de premsa escrita (com retraten a les dones polítiques).*
- Anàlisi de Twitter o d'altres xarxes socials (diferent freqüència i tipus d'atacs que reben els homes i les dones activistes i polítiques/ques).*
- Anàlisi de les mesures que tenen els partits polítics i els parlaments de resposta als casos d'assetjament.
- *Policy brief* amb recomanacions dirigides a partits, institucions, autoritats electorals, mitjans, organitzacions de dones i propostes de reforma legislativa.

* Es pot prestar atenció a la interseccionalitat: com es combina el sexisme amb l'LGBTIfòbia o amb el racisme? És a dir, reben les polítiques racialitzades (no-blanques), per exemple, més atacs o insults que les polítiques no racialitzades (blanques)? També es pot examinar si les activistes i polítiques que tenen una posició obertament feminista pateixen més violència política.



Referències

Referències bibliogràfiques

- BARDALL, Gabrielle. *Breaking the Mold: Understanding Gender and Electoral Violence*. IFES White Paper. Washington: International Foundation for Electoral Systems, 2011.
- CARLIN, Diana B.; WINFREY, KELLY L. "Have You Come a Long Way, Baby? Hillary Clinton, Sarah Palin, and Sexism in 2008 Campaign Coverage", *Communication Studies*, 60 (4), 2009. Pàg. 326-343.
- Collier, Cheryl N.; RANEY, Tracey. "Understanding Sexism and Sexual Harassment in Politics: A Comparison of Westminster Parliaments in Australia, the United Kingdom, and Canada", *Social Politics*, 25 (3), 2018. Pàg. 432-451.
- CULHANE, Lea. *Sexual Harassment in Parliament. Protecting MPs, Peers, volunteers and staff*. Londres: The Fawcett Society, 2019. Disponible en línia: <<https://www.fawcettsociety.org.uk/sexual-parliament-in-harassment>>
- KROOK, Mona L. "Violence against women in politics", *Journal of Democracy*, 28 (1), 2017. Pàg. 74-88.
- KROOK, Mona L. "Westminster Too: On Sexual Harassment in British Politics", *The Political Quarterly*, 89 (1), 2018. Pàg. 65-72.
- KROOK, Mona L.; RESTREPO SANÍN, Juliana. "Violence Against Women in Politics: A Defense of the Concept", *Política y Gobierno*, 23 (2), 2016. Pàg. 459-490.
- LOVENDUSKI, Joni. *Feminizing Politics*. Cambridge: Polity Press, 2005.
- MURRAY, Rainbow (ed.). *Cracking the highest glass ceiling. A global comparison of women's campaigns for executive office*. Santa Barbara: Praeger, 2010.
- VERGE, Tània; PASTOR, Raquel. 2018. "Women's political firsts and symbolic representation", *Journal of Women, Politics & Policy*, 39 (1), 2018. Pàg. 26-50.

Altres recursos

Informes, recursos audiovisuales, etc.

- AWID. 2019. *WHRD (Women Human Rights Defenders) Tribute*. 2019. [Recull des del 2012 d'activistes assassinades arreu del món]. Disponible en línia: <<https://www.awid.org/whrd-tribute>>
- CONSELL D'EUROPA. *Compilation of good practices to prevent and combat sexism in Council of Europe member states*. Ginebra: Gender Equality Commission, 2018. Disponible en línia: <<https://rm.coe.int/compilation-of-good-practices-to-prevent-and-combat-sexism-revised/16808b15a5>>
- MeTooEP, testimonies of victims of sexism, sexual harassment and sexual assault in the European Parliament: <<https://metooep.com/>>
- NATIONAL DEMOCRATIC INSTITUTE. #NottheCost: stopping violence against women in politics: a call to action. Washington D.C.: NDI. 2016. Disponible en línia: <<https://www.ndi.org/not-the-cost>>
- OEA. *Ley modelo interamericana para prevenir, sancionar y erradicar la violencia contra las mujeres en la vida política*. Washington DC: Organización de los Estados Americanos, 2017. Disponible en línia: <<http://www.oas.org/es/cim/docs/ViolenciaPolitica-LeyModelo-ES.pdf>>
- OSCE. 2016. *Compendium of Good Practices for Advancing Women's Political Participation in the OSCE Region*. Warsaw: OSCE/ODIHR. Disponible en línia: <https://www.osce.org/odihr/224206>>
- PÍKARA. Ciberviolències i Participació Política de les Dones. Jornada al CCCB, 5/03/2019. Disponible en línia: <<https://www.pikaramagazine.com/2019/03/las-redes-son-nuestras/>>
- SERRA, Laia. *Las violencias de género en línea*. Píkara, Calala, Front Line Defenders, Ajuntament de Barcelona, 2018. Disponible en línia: <<http://lab.pikaramagazine.com/wp-content/uploads/2019/06/VIOLENCIAS.pdf>>
- TEPJF. *Protocolo para la atención de la violencia política contra las mujeres en razón de género*. Ciudad de México: Tribunal Electoral del Poder Judicial de la Federación, 2017. Disponible en línia: <https://www.gob.mx/cms/uploads/attachment/file/275255/Protocolo_para_la_Atencion_de_la_Violencia_Politica_23NOV17.pdf>
- UN WOMEN. *Preventing Violence Against Women in Elections: A Programming Guide*. UN Women-UNDP, 2017. Disponible en línia: <<http://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2017/11/preventing-violence-against-women-in-elections>>

Fonts de dades (bases de dades o informes amb dades)

- AMNESTY INTERNATIONAL. *Women abused on Twitter every 30 seconds*. 2018. Disponible en línia: <<https://www.amnesty.org.uk/press-releases/women-abused-twitter-every-30-seconds-new-study>>
- KISHI, Roudabeh. *Gender-based violence and women's political participation*. Armed Conflict Location & Event Data Project, 2017. <<https://www.acleddata.com/2017/08/02/gender-based-violence-and-womens-political-participation/>>
- IPU. *Sexism, harassment and violence against women parliamentarians*. Ginebra: Interparliamentary Union, 2016. Disponible en línia: <<http://archive.ipu.org/pdf/publications/issuesbrief-e.pdf>>
- IPU. *Sexism, harassment and violence against women in parliaments in Europe*. Ginebra: Interparliamentary Union, 2018. Disponible en línia: <<https://www.ipu.org/file/5472/download?token=PjtucdkS>>

2.8 Dret Antidiscriminatori i Igualtat de Gènere: Discriminació Directa, Indirecta i Múltiple (veure apartat 4.3)

2.9 Gènere, política criminal i dogmàtica (veure apartat 4.4)

2.10 Violència masclista, homofòbia i transfòbia en el context de polítiques d'asil i refugi (veure apartat 4.7)

2.11 Incidència de la Violència Familiar i/o Masclista en les Mesures Civils relacionades amb els Fills i Filles menors

(veure apartat 4.8)

2.12 Victimologia. Enquestes de victimització: Enquesta de Victimització de l'Àrea Metropolitana de Barcelona (EVAMB) i Enquesta de Victimització de Barcelona (EVB)

(veure apartat 4.9)

3. Comunicació

3.1 La Cultura de la Violació als Mitjans de Comunicació

María-José Masanet

Departament de Biblioteconomia, Documentació i Comunicació Audiovisual
(UB)

Empreu aquest identificador per citar aquest document
MUÑOZ PUIG, Marina; VERGE MESTRE, Tània. *Fitxes docents per treballar l'abordatge de la violència masclista*. Barcelona: UPF, 2020. ISBN: 978-84-09-22582-8.

Resum



Àmbit d'aplicació

[Graus](#)

[Assignatures](#)



Abordatge docent

[Temes específics que es poden tractar](#)

[Activitats de seminari](#)



Referències

[Referències bibliogràfiques](#)

[Altres recursos](#)

Àmbit d'aplicació

Graus

Grau en Comunicació Audiovisual; grau en Publicitat i Relacions Públiques

Assignatures

Anàlisi de Missatges; Narrativa Audiovisual; Formes de la Narració Serial



Abordatge docent

Temes específics que es poden tractar

1. Què és la cultura de la violació? Definició i posada a debat del concepte.
2. El papers dels mitjans de comunicació en la construcció de la cultura de la violació. La cultura de la violació a la premsa, la publicitat, la ficció, els *reality shows*, etc.
3. La cosificació de la dona als mitjans de comunicació. La dona com a 'objecte' i no com a 'subjecte' de les accions.
4. La glamurització, la banalització i la justificació de la violència sexual als mitjans de comunicació.
5. L'estètica de la violència sexual a la ficció (el cas de *13 reasons why* i *El último tango en París*). Justifica l'estètica la seva representació?

Activitats de seminari

- Analitzar la representació de la violència sexual en algunes ficcions com *13 reasons why* o *Game of Thrones* a través d'una lectura en profunditat. S'ajunen una sèrie de preguntes per iniciar l'anàlisi: Com és el context on es presenta la situació de violència (context)? Atenent tant les localitzacions com els espais i el temps; Com es representa la violació atenent aspectes estètics? Els elements formals, visuals i sonors (construcció dels plans, el ritme de la narració amb el muntatge, els llums, la banda sonora, etc.); Com es construeix la narració i quins elements en formen part? Com són els personatges i les accions que es porten a terme? Descripció de la trama i dels personatges, de les accions, dels objectius dels personatges, de la resolució de les trames, etc.; Quins significats i continguts transmet la narració? Per què hi ha aquesta violació a la narració? Què la justifica dintre de la narració? Analitzar els temes i problemes presentats a partir del codi ideològic que dona coherència al text i el situa en un discurs determinat.

- Analitzar la cobertura de la premsa d'un cas de violació. Es pot treballar amb un cas recent com, per exemple, el '*cas de la manada*'. Es demana als i les estudiants que facin un dossier de premsa sobre el cas amb notícies de diferents periòdics i de diferents moments del judici i postjudici i de la resposta social a la sentència (recollir l'evolució del cas). A continuació, es fa una anàlisi de la representació de la víctima i dels agressors a la premsa i de la presentació dels fets. De nou, se'n pot fer l'anàlisi a partir de diferents preguntes: Qui fa les accions? Com es descriu a la víctima? I als agressors? Etc. També ens podem fixar en les imatges que s'hi adjunten i analitzar-les.
- Analitzar la cosificació de la dona a la publicitat. Fer un dossier de publicitat conjuntament amb els i les estudiants on la dona aparegui cosificada i on també hi hagi violència contra ella. S'analitzen aquests anuncis i es debat sobre la representació de la violència contra les dones com un fetitxe estètic que atrau el públic i les implicacions que això té per a la cultura de la violació.
- Exercici per detectar violència sexual entre els nostres consums mediàtics. Es demana als estudiants que pensin en els tres productes mediàtics que més els han agradat en l'últim any o dos anys (pel·lícules, còmics, sèries, etc.). A continuació, se'ls demana que pensin si hi apareixien trames relacionades amb la violència sexual en aquests productes. Conjuntament, analitzem aquests productes i quantifiquem quants tenen escenes i trames de violència sexual i com són representades aquestes escenes. Després, obrim un debat: Per què tantes violacions? Per què tantes violències? Per què en la majoria d'aquestes les víctimes són les dones? Reflexionem sobre la sobreexposició i la normalització de la violació als mitjans i sobre les implicacions que això té per a la 'cultura de la violació'. També podem debatre si això és sobreexposició i normalització i sobre la 'invisibilització' de la violència sexual quan aquesta no és representada.
- Analitzar un cas real de violació als mitjans. Es pot treballar amb el cas recent de la violació de *Gran Hermano*. Es presenta el cas als i les estudiants a través d'una notícia (per exemple: <<https://www.publico.es/sociedad/agresion-sexual-concursante-gran-hermano-denuncia-violacion-no-llego-explicarme-programa-permitio.html>>). Es planteja el debat a partir de la professió. És a dir, es canvia el punt de vista. Es passa de parlar de l'anàlisi de la representació a l'ètica del creador (realitzador, guionista, etc.). Es parla de les responsabilitats compartides, quina responsabilitat té

Gran Hermano amb el que va passar? Tenim responsabilitats com a creadors? També podem debatre sobre la necessitat d'incloure aquestes violències a les nostres obres encara que siguin de ficció, etc.

Es pot treballar també la mirada del creador a partir de l'estètica amb el cas d'*El último tango en París*. Posar a debat la violació real que va tenir lloc a la pel·lícula i que Bertolucci va justificar a partir de la idea de la creació artística.

Per últim, seria interessant fer un seguiment de la reacció envers aquests casos en alguna xarxa social com Twitter.

* A totes les activitats presentades es pot prestar atenció a la interseccionalitat. Per exemple, a la primera activitat s'analitzen els personatges representats atenent també la raça, la classe social, etc.



Referències

Referències bibliogràfiques

- ATTWOOD, Feona. *Sex Media*. Cambridge: Polity Press, 2018.
- CASTELLÓ, Enric. *Identidades mediáticas. Introducción a las 66eories, métodos y casos*. Barcelona: Editorial UOC, 2008.
- FERREDAY, Debra. "Game of Thrones, Rape Culture and Feminist Fandom", *Australian Feminist Studies*, 30 (83), 2015. Pàg. 21-36.
- PHILLIPS, Nickie D. *Beyond Blurred Lines: Rape Culture in Popular Media*. Londres: Rowman & Littlefield, 2017.
- PROJANSKY, Sarah. *Watching Rape. Film and Television in Postfeminist Culture*. Nova York/Londres: New York University Press, 2001.
- STUBBS-RICHARDSON, Megan; E. RADER, Nicole; COSBY, Arthur G. "Tweeting Rape Culture: Examining Portrayals of Victim Blaming in Discussions of Sexual Assault Cases on Twitter". *Feminism and Psychology*, 28 (1), 2018. Pàg. 90-108.

Altres recursos

Informes, recursos audiovisuals, etc.

- EUROPEAN UNION AGENCY. *Violence against women: every day and everywhere*. 2014. Disponible en línia: <https://fra.europa.eu/en/press-release/2014/violence-against-women-every-day-and-everywhere>
- BERTOLUCCI, Bernardo. *El último tango en París* (1972).
- SON, Diana; YORKEY, Brian. *For 13 reasons*, (2017-Actualitat).
- R. R. MARTIN, George. *Game of Thrones* (2011-2019).

* Es poden utilitzar diferents sèries, pel·lícules, anuncis, etc. S'han posat alguns exemples, però n'hi ha molts més.

3.2 L'Heteronormativitat en la Comunicació

Rafael Ventura

Departament de Comunicació
(UPF)

Empreu aquest identificador per citar aquest document

MUÑOZ PUIG, Marina; VERGE MESTRE, Tània. *Fitxes docents per treballar l'abordatge de la violència masclista*. Barcelona: UPF, 2020. ISBN: 978-84-09-22582-8.

Resum



Àmbit d'aplicació

[Graus](#)

[Assignatures](#)



Abordatge docent

[Temes específics que es poden tractar](#)

[Activitats de seminari](#)



Referències

[Referències bibliogràfiques](#)

[Altres recursos](#)

Àmbit d'aplicació

Graus

Grau en Comunicació Audiovisual; grau en Periodisme; grau en Publicitat i Relacions Públiques

Assignatures

Teories de la Comunicació; Seminari d'Anàlisi de l'Actualitat; Taller Integrat de Periodisme; Tècniques de Recerca Aplicades a la Comunicació; Periodisme Especialitzat; Els Arguments Universals; Tendències del Cinema Contemporani; Comunicació Publicitària; Introducció al Guió; Narrativa Audiovisual; Psicosociologia del Consum; Estructures Socials i Tendències Culturals; Anàlisi de Missatges



Abordatge docent

Temes específics que es poden tractar

1. Les etapes de la representació LGBTQ en els mitjans de comunicació (invisibilització, representació imperfecta, representació normalitzada).
2. Ús del llenguatge: del llenguatge LGBTIfòbic al llenguatge inclusiu i no binarista.
3. Enquadrament (teoria *framing*) de la diversitat sexual i de gènere en els productes mediàtics.
4. La falta de referents LGBTQ i l'apoderament mediàtic de l'audiència LGBTQ: de la "síndrome de la lesbiana morta" al *Slash-fanfiction*.
5. L'homonormativitat (domesticació de les identitats LGBTIQ sota els estàndards heteronormatius): Com afecta a l'hora d'incloure personatges LGBT en els nostres productes audiovisuals?

Activitats de seminari

- Visibilització LGBTQ: analitzar la freqüència d'aparició de personatges LGBT en productes audiovisuals (sèries, pel·lícules, espots televisius, noticiaris...). Anàlisi de contingut quantitatiu.*
- "¿Sexe bo, sexe dolent?": analitzar els límits del normatiu, l'acceptable i el permès sexualment en diferents textos audiovisuals aplicant el diagrama de Gayle Rubin (1984). Anàlisi discursiu.*
- Audiència LGBTQ: analitzar els comentaris de fans en fòrums LGBT sobre alguna sèrie o pel·lícula en concret i valorar si hauríem d'haver tingut en compte aquests punts de vista a l'hora d'elaborar guions, etc. Anàlisi de la recepció.*
- Guions inclusius: elaboració (o adaptació d'un ja existent) d'un guió o una notícia fent un ús del llenguatge no binarista. Creació/adaptació de contingut.

* Es pot prestar atenció a la interseccionalitat: en fer l'anàlisi, es detecta que l'LGBTfòbia es combina amb altres eixos de discriminació, com per exemple, sexisme, racisme, classisme, o discriminació per edat?



Referències

Referències bibliogràfiques

- CARRATALÁ, Adolfo. 2011. "La representación eufemística de la relación gay en el 71nual71cion serio". *Miguel Hernandez Communication Journal* 2: 155-172.
- DHAENENS, Frederik, VAN BAUWEL, Sofie; BILTEREYST, Daniel. 2008. "Slashing the fiction of queer theory: Slash fiction, queer reading, and transgressing the boundaries of screen studies, representations, and audiences." *Journal of Communication Inquiry* 32(4), 2008. Pàg. 335-347.
- GROSS, Larry. *Up from invisibility: Lesbians, gay men, and the media in America*. Nova York: Columbia University Press, 2012.
- GUERRERO-PICO, Mar; ESTABLÉS, María-José; VENTURA, Rafael. "La Síndrome de la Lesbiana Morta: mecanismos d'autoregulació del `fandom´ LGBTI en les polèmiques fan-productor de la sèrie *The 100*". *Anàlisi: quaderns de comunicació i cultura*, 57. Pàg 29-46.
- MAQUIEIRA PEREIRA, Javier. *Como ellos: la homonormatividad en campañas de comunicación gay-friendly*. 2016. <<http://hdl.handle.net/10230/27492>>
- RUBIN, Gayle. "Thinking sex: Notes for a radical theory of the 71nual71ci of sexuality". A: Peter M. Nardi y Beth E. Schneider (eds.), *Social perspectives in Lesbian and Gay Studies: A Reader*. Nova York: Routledge, 1984. Pàg. 100-133.
- SPARGO, Tamnsin. *Foucault y la 71nual71 queer*. Barcelona: Gedisa, 2007.
- VENTURA, Rafael. "Tendencias de investigación sobre la heteronormatividad en los medios de comunicación." *Opción: Revista de Ciencias Humanas y Sociales*, 10, 2016. Pàg 932-952.
- VENTURA, Rafael. *LGBT/Queer media studies: 71nual71cions para su consolidación como campo de estudio*. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra, 2019.
- WITTIG, Monique "El pensamiento heterosexual." *El pensamiento heterosexual y otros ensayos*, 2006. Pàg. 45-57.

Altres recursos

Informes, recursos audiovisuals, etc.

- GLAAD's 72nd annual report on LGBTQ inclusion – Informe anual sobre inclusió LGBTQ. Disponible en línia: https://glaad.org/files/WWAT/WWAT_GLAAD_2018-2019.pdf
- The L chat. Fòrum de discussió online LGBT on es poden trobar discussions de fans sobre productes mediàtics. <https://thelchat.jcink.net/index.php>
- Media reporting and reference guide on LGBT issues. Pautes i conceptes bàsics per professionals de mitjans de comunicació i alumnes. Disponible en línia: <https://www.ethos-project.eu/wp-content/uploads/2019/06/Media-reporting-and-reference-guide-on-LGBT-issues.pdf>
- Pew Research Center (Journalism & Media). LGBT Outlets. Disponible en línia: <https://www.journalism.org/2013/06/17/lgbt-outlets/>
- LGBTQ media in the U.S. (Statista). Disponible en línia: <https://www.statista.com/study/61085/lgbtq-media-in-the-united-states/>
- AJUNTAMENT DE BARCELONA. *Guia de comunicació inclusiva*. Disponible en línia: <https://ajuntament.barcelona.cat/guia-comunicacio-inclusiva/>

Fonts de dades (bases de dades o informes amb dades)

- LGBT Fans Deserve Better. Aquesta plataforma fa un seguiment dels personatges LGBT en sèries americanes. Disponible en línia: <https://lgbtfansdeservebetter.com/bury-your-gays/>
- ASSOCIACIÓ INTERNACIONAL DE GAIS I LESBIANES (ILGA). <https://ilga.org/>
- HUMAN RIGHTS WATCH (LGBT Rights). <https://www.hrw.org/topic/lgbt-rights>
- EUROPEAN UNION AGENCY FOR FUNDAMENTAL RIGHTS (LGBTI). <https://fra.europa.eu/en/theme/lgbti>
- CENTRO LGTBI DE BARCELONA. <https://ajuntament.barcelona.cat/lgtbi/es/servicios/centro-lgtbi-de-barcelona>

3.3 La Perspectiva de Gènere a les Sèries de Ficció

María-José Masanet

Departament de Biblioteconomia, Documentació i Comunicació Audiovisual
(UB)

Empreu aquest identificador per citar aquest document
MUÑOZ PUIG, Marina; VERGE MESTRE, Tània. *Fitxes docents per treballar l'abordatge de la violència masclista*. Barcelona: UPF, 2020. ISBN: 978-84-09-22582-8.

Resum



Àmbit d'aplicació

[Graus](#)

[Assignatures](#)



Abordatge docent

[Temes específics que es poden tractar](#)

[Activitats de seminari](#)



Referències

[Referències bibliogràfiques](#)

[Altres recursos](#)

Àmbit d'aplicació

Graus

Grau en Comunicació Audiovisual; grau en Publicitat i Relacions Públiques

Assignatures

Anàlisi de Missatges; Narrativa Audiovisual; Formes de la Narració Serial; Introducció al Guió



Abordatge docent

Temes específics que es poden tractar

1. La construcció de l'esfera masculina i femenina a les sèries de ficció. El binarisme de gènere.
2. La representació de les relacions amoroses i sexuals a les sèries de ficció: la mitologia romàntica.
3. La representació de la violència de gènere a les sèries de ficció.
4. Les (noves) masculinitats a la ficció seriada.
5. Noves maneres de fer i noves representacions: les sèries de televisió creades i dirigides per dones (el cas de *Girls* i *Fleabag*).

Activitats de seminari

- Analitzar la representació de dones i homes a diferents sèries de ficció atenent aspectes bàsics com 'qui fa les accions', 'quins són els objectius de les seves accions', 'què mou els diferents personatges a fer les accions', etc. Observar les diferències de gènere.
- Posar especial atenció a l'anàlisi de les relacions amoroses representades i a la mitologia romàntica que pot haver-hi al darrere (la mitja taronja, el poder de l'amor, etc.).
- Exercici d'expansions narratives. Es projecten diferents fragments d'una relació amorosa representada en una sèrie (uns 5-10 minuts) i, a continuació, es demana als estudiants que expandeixin la relació presentada, és a dir, que escriguin una escena del guió resolent la trama presentada. A continuació, es presenten les expansions narratives i es discuteix conjuntament sobre els possibles mites que hi apareixen.

- S'ofereix als estudiants un relat curt perquè facin l'adaptació a guió. Al relat no apareix si els personatges són homes o dones ni la classe social o raça. Una vegada feta l'adaptació, s'observen i s'analitzen els personatges seleccionats per fer les accions de la trama: són majoritàriament homes? Occidentals? Etc.
 - Exercici de reflexió a partir de les anàlisis fetes i de les activitats de producció sobre la relació entre els models de representació i les violències de gènere i sobre les responsabilitats que tenim com a creadors/es de continguts.
- * A totes les activitats presentades es pot prestar atenció a la interseccionalitat. Per exemple, a la primera activitat s'analitzen les dones i homes representats atenent també la raça, la classe social, etc.



Referències

Referències bibliogràfiques

- BANKS, Miranda J. "A boy for all planets: Roswell, Smallville and the teen male melodrama". A: G. Davis; K. Dickinson (eds.). *Teen TV: Genre, consumption and identity*. Londres, RU: British Film Institute, 2004. Pàg. 17-28.
- DAMME, Elke Van. "Gender and sexual scripts in popular US teen series: A study on the gendered discourses in One Tree Hill and Gossip Girl". *Catalan Journal of Communication & Cultural Studies*, 2 (1), 2010. Pàg. 77-92.
- FEDELE, Maddalena; MASANET, María-José Masanet; VENTURA, Rafael. "Negotiating Love and Gender Stereotypes among Young People: Prevalence of Amor Ludens`' and Television Preferences Rooted in Hegemonic Masculinity", *Masculinities and Social Change*, 8 (1), 2019. Pàg. 1-43.
- FIGUERAS-MAZ, Mònica; TORTAJADA, Iolanda; WILLEM, Cilia. "Patrones de representación posfeministas en *Girls*. Análisis de los significados construidos por fans y detractores", *Oceánide*, 9, 2017.
- MASANET, María-José; DHAENENS, Frederik. "Representing gender-based violence in teen series: young people's discourses on the Spanish series *Física o química*", *Journal of Youth Studies*, 22 (9), 2019. Pàg. 1367-6261.
- MASANET, María-José; FEDELE, Maddalena. "El 'chico malote' y la 'chica responsable'. Modelos aspiracionales y representaciones juveniles en las *teen series* españolas", *Palabra Clave*, 22 (2), 2019. Pàg. 1-27. doi: 10.5294/pacla.2019.22.2.5
- MASANET, María-José; MEDINA-BRAVO, Pilar; FERRÉS, Joan. "Myths of Romantic Love and Gender-Based Violence in the Fan Forum of the Spanish Teen Series *Los Protegidos*". *Young*, 26 (4S), 96S-112S, 2018.
- YELA, Carlos. "La otra cara del amor: mitos, paradojas y problemas", *Encuentros en Psicología Social*, 1 (2), 2003. Pàg. 263-267.

Altres recursos

Informes, recursos audiovisuals, etc.

- ALENDIA BROTHERS. *El orden de las cosas*. [Curtmetratge contra la violència de gènere]. Disponible en línia: <<https://www.youtube.com/watch?v=hfGsrMBsX1Q&t=620s>>
- DE MIGUEL, Verónica. 2015. *Percepción de la violencia de género en la adolescencia y la juventud*. Madrid: Delegación del Gobierno para la violencia de género, Ministerio de Sanidad, Política Social e Igualdad, Centro de Publicaciones. Disponible en línia: <http://www.violenciagenero.igualdad.mpr.gob.es/violenciaEnCifras/estudios/investigaciones/2015/pdf/Libro20_Percepcion_Social_VG_.pdf>
- LENA DUNHAM. *Girls* (2012-2017).
- PHOEBE WALLER-BRIDGE. *Fleabag* (2016-2019).
- RED2RED CONSULTORES. *Tratamiento y representación de las mujeres en las teleseries emitidas por las cadenas de televisión de ámbito nacional*. Instituto de la Mujer. Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales, 2007. Disponible en línia: <http://www.inmujer.gob.es/areasTematicas/estudios/serieEstudios/docs/estudios_99.pdf>

* En aquest apartat, es pot utilitzar qualsevol sèrie de televisió. S'han posat dos exemples de sèries creades i dirigides per dones que poden ser interessants per fer els exercicis d'anàlisi al voltant de les noves representacions; però també és important treballar altres sèries que mantenen els personatges arquetípics com, per exemple, *Élite*.

3.4 Sexisme i Violència Masclista en les Campanyes Publicitàries

Mitzzy Arciniega Cáceres

Departament de Comunicació

(UPF)

Empreu aquest identificador per citar aquest document
MUÑOZ PUIG, Marina; VERGE MESTRE, Tània. *Fitxes docents per treballar l'abordatge de la violència masclista*. Barcelona: UPF, 2020. ISBN: 978-84-09-22582-8.

Resum



Àmbit d'aplicació

[Graus](#)

[Assignatures](#)



Abordatge docent

[Temes específics que es poden tractar](#)

[Activitats de seminari](#)



Referències

[Referències bibliogràfiques](#)

[Altres recursos](#)

Àmbit d'aplicació

Graus

Grau en Publicitat i Relacions Públiques

Assignatures

Fonaments de la Publicitat; Teories i Tècniques de la Ideació Publicitària; Anàlisi dels Missatges Publicitaris; Creació de Missatges Publicitaris; Taller de Projectes: Comunicació Publicitària



Abordatge docent

Temes específics que es poden tractar

1. La publicitat i els estereotips de gènere.
2. La dona, d'objecte de desig a subjecte de desig.
3. El culte al cos i cànons de bellesa ideal.
4. El sexe com a eix de discurs publicitari.
5. Maternitat intensiva I *super woman*.

Activitats de seminari

- Visualització d'un *collage* d'espots publicitaris i anàlisi dels rols actius i passius atorgats segons el sexe: ens sorprèn, s'ajusta a la vida real, ens hi sentim identificades?
- Anàlisi d'imatges de "dones inertes" i visualització del vídeo "Niños vs. Moda": debat sobre la 81ediática8181n d'imaginari en relació amb el gènere.
- Visualització d'un *collage* d'espots publicitaris en els quals s'evidencia la cosificació de la dona. Debat: ordenar de menor a major influent, per què? Quin element et va ajudar a decidir-te? Quina 81ediática81 poden tenir aquests anuncis en el públic?*
- Visualització i anàlisi de vídeos que apel·len el sexe com a eix del discurs publicitari (enllaços a d'altres recursos). Debat entorn dels temes següents: *
 - El discurs construït des de la masculinitat.
 - Associació de consum = sexe / Centrat en relacions heterogènies.
 - Patrons sexuals que es tornen normatius: pressió sexual des d'edats primerenques, associació de joventut i bellesa amb sexe.

- Visualització i reflexió conjunta sobre la representació de la maternitat en la publicitat (enllaços amb d'altres recursos). Debat en relació amb els temes següents:
 - La maternitat intensiva: la mare com a cuidadora exclusiva
 - La *super mommy*: ella ho pot tot
 - La maternitat 82ediàtica
 - Pares incompetents
 - Les *yummie mommies*
- * Es pot prestar atenció a la interseccionalitat: com es construeix l'imaginari de bellesa allunyat de la diversitat racial i cultural. Com es construeixen els discursos sobre maternitat a partir d'una 82edià mitjana/alta amb un enfocament postmodernista.



Referències

Referències bibliogràfiques

- GARCÍA, F.; BAÑOS, M.; FERNÁNDEZ, P. "Structures and archetypal content in advertising communication". *Comunicar*, 37. Vol. XIX, 2011. Pàg. 187-194.
- JIMÉNEZ-MORALES M.; SÁNCHEZ-HERNÁNDEZ, M.; CARRILLO-DURÁN, M. V. *Communication and body image*. Pearson Eds., 2013.
- LANSENG, E. J. *Relevant sex appeals in advertising: gender and commitment*. 2016.
- LAVINE, H.; SWEENEY D.; WAGNER, S. H. "Depicting women as sex objects in television advertising: Effects on body dissatisfaction". *Personality and Social Psychology bulletin*, 25 (8), 1999. Pàg. 1049-1105.
- MATTHES, J.; PRIELER, M.; ADAM, K. "Gender-Role portrayals in television advertising across the globe", *Sex Roles*, 75, 2016. Pàg. 314-327.
- VILLEGAS, J. "El micromachismo en la publicidad. Nuevas estrategias para viejos estereotipos: 'mi marido me ayuda' y 'el elogio de la maternidad'. Pensar la publicidad", *Revista Internacional de Investigaciones Publicitarias*, 7 (2), 2014. Pàg. 239-251.

Altres recursos

Informes, recursos audiovisuals, etc.

- "Niños vs. Moda". Disponible en línea:
<<https://youtu.be/LIShHeU2qU4>>
- Material audiovisual: el sexe com a discurs publicitari. Disponible en línea:
<[Victoria Secret](#)>, <[Devassa](#)>, <[Time Force](#)>, <[Saint Laurent](#)>, <[Samsung](#)>
- Material audiovisual: representació de la maternitat. Disponible en línea:
<[P&G](#)>, <[Lysol](#)>, <[Rexona](#)>, <[Kinsa](#)>, <[It was mom](#)>, <[Doritos](#)>, <[Xenadrine](#)>
- Eines per treballar l'educació 84ediática en relació amb el gènere. Disponible en línea:
<<https://www.upf.edu/web/micuerpomegusta>>
<<https://www.educac.cat/professorat/itineraris-transversals/perspectiva-genero>>

Fonts de dades (bases de dades o informes amb dades)

- Catalogue of Criteria for the Classification of Sexist Advertising of the Watch Groups against Sexist Advertising Graz, Salzburg and Vienna. Disponible en línea: <http://www.werbewatchgroup-wien.at/files/Catalogue_of_Criteria_Sexist_Advertising.pdf>
- The impacts of sexist advertising in women's health and wellbeing. Disponible en línea:
<[https://womenshealthvic.com.au/resources/WHV_Publications/Issues-Paper_2018.12.06_Advertising-inequality-the-impacts-of-sexist-advertising_Dec-2018_\(Fulltext-PDF\).pdf](https://womenshealthvic.com.au/resources/WHV_Publications/Issues-Paper_2018.12.06_Advertising-inequality-the-impacts-of-sexist-advertising_Dec-2018_(Fulltext-PDF).pdf)>

3.5 Tractament Informatiu de la Violència Masclista

Cristina Perales-García

Departament de Comunicació
(UPF)

Empreu aquest identificador per citar aquest document
MUÑOZ PUIG, Marina; VERGE MESTRE, Tània. *Fitxes docents per treballar l'abordatge de la violència masclista*. Barcelona: UPF, 2020. ISBN: 978-84-09-22582-8.

Resum



Àmbit d'aplicació

[Graus](#)

[Assignatures](#)



Abordatge docent

[Temes específics que es poden tractar](#)

[Activitats de seminari](#)



Referències

[Altres recursos](#)

Àmbit d'aplicació

Graus

Grau en Periodisme

Assignatures

Fonaments del Periodisme



Abordatge docent

Temes específics que es poden tractar

1. Analitzar la cobertura informativa en els casos de violència de gènere (des del punt de vista dels professionals de la comunicació, de l'estructura de l'empresa informativa i com a consumidors).
2. La desigualtat entre homes i dones en els mitjans i les empreses informatives.
3. La cobertura informativa en el cas de polítiques de dones: les candidates dones i les polítiques de dones en la premsa informativa.

Activitats de seminari

- Estudi i debat de la cobertura de premsa escrita.
- Informe sobre la cobertura de la violència de gènere en els mitjans de comunicació. És una activitat que es fa cada any, conjuntament amb l'Associació de Dones Periodistes de Catalunya.
- L'anàlisi de les redaccions periodístiques: observar i analitzar com funcionen les redaccions periodístiques a Catalunya des d'una perspectiva de gènere.



Referències

Informes, recursos audiovisuals, etc.

- CARRASCO ROCAMORA, Mavi; CORCOY RIUS, Marta; GUIU MONTE, Cristina; PUIG MOLLET, Montserrat. *Impacte de les recomanacions sobre el tractament de la 88nformaci masclista als mitjans de 88nformación88*. 2019. Disponible en línia: <http://www.adpc.cat/new_site/wp-content/uploads/2019/05/Violencia2018_Definitiu.pdf>
- CARRASCO ROCAMORA, Mavi; CORCOY RIUS, Marta. *Dones a la 88nformación88. Els consells de redacció dels mitjans de 88nformación88 catalans*. 2019. Disponible en línia: <http://www.adpc.cat/new_site/wp-content/uploads/2019/03/Informe-Dones-a-la-Comunicaci%C3%B3-Definitiu_Final_PDF.pdf>
- INSTITUT CATALÀ DE LES DONES. *Gènere i mitjans de 88nformación88. Eines per visibilitzar les aportacions de les dones*. 2011. Disponible en línia: <http://dones.gencat.cat/web/.content/03_ambits/docs/mco_manual_eines.pdf>
- INSTITUT CATALÀ DE LES DONES. *Recomanacions sobre el tractament de la 88nformaci masclista als mitjans de 88nformación88*. 2010. Disponible en línia: <http://dones.gencat.cat/web/.content/03_ambits/docs/mco_recomanacions_tractament_violencia.pdf>
- MUNTANER, Isabel; GARCÍA, Violeta. *Agents d'una nova 88nformación sobre les agressions sexuals. Dones valentes*. 2018. Disponible en línia: <http://dones.gencat.cat/web/.content/03_ambits/sensibilitzacio/mitjans_comunicacio/Recomanacions-AGRESSIONS-SEXUALS.pdf>

3.6 La Violència Masclista i la seva representació en els diferents Relats Audiovisuals: Publicitat Institucional, Publicitat Comercial i Ficció

Alejandro Suárez Domínguez

Departament de Comunicació
(UPF)

Empreu aquest identificador per citar aquest document
MUÑOZ PUIG, Marina; VERGE MESTRE, Tània. *Fitxes docents per treballar l'abordatge de la violència masclista*. Barcelona: UPF, 2020. ISBN: 978-84-09-22582-8.

Resum



Àmbit d'aplicació

[Graus](#)

[Assignatures](#)



Abordatge docent

[Temes específics que es poden tractar](#)

[Activitats de seminari](#)



Referències

[Referències bibliogràfiques](#)

[Altres recursos](#)

Àmbit d'aplicació

Graus

Grau en Publicitat i Relacions Públiques

Assignatures

Psicosociologia del Consum; Anàlisi de Missatges; Història i Gèneres dels Mitjans Audiovisuals; Anàlisi dels Missatges Publicitaris



Abordatge docent

Temes específics que es poden tractar

1. Representació de la violència masclista a la publicitat institucional.
2. Representació de la violència masclista a la publicitat comercial com a recurs utilitzat per marques en el marc de la seva estratègia de comunicació.
3. Violència masclista i ficció: el cas concret de la violència sexual.

Activitats de seminari

- Anàlisi de les campanyes del Ministeri d'Igualtat contra la violència masclista. Representen totes les fases i facetes de la violència masclista? Hi ha canvis en el *target*? I en l'objectiu de les campanyes?
- Anàlisi de diverses peces de publicitat comercial que utilitzen la violència masclista per construir la narrativa de la marca.
- Anàlisi de la representació de la violència sexual en sèries contemporànies de ficció (preferiblement sèries que consumeixin la majoria de les alumnes).*

* Les sèries o pel·lícules de ficció permeten prestar atenció a la interseccionalitat, en ser relats més extensos i que possibiliten aprofundir en els personatges i els conflictes. Es pot considerar, d'una banda, el perfil de les víctimes. Com se les representa? A quina classe social pertanyen? Pertanyen en algun grup minoritari? De l'altra, pot ser interessant analitzar el perfil dels agressors.



Referències

Referències bibliogràfiques

- AGUADO-PELÁEZ, Delicia. "Violaciones en serie: dominaciones y resistencias tras las agresiones sexuales de ficción en la era del #MeToo", *Feminismo/s*, 33, 2019. Pàg. 91-116.
- AGUILAR, Pilar. "La ficción audiovisual como instrumento de educación sentimental en la Modernidad". A: Pilar Aguilar; Fátima Arranz; Julia Herce; Almudena Hernando; Maite San Miguel. *Mujeres, hombres, poder. Subjetividades en conflicto*. Madrid: Traficantes de Sueños, 2015. Pàg. 25-53.
- FERNÁNDEZ ROMERO, Diana. "Gramáticas de la publicidad sobre violencia: la ausencia del empoderamiento tras el ojo morado y la sonrisa serena", *Feminismo/s*, (11), 2008. Pàg. 15-39.
- FERNÁNDEZ ROMERO, Diana. "La incidencia de las campañas institucionales sobre violencia de género en el proceso identitario de mujeres maltratadas", *Asparkia*, (24), 2013. Pàg. 126-143.
- HIRIGOYEN, Marie-France. *Mujeres maltratadas. Los mecanismos de la violencia en la pareja*. Barcelona: Paidós, 2006.
- LORENTE, Miguel. *Mi marido me pega lo normal. Agresión a la mujer: realidades y mitos*. Barcelona: Planeta, 2009.

Altres recursos

Informes, recursos audiovisuals, etc.

Campanyes de publicitat institucional

- MINISTERIO DE IGUALDAD. *Ante el maltratador, tolerancia 0*. 2008. Disponible en línia: <<https://www.youtube.com/watch?v=8vzRGAsDI1I>>
- MINISTERIO DE IGUALDAD. *Saca tarjeta roja al maltratador*. 2010. Disponible en línia: <<https://www.youtube.com/watch?v=9h0QCgIO598>>
- MINISTERIO DE SANIDAD, CONSUMO Y BIENESTAR SOCIAL. "Cuéntalo. Hay salida a la violencia de género", *Familia*, 2014. Disponible en línia: <<https://www.youtube.com/watch?v=IMV4IBUas7Q>>
- MINISTERIO DE SANIDAD, CONSUMO Y BIENESTAR SOCIAL. *Si #HaySalida a la violencia de género, es gracias a ti*. 2016. Disponible en línia: <<https://www.youtube.com/watch?v=GdfWPJKbxGw>>

- GOVERN DE LES ILLES BALEARS. *I si aprenem a estimar bé?* 2019. Disponible en línea: <<https://www.youtube.com/watch?v=AG0kjQN1Z9o&feature=youtu.be>>

Campanyes de publicitat comercial

- TECATE. *Violencia de género. (México)*. 2017. Disponible en línea: <<https://www.youtube.com/watch?v=jz3YvVZZodA>>
- MOVISTAR. *Movistar Audio. (Argentina)*. 2019. Disponible en línea: <https://www.youtube.com/watch?time_continue=1&v=cfyOr5uPB rY>

Llistat de sèries que tracten la violència sexual

- *Big Little Lies* (HBO), *13 Reasons Why* (Netflix), *Unbelievable* (Netflix), *The Handmaid's Tale* (HBO), *Westworld* (HBO), *Game of Thrones* (HBO).

Fonts de dades (bases de dades o informes amb dades)

- MINISTERIO DE IGUALDAD. *Macroencuesta de violencia contra la mujer*. 2015. Disponible en línea: <<http://www.violenciagenero.igualdad.mpr.gob.es/violenciaEnCifras/macroencuesta2015/Macroencuesta2015/home.htm>>
- MINISTERIO DE IGUALDAD. *X Informe Anual del Observatorio Estatal de Violencia sobre la Mujer 2016*. 2016. Disponible en línea: <http://www.violenciagenero.igualdad.mpr.gob.es/violenciaEnCifras/observatorio/informesAnuales/informes/X_Informe2016_Capitulos.htm>
- MINISTERIO DE IGUALDAD. *Percepción social de la violencia sexual*. 2018. Disponible en línea: <http://www.violenciagenero.igualdad.mpr.gob.es/violenciaEnCifras/estudios/colecciones/estudio/Libro25_Violencia_Sexual.htm>
- MINISTERIO DE IGUALDAD. *Mujeres víctimas mortales por violencia de género en España a manos de sus parejas o exparejas. Datos provisionales*. 2019. [Informe estadístico]. Disponible en línea: <http://www.violenciagenero.igualdad.mpr.gob.es/violenciaEnCifras/victimasMortales/fichaMujeres/pdf/VM_Ficha_2019.pdf>
- DELEGACIÓN DEL GOBIERNO PARA LA VIOLENCIA DE GÉNERO. *Portal estadístico*. Disponible en línea: <<http://estadisticasviolenciagenero.igualdad.mpr.gob.es/>>

3.7 Violència Lingüística i Comunicativa contra les Dones

(veure apartat 8.1)

4. Dret

4.1 L'Acompanyament Psicològic a les Víctimes de Violència Masclista

Ana Martínez Catena

Departament de Dret
(UPF)

Empreu aquest identificador per citar aquest document
MUÑOZ PUIG, Marina; VERGE MESTRE, Tània. *Fitxes docents per treballar l'abordatge de la violència masclista*. Barcelona: UPF, 2020. ISBN: 978-84-09-22582-8.

Resum



Àmbit d'aplicació

[Graus](#)

[Assignatures](#)



Abordatge docent

[Temes específics que es poden tractar](#)

[Activitats de seminari](#)



Referències

[Referències bibliogràfiques](#)

[Altres recursos](#)

Àmbit d'aplicació

Graus

Grau en Criminologia i Polítiques Públiques de Prevenció

Assignatures

Victimologia i Mediació; Agents i Institucions Públiques; Programes de Prevenció i Tractament de la Delinqüència; Gender and Criminal Policy; Psicologia i Psicopatologia; Estat de Benestar i Protecció Social



Abordatge docent

Temes específics que es poden tractar

1. Eliminació de creences tradicionals sobre els rols de gènere i les actituds sexistes.
2. El circuit processal i penal pel qual les víctimes passen.
3. Drets de la víctima com a ciutadana i canals de participació social. Els diferents serveis i institucions d'atenció i ajuda a les víctimes.
4. Respecte cap a la dignitat de la persona i cap a la seva autodeterminació.
5. Empoderament de la víctima i reducció de símptomes reactius a la situació del judici.

Activitats de seminari

- Debats concrets sobre els diferents mites de rols de gènere, les relacions de parella, el sexe, distorsions cognitives habituals, etc.*
- Cerca activa a la xarxa d'internet o presencial d'institucions i associacions de suport per a víctimes de violència.
- Jocs de *role playing* per posar en pràctica habilitats de comunicació i habilitats terapèutiques.
- Grups d'alumnes que preparin tècniques de relaxació i respiració controlada i posada en pràctica amb el grup de classe.
- Utilització de vídeos de Youtube o internet per identificar pensaments erronis (per exemple: la pel·lícula *Te doy mis ojos*).
- Full d'activitats amb situacions problemàtiques per practicar la generació de múltiples respostes.

- *Role playing* entre víctima i professional de justícia (entrenament de contenció emocional, empoderament de la víctima, etc.).**

* Amb aquesta activitat es poden treballar de manera interseccional diferents temàtiques vinculades als rols de gènere, però també a la sexualitat i d'altres temes rellevants en l'actualitat.

** L'activitat del *role playing* es pot utilitzar per treballar de manera pràctica qualsevol habilitat, aptitud o coneixement que es pretengui desenvolupar en l'alumne. Per exemple: un alumne es prepara un *role* on representa una víctima de violència en fase de declaració que es troba molt afectada emocionalment i l'altre alumne ha de contenir les seves emocions i calmar-la per afavorir la declaració. O es pot utilitzar per desenvolupar el respecte cap a la víctima, per explicar-li a una víctima com funciona el circuit processal i penal, etc.



Referències

Referències bibliogràfiques

- BRONFENBRENNER, Urie. *The ecology of human development*. Harvard University Press, 1979.
- CABRERA, Rafael; CARAZO, María José. *Análisis de la legislación autonómica sobre violencia de género*. Madrid: Ministerio de Igualdad, 2008.
- CLARAMUNT, Mercè; MONTSERRAT, Soledad; DEL LUJAN, M^a *Detecció de problemes en l'atenció a dones víctimes de violència de gènere durant el procés judicial a Catalunya*. Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada, 2014.
- CEDAW. *Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence. Recommendations*. 2004. Disponible en línia: <<https://rm.coe.int/168008482e>>
- DE LA ESPRIELLA, Abelardo. "La sociedad avanza, el derecho evoluciona", *Ámbito Jurídico*, 2011. Disponible en línia: <<https://www.ambitojuridico.com/noticias/educacion-y-cultura/la-sociedad-avanza-el-derecho-evolucion>>
- DOMENECH DEL RIO; SIRVENT GARCIA DEL VALLE, E. "Influence of Intimate Partner Violence Severity on the Help-Seeking Strategies of Female Victims and the Influence of Social Reactions to Violence Disclosure on the Process of Leaving a Violent Relationship", *Journal of Interpersonal Violence*, 34 (21-22), 2019. Pàg. 4550-4571.
- EUROPEAN PARLIAMENT. *Combatting violence against women: all EU countries must ratify the Istanbul Convention*. 2018. Disponible en línia: <<http://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20180309IPR99425/violence-against-women-all-eu-countries-must-ratify-the-istanbul-convention>>
- LAING, Lesley. "Secondary Victimization: Domestic Violence Survivors Navigating the Family Law System", *Violence Against Women*, 11, 2017. Pàg. 1314-1335.
- REDONDO, Santiago. *Evaluación y tratamiento de delincuentes: jóvenes y adultos*. Madrid: Pirámide, 2017.
- WHO. *Responding to intimate partner violence and sexual violence against women. WHO clinical and policy guidelines*. 2013. Disponible en línia: <http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/85240/9789241548595_eng.pdf?sequence=1>

Altres recursos

Informes, recursos audiovisuals, etc.

- Llei 4/2015, de 27 d'abril de 2015, de l'Estatut de la Víctima del Delicte.
- Llei 5/2008, de 24 d'abril de 2008, del dret de les dones a eradicar la violència masclista.
- Decisió marc del Consell de la Unió Europea, de 15 de març de 2001, relativa a l'Estatut de la Víctima en el Procés Penal.
- Recomanació núm. R (2002) 5, de 30 d'abril de 2002, del Comitè de Ministres del Consell d'Europa, sobre la protecció de la dona contra la violència.
- Llei 27/2003, de 31 de juliol de 2003, reguladora de l'Ordre de protecció de les víctimes de la violència domèstica.
- Protocol per a la implantació de l'ordre de protecció de les víctimes de violència domèstica. Madrid, 31 de juliol de 2003.
- Protocol de coordinació entre els ordres jurisdiccionals penal i civil per la protecció de les víctimes de violència domèstica. Madrid, 18 de desembre de 2003.
- Llei orgànica 11/2003, de 29 de setembre de 2003, sobre seguretat ciutadana, violència domèstica i integració social dels estrangers.
- Llei orgànica 1/2004, de 28 de desembre de 2004, de mesures de protecció integral contra la violència de gènere.
- Reial Decret 1109/2015, d'11 de desembre de 2015, pel qual es desenvolupa la Llei 4/2015, de 27 d'abril de 2015, de l'Estatut de la Víctima del Delicte, i es regulen les oficines d'assistència a les víctimes del delicte.
- Reial Decret 1369/2006, de 24 de novembre de 2006, de la renda activa d'inserció.
- Reial Decret 1618/2007, de 7 de desembre del 2007, sobre el Fons de Garantia de Pagament d'Aliments.
- Llei 35/1995, d'11 de desembre de 1995, d'ajuts i assistència a les víctimes de delictes violents i contra la llibertat sexual.
- Reial Decret 738/2007, de 23 de maig de 2007, pel qual s'aprova el Reglament d'ajudes a víctimes de delictes violents i contra la llibertat sexual.
- Llei 19/1994, de 23 de desembre de 1994, de protecció a testimonis i pèrits en les causes criminals.

Fonts de dades (bases de dades o informes amb dades)

- CONSEJO GENERAL DEL PODER JUDICIAL. *Memoria de datos del Estado*. Madrid, 2018.
- KRUG, Etienne i d'altres. *World Report on violence and health*. Ginebra: World Health Organization, 2002.
- MENÉNDEZ ÁLVAREZ-DARDET; Susana; PÉREZ-PADILLA, Javier; LORENCE-LARA, Bárbara. "La violencia de pareja contra la mujer en España: cuantificación y caracterización del problema, las víctimas, los agresores y el contexto social y profesional". *Psychosocial Intervention*, vol. 22, núm. 1, 2013. Pàg. 41-53.
- MEDINA-ARIZA, Juanjo; BARBERET, Rosemary. "Intimate partner violence in Spain: Findings from a national survey". *Violence Against Women*, 9, 2003. Pàg. 302-322.
- MINISTERIO DE SANIDAD, SERVICIOS SOCIALES E IGUALDAD. *El estado de la cuestión en el estudio de la violencia de género*. Madrid: Delegación del Gobierno para la Violencia de Género, 2011. Disponible en línia: http://www.violenciagenero.igualdad.mpr.gob.es/violenciaEnCifras/estudios/investigaciones/2011/pdf/Estado_cuestion_VG.pdf
- MINISTERIO DE SANIDAD, SERVICIOS SOCIALES E IGUALDAD. *Macroencuesta de violencia de género*. Madrid: Instituto de la Mujer, 2015.
- WHO. *Global status report on violence prevention*. World Health Organization. 2014. Disponible en línia: https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/status_report/2014/en/

4.2 Atenció a les Dones Recluses Víctimes de Violència Masclista i Rehabilitació d'Homages Agressors

Ares Batlle Manonelles

Departament de Dret
(UPF)

Empreu aquest identificador per citar aquest document
MUÑOZ PUIG, Marina; VERGE MESTRE, Tània. *Fitxes docents per treballar l'abordatge de la violència masclista*. Barcelona: UPF, 2020. ISBN: 978-84-09-22582-8.

Resum



Àmbit d'aplicació

[Graus](#)

[Assignatures](#)



Abordatge docent

[Temes específics que es poden tractar](#)

[Activitats de seminari](#)



Referències

[Referències bibliogràfiques](#)

[Altres recursos](#)

Àmbit d'aplicació

Graus

Grau en Criminologia i Polítiques Públiques de Prevenció

Assignatures

Sistema de Penes i Sancions; Gender and Criminal Justice System; Victimologia i Mediació; Sistemes Penitenciaris; Programes de Prevenció i Tractament de la Delinqüència

Abordatge docent

Temes específics que es poden tractar

1. Violència masclista en dones recluses (factor de vulnerabilitat i risc).
2. Tractament de la violència masclista en dones recluses (intervenció en presó i prevenció en la sortida).
3. Programes d'intervenció per a homes agressors a presó.
4. Programes d'intervenció per a homes agressors en mesures penals alternatives.

Activitats de seminari

- Treballar el nou programa de gènere a presó (vegeu la bibliografia) i elaborar un *essay* valorant si s'incorpora suficientment o adequadament la perspectiva d'atenció a les víctimes en aquest.
- Visionat del documental "Sin by Silence" sobre dones víctimes de violència masclista a presó.*
- Buscar dades sobre reincidència dels agressors de violència de gènere com a indicador d'èxit de la intervenció, tant en presó com en mesures penals alternatives.
- Debat: És possible una intervenció amb agressors en violència de gènere des de la psicologia cognitivo-conductual sense incorporar la perspectiva de gènere?

* Es pot prestar atenció a la interseccionalitat en relació amb la situació d'estrangeria de les víctimes i les vulnerabilitats afegides que això comporta, tant en l'accés a recursos de prevenció com de protecció.



Referències

Referències bibliogràfiques

- AUSTIN, Juliet; DANKWORT, Juergen. "Standards for Batterer Programs: A Review and Analysis". *Journal of Interpersonal Violence*, 14, 1999. Pàg. 152-168.
- BABCOCK, Julia; GREEN, Charles; ROBIE, Chet. "Does batterer's treatment work? A meta-analytic review of domestic violence treatment". *Clinical Psychology Review*, 23, 2004. Pàg. 1023-1053.
- DAY, Andrew i d'altres. "Intimate Partner Violence in Prisoners: Towards Effective Assessment and Intervention". *Aggression and Violent Behavior*, 19 (5), 2014. Pàg. 579-583.
- ECHEBURÚA, Enrique; FERNÁNDEZ-MONTALVO, Javier; AMOR, Pedro. "Psychological treatment of men convicted of gender violence: A pilot-study in the Spanish prisons". *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 50 (1), 2006. Pàg. 57-70.
- FERNÁNDEZ-MONTALVO, Javier i d'altres. "Batterer men in prison and in court-referred treatment programmes: What is the difference?". *The Spanish Journal of Psychology*, 15 (1), 2012. Pàg. 315-322.
- LEIGEY, Margaret. "A Woman's Life Before Serving Life: Examining the Negative Pre-Incarceration Life Events of Female Life-Sentenced Inmates". *Women & Criminal Justice*, 20 (4), 2010. Pàg. 302-322.
- MacDONALD, Morag. "Women prisoners, mental health, violence and abuse". *International Journal of Law and Psychiatry*, 36, 2013. Pàg. 293-303.
- MAIURO, Roland; EBERLE, Jane. "State Standards for Domestic Violence Perpetrator Treatment: Current Status, Trends, and Recommendations". *Violence and Victims*, 23 (2), 2008. Pàg. 133-155.
- MOLONEY, K. P.; van den BERGH, B. J.; MOLLER, L. F. "Women in prison: The central issues of gender characteristics and trauma history". *Public Health*, 123, 2009. Pàg. 426-430.
- OLVER, Mark; STOCKDALE, Keira; WORMITH, Stephen. "A meta-analysis of predictors of offender treatment attrition and its relationship to recidivism". *Journal of Consulting and Clinical Psychology* 79 (1), 2011. Pàg. 6-21.

- ROBERTS, Albert. *Handbook of domestic violence intervention strategies: Policies, programs, and legal remedies*. Oxford University Press, 2002.

Altres recursos

Informes, recursos audiovisuals, etc.

- Compartim. *Gènere i presó: programa de perspectiva i equitat de gènere en l'àmbit penitenciari*. Departament de Justícia. Generalitat de Catalunya, 2018. Disponible en línia: <http://justicia.gencat.cat/web/.content/home/departament/publicacions/llibres_per_colleccio/colleccions_actives/programes_compartim/pc-19-genero-i-preso.pdf>
- Nota de premsa: "Justícia crea un nou tractament amb visió de gènere per a totes les dones preses a Catalunya". Disponible en línia: <<https://govern.cat/salaprensa/notes-premsa/306487/justicia-crea-nou-tractament-visio-genero-totes-dones-preses-catalunya>>
- Documents penitenciaris. "Programa de prevención de violencia de género para las mujeres en Centros Penitenciarios. Instituciones penitenciarias, 2011. Disponible en línia: <<http://www.institucionpenitenciaria.es/web/portal/documentos/publicaciones.html>>
- Documental 'Sin by Silence'. Disponible en línia: <<http://www.sinbysilence.com/>>
- ITURBE i d'altres *La motivació al canvi dels agressors de parella que realitzen un programa formatiu: aplicació pilot del Pla d'Intervenció Motivacional (PIM)*. 2016. Disponible en línia: <http://cejfe.gencat.cat/web/.content/home/recerca/cataleg/crono/2016/motivacio_canvi_agressors/motivacio_al_canvi_dels_agressors_avaluacio_pim.pdf>
- UN Women. *Treatment Programmes for Perpetrators of Domestic Violence and Sex Offenders*. 2008. Disponible en línia: <<http://evaw-global-database.unwomen.org/en/countries/europe/united-kingdom-of-great-britain-and-northern-ireland/2008/treatment-programmes-for-perpetrators-of-domestic-violence-and-sex-offenders>>

Fonts de dades (bases de dades o informes amb dades)

- Dades sobre presó, MPA i Atenció a Víctimes del Departament de Justícia de Catalunya. Disponible en línia: <<http://cejfe.gencat.cat/ca/recerca/opendata/>>

- Dades sobre condemnats a presó per violència de gènere a Espanya. Disponible en línia: <<http://www.institucionpenitenciaria.es/web/portal/documentos/estadisticas.html>>
- Independent. *More than half of female prisoners are victims of domestic violence, new research shows*. 2017. Disponible en línia: <<https://www.independent.co.uk/news/uk/home-news/female-prisoners-women-prison-domestic-violence-victims-more-than-half-prison-reform-trust-report-a8089841.html>>
- *La violencia sobre la mujer en la estadística judicial*. Disponible en línia: <<http://www.poderjudicial.es/cgpj/es/Temas/Violencia-domestica-y-de-genero/Actividad-del-Observatorio/Datos-estadisticos/La-violencia-sobre-la-mujer-en-la-estadistica-judicial---Anual-2017>>

4.3 Dret Antidiscriminatori i Igualtat de Gènere: Discriminació Directa, Indirecta i Múltiple

Marisa Iglesias Vila

Departament de Dret
(UPF)

Empreu aquest identificador per citar aquest document
MUÑOZ PUIG, Marina; VERGE MESTRE, Tània. Fitxes docents per treballar l'abordatge de la violència masclista. Barcelona: UPF, 2020. ISBN: 978-84-09-22582-8.

Resum



Àmbit d'aplicació

[Graus](#)

[Assignatures](#)



Abordatge docent

[Temes específics que es poden tractar](#)

[Activitats de seminari](#)



Referències

[Referències bibliogràfiques](#)

[Altres recursos](#)

Àmbit d'aplicació

Graus

Grau en Dret; grau en Ciència Política i de l'Administració; grau en Filosofia, Política i Economia; doble grau en Dret/ADE o ECO

Assignatures

Dret Constitucional; Dret de la UE; Dret Administratiu; Dret Laboral; Filosofia del Dret



Abordatge docent

Temes específics que es poden tractar

1. Distinció entre discriminació directa i indirecta. Problemes d'aplicació.
2. Acció positiva i desigualtat estructural. Limitacions de la intervenció legislativa.
3. La complexitat de la injustícia estructural. Discriminació múltiple i interseccionalitat.
4. *Gender mainstreaming* des d'un perspectiva de gènere.

Activitats de seminari

- Anàlisi de sentències (valoració de com alguns tribunals entenen i resolen els casos de discriminació indirecta i acció positiva).
- Anàlisi de legislació antidiscriminatòria (estereotips, contradiccions internes i nivells de profunditat en matèria de gènere).
- Estudi de documents i discursos sobre les polítiques de *gender mainstreaming*, especialment a les institucions de la UE.

* Pel que fa a la interseccionalitat, es pot mostrar com poden conviure les polítiques de *gender mainstreaming* amb una lògica interseccional, tenint present que la implementació d'aquestes polítiques requereix pensar mesures a curt, mig i llarg termini, i que a llarg termini només poden tenir èxit si se centren en la diversitat i no només en el gènere.



Referències

Referències bibliogràfiques

- BALAGUER, María Luisa. *Mujer y Constitución. La construcción jurídica del género*. Madrid: Cátedra, 2005.
- BARRÈRE, M^a Ángeles; MORONDO, Dolores. "La difícil adaptación de la igualdad de oportunidades a la discriminación institucional: el asunto Gruber del TJCE". A: M^a Á. Barrère. *Igualdad de oportunidades e igualdad de género: una relación a debate*. Madrid: Dykinson, 2006. Pàg. 143-160.
- BARRÈRE, M^a Ángeles. "La interseccionalidad como desafío al *mainstreaming* de género en las políticas públicas", *Revista Vasca de Administración Pública*, 87-88, 2010. Pàg. 225-252.
- BROWNE, Jude. "The Critical Mass Marker Approach: Female Quotas and Social Justice". *Political Studies*, 62 (4), 2013. Pàg. 1-16.
- FREDMAN, Sandra. "Substantive Equality Revisited", *International Journal of Constitutional Law*, 12 (3), 2016. Pàg. 712-738.
- KRIZSÁN, Andrea; SKJEIE, Hege; SQUIRES, Judith. *Beyond multiple inequalities: Transversal intersectionality, diversity mainstreaming and participative democracy*". Palgrave, 2012, caps. 1 i 6.
- LOMBARDO, Emanuela; MEIER, Petra. "Gender Mainstreaming in EU. Incorporating a Feminist Reading?", *European Journal of Women's Studies*, 13, 2006. Pàg. 151-166.
- YOUNG, Iris Marion. "Equality of Whom? Social Groups and Judgments of Injustice". *The Journal of Political Philosophy*, 9 (1), 2001. Pàg. 1-18.

Altres recursos

Informes, recursos audiovisuales, etc.

- Asunto Gruber, STJCE de 14 de septiembre de 1999; Asunto Cadman, STJCE de 3 de octubre de 2006.
- Asunto Marshall, STJCE de 11 de noviembre de 1997; STC 12/2008, de 29 de enero; STC 13/2009, de 19 de enero.
- Ley Orgánica 3/2007, de 22 de marzo, para la igualdad efectiva de mujeres y hombres.
- Directiva 2006/54/CE del Parlamento Europeo y del Consejo, de 5 de julio de 2006, relativa a la aplicación del principio de igualdad de oportunidades e igualdad de trato entre hombres y mujeres en asuntos de empleo y ocupación (refundición).
- Proposal for a Directive on improving the gender balance among non-executive directors of companies listed on stock exchanges and related measures, Comisión Europea, 14/11/2012.

Fonts de dades (bases de dades o informes amb dades)

- PARLAMENTO EUROPEO. *La igualdad entre hombres y mujeres*. Disponible en línea: <<http://www.europarl.europa.eu/factsheets/es/sheet/59/la-igualdad-entre-hombres-y-mujeres>>
- DIRECTORATE GENERAL OF HUMAN RIGHTS, COUNCIL OF EUROPE. 2004. *Gender Mainstreaming. Conceptual framework, methodology and presentation of good practices*. Estrasburg, 1-24. Disponible en línea: <<https://www.unhcr.org/3c160b06a.pdf>>

4.4 Gènere, Política Criminal i Dogmàtica

Mariona Llobet Anglí

Departament de Dret
(UPF)

Empreu aquest identificador per citar aquest document
MUÑOZ PUIG, Marina; VERGE MESTRE, Tània. *Fitxes docents per treballar l'abordatge de la violència masclista*. Barcelona: UPF, 2020. ISBN: 978-84-09-22582-8.

Resum



Àmbit d'aplicació

[Graus](#)

[Assignatures](#)



Abordatge docent

[Temes específics que es poden tractar](#)

[Activitats de seminari](#)



Referències

[Referències bibliogràfiques](#)

[Altres recursos](#)

Àmbit d'aplicació

Graus

Grau en Dret; grau en Criminologia i Polítiques Públiques de Prevenció; grau en Relacions Laborals

Assignatures

Dret Penal. Part General; Dret Penal. Part Especial (I, II i III)

Abordatge docent

Temes específics que es poden tractar

1. Adequació social, consentiment, error i gènere.
2. Legítima defensa vs. Por insuperable davant de les agressions masclistes.
3. Inimputabilitat i gènere: alcohol, drogues i gelopaties en les agressions masclistes.
4. Assetjament verbal: ha de ser un delicte?
5. Delictes sexuals i gènere.

Activitats de seminari

- Resolució de casos pràctics (reals i de manual).
- Anàlisi de propostes de partits polítics per reformar el Codi Penal en la lluita contra la violència de gènere.
- Lectura i anàlisi de sentències que resolen casos en relació amb la violència masclista.
- Anàlisi de campanyes contra la violència masclista demanant més intervenció del dret penal.

* Es pot prestar atenció a la interseccionalitat en relació amb l'adequació social, el consentiment sexual i l'error: com l'educació i els estereotips sexuals determinen pràctiques adequades socialment i errors en els participants, el que pot provocar un desconeixement tant en els autors de delictes sexuals, com en les víctimes.



Referències

Referències bibliogràfiques

- CHIESA, Luis. "Mujeres maltratadas y legítima defensa. La contradicción anglosajona", *Revista Penal*, 20, 2007. Pàg. 50-57. Disponible en línia: <<http://rabida.uhu.es/dspace/bitstream/handle/10272/12129/Mujeres.pdf?sequence=2>>
- DE LORA, Pablo. "Sexo, violencias y cintas de vídeo: a propósito de 'manadas'". *Almacén del Derecho*, 2018. Disponible en línia: <<https://almacendederecho.org/sexo-violencias-cintas-video-proposito-manadas/>>
- DE LORA, Pablo. *Lo sexual es político (y jurídico)*. Alianza Editorial, 2019.
- FERNÁNDEZ TERUELO, Javier G. "Diagnóstico del sistema de protección y propuestas de intervención para la predicción y prevención de feminicidios en contextos de pareja o expareja", *Revista Electrónica de Ciencia Penal y Criminología*, 19 (23), 2017. Pàg. 1-24. Disponible en línia: <<http://criminet.ugr.es/recpc/19/recpc19-23.pdf>>
- LASCURAIN, Juan Antonio. "Las huellas de la manada", *Almacén del Derecho*, 2018. Disponible en línia: <<https://almacendederecho.org/las-huellas-la-manada/>>
- LLOBET ANGLÍ, Mariona. "Prostitución: ni sí ni no, 116ont todo lo contrario. Sesgos empíricos, 116ontradiccions de *lege lata* y desaciertos de *lege ferenda*". *Revista Electrónica de Ciencia Penal y Criminología*, 19 (19), 2017. Pàg. 1-24. Disponible en línia: <<http://criminet.ugr.es/recpc/19/recpc19-19.pdf>>
- LYSOVA, Alexandra; STRAUS, Murray A. "Intimate Partner Violence: A Multinational Test of Cultural Spillover Theory", *Journal of Interpersonal Violence*, 2019. Disponible en línia: <<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0886260519839421>>
- MONTANER FERNÁNDEZ, Raquel. "El quebrantamiento de penas o medidas de protección a las víctimas de violencia doméstica. ¿Responsabilidad penal de la mujer que colabora o provoca el quebrantamiento?", *InDret Penal*, 4, 2007. Disponible en línia: <http://www.indret.com/pdf/477_es.pdf>
- VALLEJO TORRES, Carla. "Delitos contra la libertad sexual y perspectiva de género: una mirada desde fuera para reflexionar desde dentro", *La Ley*, 8447, 2018. Disponible en línia: <<http://www.mujeresjuezas.es/wp-content/uploads/2018/09/Delitos-contra-la-libertad-sexual-y-perspectiva-d...-4.pdf>>

Altres recursos

Informes, recursos audiovisuales, etc.

- "Hola Putero". [Vídeo]. Disponible en línea:
<<https://www.youtube.com/watch?v=7pQJUP9maFw>>
- "Hola Abolicionista". [Vídeo]. Disponible en línea:
<<https://www.youtube.com/watch?v=B1dwIEB8mTI>>
- "Sílvale a tu madre". [Vídeo]. Disponible en línea:
<https://www.youtube.com/watch?v=RDpaX_KhWSk>
- Sentència del Tribunal Suprem 4-7-2019 ("Cas 'La manada'").
- Sentència del Tribunal Suprem 18-1-2017 ("Cas erotomania").
- Entrevista a Adela Asúa Batarrita:
<https://elpais.com/politica/2018/05/09/actualidad/1525886000_192925.html>
- Femicidio.net: <<https://femicidio.net/menu-femicidio-informes-y-cifras>>
- Notícia de premsa Disponible en línea:
<<https://www.lavozdegalicia.es/noticia/sociedad/2018/07/11/pode-mos-pide-multen-piropos-calle/00031531304132921115267.htm>>

Fonts de dades (bases de dades o informes amb dades)

- International Dating Violence Study, 2001-2006 (ICPSR 29583). Disponible en línea:
<<https://www.icpsr.umich.edu/icpsrweb/ICPSR/studies/29583>>
- MINISTERIO DEL INTERIOR. *Estadísticas sistema VioGén*. Disponible en línea: <<http://www.interior.gob.es/web/servicios-al-ciudadano/violencia-contra-la-mujer/estadisticas>>
- Violencia de género: datos y estadísticas -epdata- Disponible en línea: <<https://www.epdata.es/datos/violencia-genero-estadisticas-ultima-victima/109/espana/106>>

4.5 Prostitució i Tràfic de Persones amb finalitat d'Explotació Sexual

Cristina Sobrino Garcés

Departament de Polítiques Públiques i Socials
(UPF)

Empreu aquest identificador per citar aquest document
MUÑOZ PUIG, Marina; VERGE MESTRE, Tània. *Fitxes docents per treballar l'abordatge de la violència masclista*. Barcelona: UPF, 2020. ISBN: 978-84-09-22582-8.

Resum



Àmbit d'aplicació

[Graus](#)

[Assignatures](#)



Abordatge docent

[Temes específics que es poden tractar](#)

[Activitats de seminari](#)



Referències

[Referències bibliogràfiques](#)

[Altres recursos](#)

Àmbit d'aplicació

Graus

Grau en Criminologia i Polítiques Públiques de Prevenció

Assignatures

Polítiques Públiques de Prevenció; Gender and Criminal Justice System; Victimologia i Mediació; Migracions i Sistema Penal



Abordatge docent

Temes específics que es poden tractar

1. Anàlisi multinivell de la normativa sobre la prostitució a l'estat espanyol.
2. Criminalització de la prostitució de carrer i a la via pública.
3. Prostitució i/o treball sexual, migracions i tràfic de persones. Delimitació dels conceptes.
4. Prostitució i mitjans de comunicació.

Activitats de seminari

- Anàlisi multinivell sobre la normativa vigent i posada en comú de les congruències i incongruències en una dinàmica de grup.
- Quina imatge de prostitució apareix sempre en els mitjans de comunicació? A través de <https://guiesbibtic.upf.edu/premsa/noticies> es pot fer un recull sobre la mena de notícies que es publiquen en aquesta matèria (intereseccionalitat). Així, als seminaris es poden ensenyar eines transversals que serveixen per fer treballs acadèmics.
- Anàlisi de sentències sobre els tipus delictius que s'executen judicialment quan les persones que exerceixen són víctimes de tràfic de persones amb finalitat d'explotació sexual.
- Recerca de fonts de dades: sabem el volum de prostitució de l'estat espanyol? I la tipologia?



Referències

Referències bibliogràfiques

- ARELLA, Celeste; FERNÁNDEZ, Cristina; NICOLÀS, Gemma; VARTEBEDIAN, Julieta. *Una aproximación a la vulneración de los derechos humanos de las trabajadoras sexuales en la 121onènc de Barcelona*. Barcelona: Universitat de Barcelona, Observatori del Sistema Penal i els Drets Humans, 2004.
- BROSÀ HERNÁNDEZ, Julia; MEDINA, Pilar. "Representación de la prostitución inmigrante en la prensa. El caso de las 121onènci del barrio del Raval de Barcelona", *Estudios sobre el Mensaje Periodístico*, 18 (1), 2012. Pàg. 259-273.
- GUEREÑA, Jean-Louis. *La prostitución en la España 121onènci*. Madrid: Marcial Pons, 2003.
- HEIM, Daniela. "La prostitución a debate: el abolicionismo desde la perspectiva de la defensa de los derechos de las trabajadoras sexuales", *Nueva Doctrina Penal*, 2, 2006. Pàg. 441-467.
- JULIANO, Dolores. 2004. *Excluidas y marginales: una aproximación 121onènci*. Madrid: Cátedra.
- JULIANO, Dolores. "El 121onènci sexual en la mira. Polémicas y estereotipos. La telaraña de las redes migratorias", *Cuadernos Pagu*, 25, 2005. Pàg. 79-106.
- JULIANO, Dolores. *Les altres dones: la construcció de l'exclusió social: els discursos que ens uneixen i ens separen*. Barcelona: Institut Català de les Dones, 2005.
- JULIANO, Dolores. 2007. "El pánico moral", *Estudios de Derecho Judicial*, (131), 2007. Pàg. 41-54.
- LLOBET, Mariona. "¿Prostitución?: ni sí ni no, 121onènci todo lo contrario. Sesgos empíricos, 121onènci de lege lata y desaciertos de lege ferenda". *Revista Electrónica de Ciencia Penal y Criminología RECPC*, 19-19, 2017.
- MAQUEDA ABREU, María Luisa. *Prostitución, 121onènci y derecho penal*. Granada: Comares, 2009.
- MAQUEDA ABREU, María Luisa. "Cuando el discurso de la vulnerabilidad se convierte en un discurso ideológico (A propósito de las 'víctimas' de la prostitución y el 121onènci sexual de mujeres". A: I. García Alfaraz; L. M. Díaz Cortés; F. Pérez Álvarez (coords.). *Garantías y derechos de las 121onènci especialmente vulnerables en el marco jurídico de la Unión Europea*. València: Tirant lo Blanch, 2012. Pàg. 449-463.

- MAQUEDA ABREU, María Luisa. "La criminalización del espacio público: el imparable ascenso de las 'clases peligrosas'". *Revista Electrónica de Ciencia Penal y Criminología*, 17 (12), 2015. Pàg. 1-56.
- OSBORNE, Raquel. *Trabajador@s del sexo: derechos, migraciones y 122onènci en el siglo XXI*. Barcelona: Bellaterra, 2004.
- RETORTILLO GRACIA, Ricard. "Convivencia 122onència122, prostitución y 122onència sancionadora municipal. El caso de Barcelona", *Estudios QDL, Fundación y Democracia Local*, 17, 2008. Pàg. 99-133.
- SOBRINO GARCÉS, Cristina. "Prostitución callejera y regulación jurídica 122onència122. Estado de la cuestión". *InDret*, 4, 2018.
- VARTABEDIAN, J. 2011. "Trabajo sexual en Barcelona. Sobre la gestión municipal del espacio público", *Oñati Socio-Legal Series*, 1 (2), 2011. Pàg. 1-11.
- VILLACAMPA, Carolina. "La nueva directiva europea relativa a la prevención y la lucha contra la trata de seres humanos y la protección de las 122onència", *Revista Electrónica de Ciencia Penal y Criminología*, 13 (14), 2011. Pàg. 1-52.
- VILLACAMPA, Carolina. "Políticas de criminalización de la prostitución: 122onència 122onènci de su fundamentación y resultados". *Revista de Derecho Penal y Criminología*, 7, 2012. Pàg. 81-142.
- VILLACAMPA, Carolina. "A vueltas con la prostitución callejera: ¿Hemos abandonado definitivamente el 122onència122onisme suave?", *Estudios Penales y Criminológicos*, 35, 2015. Pàg. 413-455.

Altres recursos

Informes, recursos audiovisuales, etc.

- Documentals sobre prostitució. Disponible en línia: <<https://www.documentales-online.com/tag/prostitucion/>>
- LEÓN DE ARANOA. *Princesas*. 2005. Disponible en línia: <https://upfinder.upf.edu/iii/encore/record/C_Rb1393300_SPrincesas_Orightresult_U_X7;jsessionid=BA3CAE9EF7D8C1A867444278D2FFCDD8?lang=cat&suite=def>
- Comisión Mixta de los Derechos de la Mujer y de la Igualdad de Oportunidades 2007. *Informe de la 122onència sobre la prostitución en nuestro país (154/9)*. [Aprobada en sesión de la 122onència de 13 de marzo de 2007].

Fonts de dades (bases de dades o informes amb dades)

- Popcenter: <https://www.popcenter.org/content/street-prostitution-2nd-ed-0>
- Col·lectiu Hetaria: <https://colectivohetaira.org/>
- Genera: <http://www.genera.org.es/>

- Médicos del mundo: <https://www.medicosdelmundo.org/que-hacemos/espana/prostitucion-y-trata>
- Ministerio del Interior: http://www.interior.gob.es/documents/10180/7146983/Balance_2017_Trata.pdf/153296b3-be9b-44be-921d-0b034f772a76
- Plan integral de lucha contra la trata de mujeres y niñas con fines de explotación sexual http://www.violenciagenero.igualdad.mpr.gob.es/planActuacion/planContraExplotacionSexual/docs/Plan_Integral_Trata_18_Septiembre2015_2018.pdf
- Instituto de la Mujer: <http://www.inmujer.gob.es/MujerCifras/Violencia/Violencia.htm>
- Institut Català de les dones: <http://dones.gencat.cat/ca/inici>
- Tràfic de dones amb finalitat d'explotació sexual, Programa Sicar, adoratrius: <http://www.adoratrius.cat/?lang=ca>
- Tràfic de dones: <http://www.surt.org/recursos/>
- Treball sexual: <http://www.surt.org/recursos/>
- Col·lectiu Trans : <http://www.spora.ws/projects/programa-carolines-proposta-daccions-dirigides-al-col%c2%b7lectiu-de-dones-trans-que-exerceixen-treball-sexual-a-barcelona/>
- Barcelona, Agència Abits, especial atenció a les memòries: <https://ajuntament.barcelona.cat/dones/ca/informacio-i-atencio/atencio-les-dones-cis-i-trans-treballadores-sexuals>
- Observatorio de Género y Datos Abiertos. <http://www.observatoriodatosabiertosgenero.org>

4.6 Perspectives Filosòfiques sobre la Violència Masclista

Ana Lúcia Correia da Costa

Departament de Dret
(UPF)

Empleu aquest identificador per citar aquest document
MUÑOZ PUIG, Marina; VERGE MESTRE, Tània. *Fitxes docents per treballar l'abordatge de la violència masclista*. Barcelona: UPF, 2020. ISBN: 978-84-09-22582-8.

Resum



Àmbit d'aplicació

[Graus](#)

[Assignatures](#)



Abordatge docent

[Temes específics que es poden tractar](#)

[Activitats de seminari](#)



Referències

[Referències bibliogràfiques](#)

[Altres recursos](#)

Àmbit d'aplicació

Graus

Grau en Dret

Assignatures

Filosofia del Dret; Drets i Llibertats Fonamentals; Justice and Individual Rights

Abordatge docent

Temes específics que es poden tractar

1. Casos específics de violència masclista: violació, violència domèstica, feminicidi.
2. Dones i interseccionalitat.
3. Consentiment i dones.
4. Sexualitat, opressió femenina i patriarcat.
5. Vulnerabilitat i victimització.

Activitats de seminari

- Anàlisi de jurisprudència
- Anàlisi de premsa escrita
- *Moot court*

* En totes les activitats es pot prestar atenció a la interseccionalitat. Per entendre de manera completa la violència de gènere és necessari tenir en compte altres tipus d'opressió: per motiu de classe, ètnia o diversitat sexual, per exemple.



Referències

Referències bibliogràfiques

- CRENSHAW, Kimberle. 1991. "Mapping the Margins: Intersectionality, Identity Politics, and Violence against Women of Color", *Stanford Law Review*, 43 (6), 1991. Pàg. 1241-1299.
- FRENCH, Stanley; TEAYS, Laura; PURDY, Laura (eds.). *Violence against women: Philosophical perspectives*. Ithaca: Cornell University Press, 1998.
- GILSON, Erinn Cunniff. "Vulnerability and Victimization: Rethinking Key Concepts in Feminist Discourses on Sexual Violence", *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, 42 (1), 2016. Pàg. 71-98.
- MACKINNON, Catharine. *Sexuality. Toward a Feminist Theory of the State*. Cambridge: Harvard University Press, 1989.
- PATEMAN, Carole. "Women and Consent", *Political Theory*, 8 (2), 1980. Pàg. 149-168.
- PROFITT, Norma Jean. "Battered Women' as 'Victims' and 'Survivors'. Creating Space for Resistance", *Canadian Social Work Review*, 13 (1), 1996. Pàg. 23-38.
- RADFORD, Jill; RUSSELL, Diana. *The Politics of Woman Killing*. Farmington Hills: Twayne Pub, 1992.
- STRINGER, Rebecca. "Vulnerability after Wounding: Feminism, Rape Law, and the Differend", *Substance*, 42 (3), 2013. Pàg. 148-168.
- YLLO, Kersti; BOGRAD, Michele (eds.). *Feminist Perspectives on Wife Abuse*. Thousand Oaks: Sage Publications, Inc., 1988.

Altres recursos

Informes, recursos audiovisuales, etc.

- BBC. "India's Daughter". 2015. [Documental]. Disponible en línea: <<https://www.youtube.com/watch?v=wDnv4Lm0-Gk&t=18s>>
- BOLLAÍN, Icíar. *Te doy mis ojos*. 2003. [Pel·lícula].
- BOURGAUX, Pascale; GALLEGRO, Mercedes. "The Enemy Within". 2007. [Documental].
- COHEN, Bonni; SHENK, Jon. "Audrie & Daisy". 2016. [Documental].
- DELEO, Maryann. "Terror at Home". 2005. [Documental].
- JACOBSEN, Carol. "From one Prison". 1995. [Documental].
- LAZARUS, Margaret; WUNDERLICH, Renner. "Defending our Lives". 1994. [Documental].
- Vice news, "The Femicide Crisis in State of Mexico". 2005. [Documental]. (Disponible en línea: <<https://www.youtube.com/watch?v=UB69VbhxmUk>>
- ZIN, Hernán. "La guerra contra las mujeres". 2014. [Documental].

Fonts de dades (bases de dades o informes amb dades)

- Observatorio Violencia.Org. Disponible en línea: <<http://observatorioviolencia.org/estadisticas/>>
- European Agency for Fundamental Rights. *Violence against women: an EU-wide survey. Main results report*. 2015. Disponible en línea: <https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2014-vaw-survey-main-results-apr14_en.pdf>
- Epdata. Violencia de género - datos y estadísticas. Disponible en línea: <<https://www.epdata.es/datos/violencia-genero-estadisticas-ultima-victima/109/espana/106>>
- UN WomenWatch. Data & Statistics. Disponible en línea: <<https://womenwatch.unwomen.org/data-statistics>>

4.7 Violència Masclista, Homofòbia i Transfòbia en el context de les Polítiques d'Asil i Refugi

Pablo Pareja Alcaraz

Departament de Dret

(UPF)

Empreu aquest identificador per citar aquest document

MUÑOZ PUIG, Marina; VERGE MESTRE, Tània. *Fitxes docents per treballar l'abordatge de la violència masclista*. Barcelona: UPF, 2020. ISBN: 978-84-09-22582-8.

Resum



Àmbit d'aplicació

[Graus](#)

[Assignatures](#)



Abordatge docent

[Temes específics que es poden tractar](#)

[Activitats de seminari](#)



Referències

[Referències bibliogràfiques](#)

[Altres recursos](#)

Àmbit d'aplicació

Graus

Grau en Dret; grau en Global Studies

Assignatures

International Security and Conflict; International Contemporary System; Justice and Individual Rights; Legal Foundations of Global Society

Abordatge docent

Temes específics que es poden tractar

1. L'atenció a la violència masclista en el disseny i la implantació de les polítiques d'asil i refugi.
2. L'atenció als atacs i la persecució per raons d'homofòbia i transfòbia en el disseny i la implantació de les polítiques d'asil i refugi.
3. La violència masclista i el seu tractament en els camps de refugiats.
4. L'homofòbia i la transfòbia, i el seu tractament, en els camps de refugiats.
5. El paper de les organitzacions internacionals i de l'activisme social i polític en la promoció d'estratègies i iniciatives per fer front a la violència masclista, l'homofòbia i la transfòbia en contextos d'asil i refugi.

Activitats de seminari

- Identificació, anàlisi i comparació de les provisions incloses en els instruments internacionals, regionals i estatals en l'àmbit de l'asil i el refugi que preveuen els supòsits de violència masclista, homofòbia i transfòbia.
- Anàlisi de les notícies relacionades amb violència masclista, transfòbia i homofòbia en contextos d'asil i refugi (i discussió al voltant de la imatge que projecten i els motius que expliquen la manca de dades).
- Anàlisi comparativa dels casos de violència masclista, homofòbia i transfòbia en diferents camps i col·lectius de refugiats.
- Identificació i anàlisi de les principals iniciatives endegades per ONG i organitzacions internacionals per fomentar polítiques d'asil i refugi transversals que incloguin la perspectiva de gènere.

* Les activitats 2 i 3 són especialment susceptibles d'encabir una reflexió al voltant de la interseccionalitat. Per exemple, són objecte de més atacs o accions de discriminació les persones racialitzades (no blanques) que les no racialitzades? Hi ha diferències entre les persones racialitzades i les no racialitzades que pateixen situacions de violència masclista, homofòbia i/o transfòbia pel que fa al reconeixement de la seva condició de persones asilades o refugiades?



Referències

Referències bibliogràfiques

- ALLOUCHE, Sabiha. "(Dis)-Intersecting Intersectionality in the Time of Queer Syrian-Refugee-ness in Lebanon", *Kohl: a Journal for Body and Gender Research*, 3 (1) – *Gendering Migration*, 2017. Disponible en línia: <<https://kohljournal.press/dis-intersecting-intersectionality>>. [Al mateix número monogràfic també es poden 133rovar els treballs de Soulier, Marlene. "Racializing Homophobia: Tracing Sexual Political Discourse within Europe's 'Refugee Crisis' in Berlin" I Elwakil, Amira. "Reflections on Intersections: Searching for an Anti-Racist, Pro-Migrant Feminist Response to Sexual Assault committed by Migrants". Disponible en línia: <<https://kohljournal.press/issue-3-1>>
- BUCKLEY-ZISTEL, Susanne; KRAUSE, Ulrike (eds.). *Gender, Violence, Refugees*. Nova York: Berghahn Books, 2017.
- FREEDMAN, Jane. "Sexual and gender-based violence against refugee women: a hidden aspect of the refugee 'crisis'", *Reproductive Health Matters*, 24, 2016. Pàg. 18-26.
- JENSEN, Mie A. "Gender-Based Violence in Refugee Camps: Understanding and Addressing the Role of Gender in the Experiences of Refugees", *Inquiries Journal*, 11 (2), 2019. Disponible en línia : <<http://www.inquiriesjournal.com/articles/1757/gender-based-violence-in-refugee-camps-understanding-and-addressing-the-role-of-gender-in-the-experiences-of-refugees>>
- KALLINOSIS, Joanna J. "Refugee Roulette: A Comparative Analysis of Gender-Related Persecution in Asylum Law", *Paul Journal of Women, Gender, and the Law*, 6 (1), 2016. Pàg. 55-93.
- LIEBERMAN, Irena. "Women and Girls Facing Gender-Based Violence, and Asylum Jurisprudence", *Human Rights*, 29 (3), 2002. Pàg. 9-11. [I, en general, tot el número monogràfic de la revista].
- NEILSON, Victoria. "Homosexual or Female? Applying Gender-Based Asylum Jurisprudence to Lesbian Asylum Claims", *Stanford Law and Policy Review*, 16 (2), 2005. Pàg. 417-444.
- OLIVER, Kelly. "The Special Plight of Women Refugees". A: Margaret A. McLaren (ed.). *Decolonizing Feminism: Transnational Feminism and Globalization*. Londres: Rowman & Littlefield, 2017. Pàg. 177-200.
- REHAAG, Sean. "Bisexuals need not apply: a comparative appraisal of refugee law and policy in Canada, the United States, and Australia", *The International Journal of Human Rights*, 13: 2-3, 2009. Pàg. 415-436.

- SIMON-BUTLER, Andrew; McSHERRY, Bernadette. "Defining Sexual and Gender-Based Violence in the Refugee Context", *IRIS Working Paper Series 28/2019-SEREDA Working Papers*, 2/2019. Disponible en línea: <<https://www.birmingham.ac.uk/Documents/college-social-sciences/social-policy/iris/2019/iris-working-papers-28-2019.pdf>>
- SPIJKERBOER, Thomas (ed.). *Fleeing Homophobia: Sexual Orientation, Gender Identity, and Asylum*. Londres: Routledge, 2013.

Altres recursos

Informes, recursos audiovisuals, etc.

- HOLMES, Rebecca ; BHUVANENDRA, Dharini. "Preventing and Responding to gender-based violence in humanitarian crises", *Network Paper*, 77, 2014. [Humanitarian Practice Network]. Disponible en línea: <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/57a089b2ed915d3cfd0003a8/GBV_in_emergencies_NP_77_web.pdf>
- MAZURANA, Dyan; BENELLI, Prisca; GUPTA, Huma; WALKER, Peter. *Sex and Age Matter: Improving Humanitarian Response in Emergencies*. Feinstein International Center, Tufts University, 2011. Disponible en línea: <<https://fic.tufts.edu/assets/sex-and-age-matter.pdf>>
- Organization for Refugee, Asylum, and Migration (ORAM). ONG especialitzada en la situació dels refugiats LGTBI, fundada l'any 2008. A la seva pàgina web es pot accedir a diferents informes i estudis sobre la situació d'aquest col·lectiu. Disponible en línea: <<http://oramrefugee.org/orampublications/>>
- TORRISI, Claudia. "The double stigma of LGBTI asylum seekers", *Open Migration*. 31 de març de 2017. [Anàlisi que dona accés a diferents bases de dades i fonts sobre la discriminació del col·lectiu LGTBI en el context d'asil]. Disponible en línea: <<https://openmigration.org/en/analyses/the-double-stigma-of-lgbti-refugees/>>
- "Women in War and Refugee Settings": curs coordinat per la professora de la Universitat de Stanford Anne Firth Murray. Dues lliçons especialment interessants: "LGBTI Refugees" (17:13m) i "LGBTI Refugees (bonus)" (19:03m). Disponible en línea: <<https://es.coursera.org/lecture/womens-health-human-rights/lgbti-refugees-ioBVj>>
- UNITED NATIONS HIGH COMMISSIONER FOR REFUGEES (UNHCR). "UNHCR's Views on Gender Based Asylum Claims and Defining "Particular Social Group" to Encompass Gender". UNHCR Asylum Lawyers Project. 2019. Disponible en línea: <<https://www.unhcr.org/en-us/5822266c4.pdf>>

Fonts de dades (bases de dades o informes amb dades)

- CENTER FOR GENDER AND REFUGEE STUDIES (CGRS). Universitat de Califòrnia Hastings. Disponible en línia:
<<https://cgrs.uchastings.edu/>>
- JANSEN, Sabine; SPIJKERBOER, Thomas. *Fleeing Homophobia. Asylum Claims related to sexual orientation and gender identity in Europe*. COC Netherlands-Vrije Universiteit Report, 2011. Disponible en línia:
<<https://research.vu.nl/ws/portalfiles/portal/2903587/Fleeing+Homophobia+report+EN.pdf>>
- UN HIGH COMMISSIONER FOR REFUGEES (UNHCR). *Protecting Persons with Diverse Sexual Orientations and Gender Identities: A Global Report on UNHCR's Efforts to Protect Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender, and Intersex Asylum-Seekers and Refugees*. Desembre de 2015. Disponible en línia:
<<https://www.refworld.org/docid/566140454.html>>

4.8 Incidència de la Violència Familiar i/o Masclista en les Mesures Civils relacionades amb els Fills i Filles menors

Esther Farnós Amorós

Departament de Dret

(UPF)

Empreu aquest identificador per citar aquest document

MUÑOZ PUIG, Marina; VERGE MESTRE, Tània. *Fitxes docents per treballar l'abordatge de la violència masclista*. Barcelona: UPF, 2020. ISBN: 978-84-09-22582-8.

Resum



Àmbit d'aplicació

[Graus](#)

[Assignatures](#)



Abordatge docent

[Temes específics que es poden tractar](#)

[Activitats de seminari](#)



Referències

[Referències bibliogràfiques](#)

[Altres recursos](#)

Àmbit d'aplicació

Graus

Grau en Dret; grau en Filosofia, Política i Economia; grau simultani en Ciències Polítiques i de l'Administració + Dret

Assignatures

Dret de Família/Family Law; Gender and the Law



Abordatge docent

Temes específics que es poden tractar

1. Incidència de la violència familiar i/o masclista en les mesures civils relacionades amb els fills i filles menors: potestat parental, guarda i relacions personals.
2. Supervisió de les relacions personals en situacions de risc: la xarxa de serveis socials o el punt de trobada familiar.
3. Conceptes de "víctima directa o indirecta" i "indicis fonamentats" de violència familiar i/o masclista.
4. Impagament d'aliments deguts als fills i filles menors en situacions de violència familiar i/o masclista: respostes des del dret als casos de mares soles i de ruptures familiars amb impagament de pensions. Abast de la mediació familiar en situacions de violència familiar i/o masclista.

Activitats de seminari

- Anàlisi crítica de la jurisprudència sobre les conseqüències civils associades a la violència familiar i/o masclista en relació amb els fills i filles menors.*
- Anàlisi de dret comparat de les conseqüències civils associades a la violència familiar i/o masclista en relació amb els fills i filles menors.
- "Què hem d'entendre per 'víctima directa o indirecta'? I per 'indicis fonamentats'?". Anàlisi crítica de la jurisprudència més recent.
- Anàlisi del tractament que fan els mitjans (televisió, premsa escrita, xarxes socials) de les mesures civils que s'estableixen respecte de fills i filles menors víctimes de violència familiar i/o masclista.**

- La violència familiar o masclista com a fre a la mediació familiar: discussió.***

* Es pot prestar atenció a la interseccionalitat: fan servir els tribunals els mateixos criteris a l'hora de tractar la violència en el marc de famílies homoparentals? Quin paper hi juguen els estereotips vers els rols de gènere?

** Es pot prestar atenció a la interseccionalitat: tenen formació jurídica els i les periodistes o persones que s'ocupen d'aquest fenomen? Hi donen el tractament correcte? Caldria apropar les facultats de Dret i Ciències de la Informació per garantir una informació més acurada quan es tracten aquestes situacions?

** Es pot prestar atenció a la interseccionalitat: la distància entre les opinions acadèmiques (sobretot en dret comparat) i populars és molt gran en aquesta qüestió. Hi entren en joc diferents concepcions sobre l'abast dels mecanismes alternatius de resolució de conflictes i el seu paper rehabilitador. El seminari es planteja, per tant, com una activitat en la qual haurien d'intervenir persones que es dediquen a la mediació familiar i professionals que estan en contacte amb víctimes de violència familiar i/o masclista.



Referències

Referències bibliogràfiques

- AMMERMAN YEBRA, Julia. *Las madres solas ante los tribunales, la Administración y las leyes: ¿se perpetúa la discriminación?*. València: Tirant lo Blanch, 2017.
- AMMERMAN YEBRA, Julia; GARCÍA GOLDAR, Mónica. "Alimentos debidos en caso de reconocimiento 'tardío' de filiación: reinterpretación de la norma o una propuesta de lege ferenda". A: Juan Antonio García Amado (dir.); Pilar Gutiérrez Santiago; Marta Ordás Alonso (coord.). *La responsabilidad civil por daños en las relaciones familiares*. Barcelona: Wolters Kluwer, 2017. Pàg. 255-291.
- DE AMUNÁTEGUI RODRÍGUEZ, Cristina. "La obligación de alimentar a los hijos menores y la limitación temporal de la misma por aplicación de lo dispuesto en el párrafo primero del artículo 148 del Código Civil (Comentario al Auto del tribunal Constitucional 301/2014, de 16 de diciembre)", *Derecho Privado y Constitución*, 29, 2015. Pàg. 11-45.
- ANDERSON, Míriam. "Comentari als art. 236-5 i 236-6 CCCat". A: Joan Egea; Josep Ferrer (dir.); Esther Farnós (coord.). *Comentari al llibre segon del Codi Civil de Catalunya. Família i relacions convivencials d'ajuda mútua*. Barcelona: Atelier, 2014. Pàg. 812-825.
- BERROCAL LANZAROT, Ana Isabel. "La patrimonialización del derecho de familia. La acción de reembolso entre progenitores por los alimentos del hijo común asumidos en exclusiva por uno de ellos", *Revista Crítica de Derecho Inmobiliario*, 759, 2017. Pàg. 370-403.
- FARNÓS AMORÓS, Esther. "Impugnaciones inesperadas, determinaciones tardías y abono de alimentos". A: Roncesvalles Barber Cárcamo; Susana Quicios Molina; Rafael Verdera Server (coord.). *Retos actuales de la filiación*. Madrid: Asociación de Profesores de Derecho Civil/Tecnos, 2018. Pàg. 269-296.
- GÓMEZ FERNÁNDEZ, Itziar. "Hijas e hijos víctimas de la violencia de género", *Revista Aranzadi Doctrinal*, 8 (BIB 2018\11763), 2018.
- REYES CANO, Paula. "La patria potestad a examen ante la violencia de género", *Anales de La Cátedra Francisco Suárez*, 51, 2017. Pàg. 335-356. Disponible en línia: <http://revistaseug.ugr.es/index.php/acfs/article/view/6259/5573>
- SÁNCHEZ JORDÁN, María Elena. "Reclamación de reembolso de cantidades satisfechas por la madre para el mantenimiento y

atención del hijo menor desde su nacimiento. Comentario a las SSTs (Sala de lo Civil, Pleno) números 573/2016 y 574/2016, de 29 y 30 de septiembre (RJ 2016, 4457 y RJ 2016, 4844)", *Revista de Derecho Patrimonial*, 42, 2017. Pàg. 329-346.

- VIÑAS, Dolors. 2014. "Comentari a l'art. 233-11 CCCat". A: Joan Egea; Josep Ferrer (dir.); Esther Farnós (coord.). *Comentari al llibre segon del Codi Civil de Catalunya. Família i relacions convivencials d'ajuda mútua*. Barcelona: Atelier, 2014. Pàg. 448-457.

Altres recursos

Informes, recursos audiovisuales, etc.

- CONSEJO GENERAL DEL PODER JUDICIAL. 2013. *Guía de criterios de actuación judicial frente a la violencia de género*. 2013. Pàg. 1-190. Disponible en línea: <<http://www.poderjudicial.es/cgpj/es/Temas/Violencia-domestica-y-de-genero/Guias-y-Protocolos-de-actuacion/Guias/Guia-de-criterios-de-actuacion-judicial-frente-a-la-violencia-de-genero--2013->>>
- CUENA CASAS, Matilde. 2016. "La resistencia a la retroactividad en el pago de alimentos a menores de edad (una reflexión de *lege ferenda*)". A: Hay Derecho. 2016. [Blog]. Disponible en línea: <<https://hayderecho.expansion.com/2016/03/16/la-resistencia-a-la-retroactividad-en-el-pago-de-alimentos-a-menores-de-edad-una-reflexion-de-lege-ferenda/>>
- "El TS fija doctrina sobre la suspensión del régimen de visitas del menor con el progenitor condenado por delito de maltrato en el ámbito doméstico", *La Ley*, 7977, 2015. Pàg. 1-3. [Nota informativa].
- SAVE THE CHILDREN. *Atención a los niños y niñas víctimas de la violencia de género. Análisis de la atención a los hijos e hijas de mujeres víctimas de violencia de género en el sistema de protección a la mujer*. 2006. Pàg. 1-129. Disponible en línea: <<http://ibdigital.uib.es/greenstone/collect/cd2/index/assoc/stc0128.dir/stc0128.pdf>>
- SAVE THE CHILDREN. *En la violencia de género no hay una sola víctima. Atención a los hijos e hijas de mujeres víctimas de violencia de género (resumen ejecutivo)*. 2011. Pàg. 1-8. Disponible en línea: <https://www.savethechildren.es/sites/default/files/imce/docs/violencia_genero_resumen.pdf>

- DELEGACIÓN DEL GOBIERNO PARA LA VIOLENCIA DE GÉNERO. MINISTERIO DE SANIDAD, SERVICIOS SOCIALES E IGUALDAD. *Las víctimas invisibles de la violencia de género*. 2015. Pàg. 1-132.. Disponible en línea:
<https://www.observatoriodelainfancia.es/ficherosoia/documentos/5342_d_Las_victimas_invisibles_de_la_violencia_de_genero.pdf>

Fonts de dades (bases de dades o informes amb dades)

- BESTEIRO DE LA FUENTE, Yolanda (coord.). *Informe del Grupo de Trabajo de Investigación sobre la Infancia Víctima de la Violencia de Género (Informe aprobado por el Observatorio Estatal de Violencia sobre la mujer en su reunión del 8 de noviembre de 2011)*., Madrid: Ministerio de Sanidad, Servicios Sociales e Igualdad, 2011. Pàg. 1-78. Disponible en línea:
<http://www.violenciagenero.igualdad.mpr.gob.es/violenciaEnCifras/observatorio/gruposTrabajo/docs/InfanciaVG_cap2_lib14.pdf>
- CONSEJO GENERAL DEL PODER JUDICIAL. "Diez años de la Ley Orgánica 1/2004, de 28 de diciembre, de medidas de protección integral contra la violencia de género en los órganos judiciales", *Boletín de Información Estadística*, 43, 2015. Pàg. 17-20. Disponible en línea: <<http://www.poderjudicial.es/cgpj/es/Temas/Violencia-domestica-y-de-genero/Actividad-del-Observatorio/Informes-de-violencia-domestica/Diez-anos-de-la-Ley-Organica-1-2004--de-28-de-diciembre--de-Medidas-de-Proteccion-Integral-contr-la-Violencia-de-Genero-en-los-organos-judiciales>>
- CONSEJO GENERAL DEL PODER JUDICIAL. "Datos estadísticos". Disponible en línea:
<<http://www.poderjudicial.es/cgpj/es/Temas/Violencia-domestica-y-de-genero/Actividad-del-Observatorio/Datos-estadisticos/>>

4.9 Victimologia. Enquestes de Victimització: Enquesta de Victimització de l'Àrea Metropolitana de Barcelona (EVAMB) i Enquesta de Victimització de Barcelona (EVB)

Cristina Sobrino Garcés

Departament de Polítiques Públiques i Socials
(UPF)

Empreu aquest identificador per citar aquest document
MUÑOZ PUIG, Marina; VERGE MESTRE, Tània. *Fitxes docents per treballar l'abordatge de la violència masclista*. Barcelona: UPF, 2020. ISBN: 978-84-09-22582-8.

Resum



Àmbit d'aplicació

[Graus](#)

[Assignatures](#)



Abordatge docent

[Temes específics que es poden tractar](#)

[Activitats de seminari](#)



Referències

[Referències bibliogràfiques](#)

[Altres recursos](#)

Àmbit d'aplicació

Graus

Grau en Criminologia i Polítiques Públiques de Prevenció

Assignatures

Victimologia, Seguretat Pública i Urbanisme; Migracions i Sistema Penal; Enquestes de Victimització i Seguretat: Disseny i Anàlisi



Abordatge docent

Temes específics que es poden tractar

4. Comparar el marc teòric de la vulnerabilitat amb dades reals.
5. Descriure les víctimes dones.
6. Construir hipòtesis des de la perspectiva de gènere.

Activitats de seminari

- Anàlisi del qüestionari i mostra de l'EVAMB i de l'EVB. Detecció de les limitacions en termes de desagregació territorial i àmbits de victimització (què falta i què sobra).
- Del qüestionari a les preguntes de recerca en matèria de gènere i víctimes. Treballar amb el qüestionari la formulació d'hipòtesis i testatge posterior (EVAMB/EVB).
- Explotació i anàlisi de les bases de dades (BD) EVAMB en perspectiva de gènere i l'àmbit de seguretat personal. Com són les dones víctimes, descripció de tipologies.
- Explotació i anàlisi de les bases de dades (BD) EVAMB. Gènere, victimització i percepció de seguretat.
- Cartografia dels resultats amb qualsevol programa visor de dades.



Referències

Referències bibliogràfiques

- SABATÉ, Juli. *L'enquesta de victimització de Barcelona i de l'Àrea Metropolitana, vint-i-dos anys. Una proposta d'anàlisi de la seguretat urbana des de l'administració local*. IERMB: Barcelona, 2005.
- GENERALITAT DE CATALUNYA. *Deu anys de l'Enquesta de Seguretat Pública de Catalunya*. 2010. Disponible en línia: <https://interior.gencat.cat/web/.content/home/010_el_departament/publicacions/seguretat/estudis_i_enquestes/enquesta_de_seguretat_publica_de_catalunya/docs/10-anys-espc_cat.pdf>
- TALBOT, Kathleen; NOBLES, Matt R.; PIQUERO, Alex. R. "Gender, crime victimization and fear of crime", *Security Journal*, 22 (1), 2009. Pàg. 24-39.
- CULLEN, Francis T.; UNNEVER, JAMES D.; HARTMAN, Jennifer L.; TURNER, Michael G.; AGNEW, Robert. "Gender, bullying victimization, and juvenile delinquency: a test of general strain theory", *Victims & Offenders*, 3 (4), 2008. Pàg. 346-364.
- TANDOGAN, Oksan; SIMSEK, Bige. "Fear of crime in public spaces: From the view of women living in cities", *Procedia Engineering*, 161, 2016.

Altres recursos

Informes, recursos audiovisuals, etc.

- ICVS – INTERNATIONAL CRIME VICTIMS SURVEY. Disponible en línia: <http://www.unicri.it/services/library_documentation/publications/icvs/>
- Sistema d'Indicadors de l'AMB, Simba, en Seguretat i Convivència. Disponible en línia: <https://iermbdb.uab.cat/index.php?ap=0&id_cat=253>
- IERMB, Estudis de l'Àrea de Seguretat i Convivència. Disponible en línia: <<https://iermb.uab.cat/ca/recerca/estudis/seguretat/>>

4.9 Tractament jurídic-penal de la Violència de Gènere

Raquel Montaner Fernández

Departament de Dret
(UPF)

Empreu aquest identificador per citar aquest document
MUÑOZ PUIG, Marina; VERGE MESTRE, Tània. *Fitxes docents per treballar l'abordatge de la violència masclista*. Barcelona: UPF, 2020. ISBN: 978-84-09-22582-8.

Resum



Àmbit d'aplicació

[Graus](#)

[Assignatures](#)



Abordatge docent

[Temes específics que es poden tractar](#)

[Activitats de seminari](#)



Referències

[Referències bibliogràfiques](#)

[Altres recursos](#)

Àmbit d'aplicació

Graus

Grau en Dret

Assignatures

Dret Penal. Part General; Dret Penal. Part Especial (I, II i III)



Abordatge docent

Temes específics que es poden tractar

1. El concepte de violència de gènere des d'una perspectiva nacional i internacional del dret penal.
2. Els delictes contra la llibertat sexual com una de les manifestacions de la violència de gènere.
3. Els delictes de maltractament en el marc de la violència de gènere.
4. Una nova modalitat de delicte de coaccions: els matrimonis forçats.
5. L'aproximació de les víctimes de violència de gènere al sistema de justícia penal.

Activitats de seminari

- Simulacions de judici, deixant un espai a la representació de les víctimes. Aquesta activitat requereix, en primer lloc, l'elaboració de materials de casos pràctics. En segon lloc, l'assignació per grups dels/les estudiants que s'haurien d'ocupar de preparar els arguments en funció de la part processal que representessin. Per últim, a classe es faria la simulació d'un judici.
- Exposicions orals de lectures prèvies i discussió a classe.
- *Anàlisi de regulació i jurisprudència comparada* i discussió a classe.



Referències

Referències bibliogràfiques

- ACALE SÁNCHEZ, María. "Tratamiento penal de la violencia sexual: la forma más primaria de violencia sexual". A: Silvia Rodríguez-López, María-Ángeles Fuentes-Loureiro (coord.); Patricia Faraldo-Cabana (dir.), María Acale Sánchez (dir.). *La Manada: un antes y un después en la regulación de los delitos sexuales en España*. 2018. Pàg. 71-102.
- BODELÓN, Encarna. "Violencia institucional y violencia de género", *Anales de la Cátedra Francisco Suárez*, 48, 2014. Pàg. 131-155. Disponible en línia: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=4968110>
- IGAREDA, Noelia. "Debates sobre la autonomía y el consentimiento en los matrimonios forzados", *Anales de la Cátedra Francisco Suárez*, 47, 2013. Pàg. 203-219. Disponible en línia: <http://revistaseug.ugr.es/index.php/acfs/article/view/2164/2308>
- NÚÑEZ CASTAÑO, Elena. "El delito de maltrato habitual: entre la violencia de género y la violencia doméstica", *Revista General de Derecho Penal*, 12, 2009.
- PÉREZ RIVAS, Natalia. "Violencia de género, delito de maltrato de obra sin lesión e imperatividad de la prohibición de aproximarse a la víctima: a propósito de las SSTS de 22 de octubre de 2009 y de 10 de julio de 2018", *La Ley Penal: Revista de Derecho Penal, Procesal y Penitenciario*, 136, 2019.
- RENEAUM PANSZI, Tania. "¿Se debe obligar a declarar a las mujeres?: una aportación criminológica a la discusión sobre la dispensa de las víctimas de violencia en la pareja a declarar en el proceso penal. Universitat Pompeu Fabra, 2014. [Tesi doctoral]. Disponible en línia: <https://repositori.upf.edu/handle/10230/22815>

Altres recursos

Informes, recursos audiovisuales, etc.

- OBSERVATORIO CONTRA LA VIOLENCIA DOMÉSTICA Y DE GÉNERO. *Informe violencia contra la mujer*. 2018. Disponible en línea: <<http://www.poderjudicial.es/cgpj/es/Temas/Estadistica-Judicial/Estudios-e-Informes/Violencia-sobre-la-Mujer/>>
- SANGHERA, Jasvinder. "Fighting forced marriages and honour based abuse". *TEDxGöteborg*. 2013. Disponible en línea: <https://www.youtube.com/watch?v=h_Xh5MXA7yY>
- ESTADÍSTICA DE VIOLENCIA DOMÉSTICA Y VIOLENCIA DE GÉNERO. INE. 2018. Disponible en línea: <https://www.ine.es/prensa/evdvg_2018.pdf>
- STS, *Sala de lo Penal*, de 4 de julio de 2019, núm. 344/2019 (Sentencia de "La Manada"). Disponible en línea: <<https://ep00.epimg.net/descargables/2019/07/05/6c492a5ff38b11ed77a1a8166acec175.pdf>>
- Informe sobre delitos contra la libertad sexual España. Gabinete de Coordinación y Estudios. Ministerio del Interior. 2017. Disponible en línea: <<http://www.interior.gob.es/documents/10180/0/Informe+delitos+contra+la+libertad+e+indemnidad+sexual+2017.pdf/da546c6c-36c5-4854-864b-a133f31b4dde>>

Fonts de dades (bases de dades o informes amb dades)

- INSTITUT CATALÀ DE LES DONES. *Violències masclistes 2019. Dossier estadístic*. 2019. Disponible en línea: <http://dones.gencat.cat/web/.content/03_ambits/violencia_masclista/estadistiques/Dossier_estadistic_VM_octubre_2019.pdf>
- INSTITUTO EUROPEO DE LA IGUALDAD DE GÉNERO (EIGE). *Indicators on intimate partner violence and rape for the police and justice sectors*. 2018. Disponible en línea: <https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/eige_es>
- PODER JUDICIAL ESPAÑA. *Datos sobre violencia contra la mujer en la estadística del Consejo General del Poder Judicial*. Disponible en línea: <<http://www.poderjudicial.es/cgpj/es/Temas/Estadistica-Judicial/Estadistica-por-temas/Datos-penales--civiles-y-laborales/Violencia-domestica-y-Violencia-de-genero/Datos-sobre-Violencia-sobre-la-mujer-en-la-estadistica-del-CGPJ/>>

5. Economia i Empresa

5.1 Discriminació per Gènere en el Mercat Laboral

Libertad González Luna

Departament d'Economia i Empresa
(UPF)

Empreu aquest identificador per citar aquest document
MUÑOZ PUIG, Marina; VERGE MESTRE, Tània. *Fitxes docents per treballar l'abordatge de la violència masclista*. Barcelona: UPF, 2020. ISBN: 978-84-09-22582-8.

Resum



Àmbit d'aplicació

[Graus](#)

[Assignatures](#)



Abordatge docent

[Temes específics que es poden tractar](#)

[Activitats de seminari](#)



Referències

[Referències bibliogràfiques](#)

[Altres recursos](#)

Àmbit d'aplicació

Graus

Grau en Economia; grau en Administració i Direcció d'Empreses

Assignatures

Gender Economics; Economia Laboral; Econometria



Abordatge docent

Temes específics que es poden tractar

1. Què entenem per discriminació en el mercat laboral. Tipus de discriminació.
2. Models teòrics en economia sobre la discriminació en el mercat laboral. Discriminació basada en prejudicis i discriminació estadística.
3. Com detectar la presència de discriminació. Mètodes estadístics.
4. Evidència internacional existent. Investigacions recents.

Activitats de seminari

- Anàlisi de bases de dades, aplicació de les eines estadístiques estudiades. Per exemple, anàlisi de regressió utilitzant l'Enquesta d'estructura salarial. Documentar bretxes salarials de gènere, analitzar en quina mesura vénen explicades per nivell educatiu, hores de treball, experiència laboral, ocupació i indústria. Intentar delimitar empíricament la magnitud de la possible discriminació.
- Comparacions internacionals per mitjà de l'anàlisi d'altres bases de dades.
- Replicar resultats de publicacions anteriors.



Referències

Referències bibliogràfiques

- ALTONJI, Joseph G.; BLANK, Rebecca M. "Race and gender in the labor market". A: Orley C. Ashenfelter; David Card (eds.). *Handbook of labor economics*, vol. 3. Elsevier, 1999.
- BLAU, Francine; KAHN, Lawrence. "The gender wage gap: Extent, trends, and explanations", *Journal of Economic Literature*, 55 (3), 2017. Pàg. 789-865.
- GOLDIN, Claudia. "The quiet revolution that transformed women's employment, education and family", *American Economic Review*, 96 (2), 2006. Pàg. 1-21.
- GOLDIN, Claudia; KATZ, Larry; KUZIEMKO, Iliana. "The homecoming of American College Women: the reversal of the College gender gap", *Journal of Economic Perspectives*, 20 (4), 2006. Pàg. 113-156.
- BETRAND, Marianne; DUFLO, Esther. "Field experiments on discrimination", *NBER Working Papers*, 22014. National Bureau of Economic Research, 2016. Disponible en línia:
<<https://econpapers.repec.org/paper/nbrnberwo/22014.htm>>
- AZMAT, Ghazala; PETRONGOLO, Barbara. "Gender and the Labor Market: What have we learned from field and lab experiments?", *Labour Economics*, 30, 2014. Pàg. 32-40.

Altres recursos

Informes, recursos audiovisuales, etc.

- ROUSE, Cecilia. *Gender discrimination in the labor market*. 2016. [Vídeo]. Disponible en línea: <https://www.youtube.com/watch?v=A3Nwi1VsF3o>
- ILO. *¿Qué ocasiona las diferencias de género en el mercado de trabajo?*. 2017. [Vídeo]. Disponible en línea: https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/news/WCMS_566896/lang--es/index.htm

Fonts de dades (bases de dades o informes amb dades)

- Enquesta d'Estructura Salarial. https://www.ine.es/dyngs/INEbase/es/operacion.htm?c=Estadistica_C&cid=1254736177025&menu=ultiDatos&idp=1254735976596
- Current Population Survey. <https://www.census.gov/programs-surveys/cps.html>

5.2 Pràctiques de Discriminació Laboral contra les Dones i Informació No Financera Obligatòria per a les Empreses en relació amb les Polítiques d'Igualtat

Ester Oliveras Sobrevias

Departament d'Economia i Empresa
(UPF)

Empreu aquest identificador per citar aquest document
MUÑOZ PUIG, Marina; VERGE MESTRE, Tània. *Fitxes docents per treballar l'abordatge de la violència masclista*. Barcelona: UPF, 2020. ISBN: 978-84-09-22582-8.

Resum



Àmbit d'aplicació

[Graus](#)

[Assignatures](#)



Abordatge docent

[Temes específics que es poden tractar](#)

[Activitats de seminari](#)



Referències

[Referències bibliogràfiques](#)

[Altres recursos](#)

Àmbit d'aplicació

Graus

Grau en Ciències Empresarials-Management; grau en Economia; grau en Administració i Direcció d'Empreses; grau en International Business Economics

Assignatures

Economia Laboral; Comptabilitat Financera; Temes Actuals en Control de Gestió; Responsabilitat Social Corporativa i Ètica Empresarial; Gestió d'Empreses; Recursos Humans; Desenvolupament Econòmic



Abordatge docent

Temes específics que es poden tractar

1. El treball reproductiu *versus* el treball productiu.
2. La bretxa salarial.
3. Les formes encobertes de discriminació laboral (sostres de vidre, barreres d'entrada, xarxes informals...).
4. Les obligacions empresarials respecte a la creació i el seguiment de plans d'igualtat. Informació no financera que han d'aportar les empreses en relació amb el gènere.
5. El feminisme neoliberal.

Activitats de seminari

- Anàlisi de la informació aportada per empreses cotitzades respecte a les seves polítiques d'igualtat de gènere.*
- Anàlisi crítica dels plans d'igualtat publicats als registres públics <<https://treball.gencat.cat/ca/ambits/igualtat/plans/>> (Generalitat)
- Debat sobre enquestes dels usos del temps per gènere. Es pot fer en l'àmbit català, estatal o mundial. En aquest enllaç, dades a Catalunya: <<https://www.idescat.cat/pub/?id=eut>>
- Anàlisi i debat de dades sobre l'Enquesta de Població Activa (EPA) en funció del gènere.
- Reflexió entorn al corrent actual d'empoderament femení. A quines dones arriba?

* Algunes empreses també estan obligades a publicar informació respecte a la gestió de la diversitat i el seu tracte a minories. Quin tipus de diversitat preveu la informació no financera publicada?



Referències

Referències bibliogràfiques

- CARMONA, Salvador; EZZMEL, Mahnoud; MOGOTOCORO, Claudia. "Gender, management styles and forms of capital", *Journal of Business Ethics*, 153 (2), 2018. Pàg. 357-373.
- KIM, Daehyun; STARKS, Laura. "Gender diversity on Corporate Boards: Do Women Contribute Unique Skills?", *American Economic Review*, 106 (5), 2016. Pàg. 267-271.
- POWELL, Gary N. 2019. *Women and men in management*. 5a. ed. Sage, 2019.
- BENERÍA, Lourdes. *Gender, development, and globalization: economics as if all people mattered*. Nova York, NY: Routledge, 2003.
- BENERÍA, Lourdes; PERMANYER, Iñaki. *The measurements of socio-economics gender inequality revisited*. Oxford/Malden: Blackwell Publishing, 2010.
- ROTTENBERG, Catherine. "Neoliberal feminism and the future of human capital", *Journal of Women in Culture and Society*, 42 (2), 2017.

Altres recursos

Informes, recursos audiovisuals, etc.

- GENERALITAT DE CATALUNYA. DEPARTAMENT DE TREBALL. *Les 6 "i" de la igualtat d'oportunitats. Mètode de gestió d'oportunitats a les empreses*. 2009. Disponible en línia: <https://treball.gencat.cat/web/.content/24_igualtat/Recursos/Enlles/Metodologies_igualtat/Documents/les_6_i_de_la_igualtat.pdf>
- GENERALITAT DE CATALUNYA. DEPARTAMENT DE TREBALL. *Indicadors d'igualtat per a les empreses. Recull d'indicadors per a l'elaboració de plans d'igualtat*. 2009. Disponible en línia: <https://treball.gencat.cat/web/.content/24_igualtat/Recursos/Enlles/Metodologies_igualtat/Documents/indicadors_igualtat_cat.pdf>

- MCKINSEY & COMPANY. *Women Matter 2017. A Way forward in Spain*. 2018. Disponible en línea: <https://www.mckinsey.com/~media/mckinsey/featured%20insights/Europe/Women%20matter%202017%20A%20way%20forward%20for%20Spain/Women-matter-2017-A-way-forward-for-Spain.ashx>
- VILADOT, Àngels. *Dones en alts càrrecs. Una recerca teòrica i empírica*. Barcelona: Barcelona Activa. Ajuntament Barcelona, 2015.
- Llei 11/2018, per la qual es modifica el Codi de Comerç, el text refós de la Llei de societats de capital, aprovada per Reial Decret Legislatiu 1/2010, de 2 de juliol, i la Llei 22/2015, de 20 de juliol, d'auditoria de comptes, en matèria d'informació financera i diversitat. Disponible en línea: <https://www.boe.es/eli/es/l/2018/12/28/11>

Fonts de dades (bases de dades o informes amb dades)

- EUROPEAN COMMISSION. *She Figures*. 2018. Disponible en línea: https://ec.europa.eu/info/publications/she-figures-2018_en
- INSTITUTO NACIONAL DE ESTADÍSTICA. *Encuesta de Población Activa*. 2019. Disponible en línea: https://www.ine.es/dyngs/INEbase/es/operacion.htm?c=Estadistica_C&cid=1254736176918&menu=resultados&idp=1254735976595
- CAMBRA DE COMERÇ DE BARCELONA. *Indicador d'Igualtat de Gènere. Observatori Dona Empresa i Economia*. 2017. Disponible en línea: <http://www.donaempresaeconomia.org/indicador-digualtat-de-genere-informe-de-resultats-2017/>
- INSTITUT CATALÀ DE LA DONA. *Observatori de la Igualtat de Gènere*. 2017. <http://dones.gencat.cat/ca/ambits/Observatori/>
- EUROPEAN INSTITUTE FOR GENDER EQUALITY. *Gender Equality Index*. 2017. Disponible en línea: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index>
- EUROPEAN INSTITUTE FOR GENDER EQUALITY. *Gender Statistics Database*. 2017. Disponible en línea: <https://eige.europa.eu/gender-statistics/dgs>
- GENERALITAT DE CATALUNYA. *Registre dels Plans d'Igualtat de la Generalitat de Catalunya*. 2019. Disponible en línea: <https://treball.gencat.cat/ca/ambits/igualtat/plans/registre/consulta/>

5.3 Economia Política de la Violència contra les Dones

(veure apartat 2.1)

5.3 Dret Antidiscriminatori i Igualtat de Gènere: Discriminació Directa, Indirecta i Múltiple

(veure apartat 4.3)

6. Enginyeries

6.1 TIC i Violència contra les Dones

Davinia Hernández-Leo

Departament de Tecnologies de la Informació i les Comunicacions
(UPF)

Empreu aquest identificador per citar aquest document
MUÑOZ PUIG, Marina; VERGE MESTRE, Tània. *Fitxes docents per treballar l'abordatge de la violència masclista*. Barcelona: UPF, 2020. ISBN: 978-84-09-22582-8.

Resum



Àmbit d'aplicació

[Graus](#)

[Assignatures](#)



Abordatge docent

[Temes específics que es poden tractar](#)

[Activitats de seminari](#)



Referències

[Referències bibliogràfiques](#)

[Altres recursos](#)

Àmbit d'aplicació

Graus

Grau en Enginyeria en Informàtica; grau en Enginyeria de Xarxes de Telecomunicació; grau en Enginyeria de Sistemes Audiovisuals; grau en Enginyeria Matemàtica en Ciència de Dades

Assignatures

Introducció a les TIC; Computació Intel·ligent i Llenguatge Natural; Processament d'Imatges; Aplicacions Telemàtiques; Economia del Coneixement; Recuperació de la Informació i Anàlisi de la Web



Abordatge docent

Temes específics que es poden tractar

1. Ciberviolència contra dones, difusió d'estereotips, tràfic de sexe en xarxes socials i pornografia misògina a Internet.
2. Les TIC com a element amplificador del sexisme i de la misogínia.
3. Aplicacions de les TIC per prevenir i donar resposta a la violència contra les dones.
4. La violència simbòlica: estereotips i presència de les dones a la professió d'enginyeria TIC.

Activitats de seminari

- Anàlisi de la propagació de la informació a les xarxes socials; exemple dels *Echo Chambers*.
- Anàlisi de la dimensió de gènere als algorismes, *algorithm bias* a les xarxes socials i als motors de cerca a Internet.
- Anàlisi de tècniques (per exemple, de processament de llenguatge natural o de visió per ordinador) útils per integrar en aplicacions TIC per combatre la ciberviolència contra les dones.
- Debat: "Les TIC incrementen el sexisme i la misogínia o són una eina per combatre-les?".
- Anàlisi de xifres sobre la dona i la professió a l'enginyeria en TIC, reflexió sobre la rellevància de la participació de la dona, elaboració de recomanacions.



Referències

Referències bibliogràfiques

- ÁLVAREZ-LIRES, Francisco Javier; ARIAS-CORREA, Azucena; SERRALLÉ MARZOA, J.; VARELA LOSADA; Mercedes. "Elección de estudios de ingeniería: influencia de la educación científica y de los estereotipos de género en la autoestima de las alumnas", *Revista de Investigación en Educación*, 12 (1), 2014. Pàg. 54-72.
- AKBULUT, Akhan; PATLAR, Fatma; BAYRAK, Coskun; MENDI, Engin; HANNA, Josh. "Agent based pornography filtering system". A: *IEEE International Symposium on Innovations in Intelligent Systems and Applications*, Trabzon (Turquia). Pàg. 1-5.
- BAEZA-YATES, Ricardo. "Bias on the Web". *Communications of the ACM* 61, 6, 2018. Pàg. 54-61.
- CHISHOLM, June F. "Cyberspace violence against girls and adolescent females", *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1087, 1, 2006. Pàg. 74-89.
- FOX, Jesse; WAI YEN TANG. "Sexism in online video games: The role of conformity to masculine norms and social dominance orientation", *Computers in Human Behavior*, 33, 2014. Pàg. 314-320.
- GUTIÉRREZ-ESPARZA, Guadalupe Obdulia; VALLEJO-ALLENDE, Maite; HERNÁNDEZ-TORRUCO, José. "Classification of Cyber-Aggression Cases Applying Machine Learning", *Applied Sciences*, 9 (9), 2019 Pàg. 1828.
- HALDER, Debarati; KARUPPANNAN, Jaishankar. "Cyber Socializing and Victimization of Women", *The Journal on Victimization*, 12 (3), 2009. Pàg. 5-26. Disponible en línia: <<https://ssrn.com/abstract=1561774>>
- LAMBRECHT, Anja; TUCKER, Catherine. "Algorithmic bias? An empirical study of apparent gender-based discrimination in the display of STEM career ads". *Management Science*. 2019.
- USHER, Nikki; HOLCOMB, Jesse; LITTMAN, Justin. "Twitter makes it worse: Political journalists, gendered echo chambers, and the amplification of gender bias". *The International Journal of Press/Politics*, 23 (3), 2018 Pàg. 324-344.
- VORVOREANU, Mihaela; Zhang LINGYI; HUANG, Yun-Han; HILDERBRAND, Claudia; STEINE-HANSON, Zoe; BURNETT, Margaret. "From gender biases to gender-inclusive design: An empirical investigation". A: *Proceedings of the 2019 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems*, 53. 2019.

Altres recursos

Informes, recursos audiovisuals, etc.

- BROADBAND COMMISSION FOR DIGITAL DEVELOPMENT. *Cyber-Violence Against Women and Girls: A World-wide Wake-up Call*. 2015. Disponible en línia: <http://www.unwomen.org/~media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2015/cyber_violence_gender%20report.pdf?v=1&d=20150924T154259>
- GIL, Felipe. *Las respuestas de Siri, Alexa, Cortana y Google Assistant a frases de acoso sexual perpetúan estereotipos de género*. 2019. Disponible en línia: <https://www.eldiario.es/tecnologia/UNESCO-advierte-machismo-asistentes-virtuales_0_902909998.html>
- SCHMIDT, Anna; WIEGAND, Michael. "A survey on hate speech detection using natural language processing". A: *Proceedings of the Fifth International Workshop on Natural Language Processing for Social Media*, 2017. Pàg. 1-10.
- TRT. *Algorithmic bias explained*. 2018. Disponible en línia: <<https://www.youtube.com/watch?v=bWOUw8omUVq>>
- UNESCO. *Gender, media & ICTs: new approaches for research, education & training*. UNESCO Series. 2019. Disponible en línia: <<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000368963>>

Fonts de dades (bases de dades o informes amb dades)

- EUROPEAN SCHOOLNET. *Science, technology, engineering and mathematics Education policies in Europe*. Brussel·les: European Schoolnet, octubre del 2018. [Scientix Observatory report.].
- FERNÁNDEZ GARCÍA, Carmen María; HERNÁNDEZ GARCÍA, Jesús; RODRÍGUEZ PÉREZ, Sara. "Género y preferencias profesionales en universitarios de estudios científico-tecnológicos", *Revista Española de Orientación Psicopedagógica*, 25 (1), 2014. Pàg. 78-93.
- MINISTERIO DE SANIDAD, SERVICIOS SOCIALES E IGUALDAD. *Informe e-igualdad. Un análisis de las políticas públicas. España y Comunidades Autónomas 2014*. Disponible en línia: <<http://www.inmujer.gob.es/areasTematicas/SocInfo/Estudios/docs/AnalisisdePoliticasyComunidadesAutonomas2014.pdf>>
- MORENO OLIVER, Verónica; HERNÁNDEZ-LEO, Davinia. "Anàlisi en clau de perspectiva de gènere als graus d'Enginyeria". *Actas de las Jornadas sobre Enseñanza Universitaria de la Informática*, 3, 2018. Pàg. 363-388.
- SINGH, Seema; CATHERINE PEERS, Sarah Matilde. "Where are the Women in the Engineering Labour Market? A Cross-Sectional Study". *International Journal of Gender, Science and Technology*, 11 (1), 2019. Pàg. 203-231.

7. Humanitats

7.1 Assetjament Sexual i Consentiment: Perspectives Filosòfiques

Sonia Arribas

Departament d'Humanitats
(UPF)

Empreu aquest identificador per citar aquest document
MUÑOZ PUIG, Marina; VERGE MESTRE, Tània. *Fitxes docents per treballar l'abordatge de la violència masclista*. Barcelona: UPF, 2020. ISBN: 978-84-09-22582-8.

Resum



Àmbit d'aplicació

[Graus](#)

[Assignatures](#)



Abordatge docent

[Temes específics que es poden tractar](#)

[Activitats de seminari](#)



Referències

[Referències bibliogràfiques](#)

[Altres recursos](#)

Àmbit d'aplicació

Graus

Grau en Humanitats; grau en Global Studies

Assignatures

Pensament Contemporani; Contemporary Thought

Abordatge docent

Temes específics que es poden tractar

1. Assetjament sexual, poder, diferència i desigualtat.
2. Consentiment. Perspectives filosòfiques.
3. Assetjament sexual a l'acadèmia.
4. El #MeToo com a moviment social.

Activitats de seminari

- Anàlisi de premsa escrita (casos recents d'assetjament sexual).*
- Anàlisi de xarxes socials.*
- Anàlisi de les intervencions d'intel·lectuals i de filòsofes sobre el moviment #MeToo.

*Es pot prestar atenció a la interseccionalitat per veure com es combina el sexisme amb el racisme i també amb qüestions econòmiques. És a dir, per determinar si la premsa escrita i les xarxes descriuen les persones de manera diferent, amb més o menys objectivitat, segons aquests factors.



Referències

Referències bibliogràfiques

- ANDERSON, Ellie. *Women in Philosophy: The Limits of Consent in Sexual Ethics*. 2019. <<https://blog.apaonline.org/2019/04/24/women-in-philosophy-the-limits-of-consent-in-sexual-ethics/>>
- GOLDNER, Virginia. "Sexual Harassment. Seeking the Pleasures of "Consent" under Duress". *Studies in Gender and Sexuality*, 19 (4), 2018. Pàg. 235-240.
- KIPNIS, Laura. *Unwanted Advances: Sexual Paranoia Comes to Campus*. Glasgow: HarperCollins. 2017.
- GRIGORIADIS, Vanessa. *Blurred Lines: Rethinking Sex, Power and Consent on Campus*. Boston: Houghton Mifflin, 2017.
- ROSE, Jacqueline. "I am a knife", *London Review of Books*, 40 (4), 2018. Pàg. 3-11.
- ZUPANCIC, Alenka. *What IS Sex*. Cambridge, Mass: MIT Press, 2017.

Altres recursos

Informes, recursos audiovisuals, etc.

- Dear Colleague Letter. US Department of Education, 2011. <<https://www2.ed.gov/print/about/offices/list/ocr/letters/colleague-201104.html>>
- ZIZEK, Slavoj. *How to Watch the News. Episode 2. #MeToo*, 2019. <<https://www.rt.com/shows/how-watch-news-with-slavoj-zizek/454422-me-too-movement-harassment/>>
- A Verso Report. *Where Freedom Starts. Sex, Power, Violence, #MeToo*, 2018. <<https://www.versobooks.com/blogs/3638-metoo-a-reading-list>>
- MacKINNON, Catharine; DURBA, Mitra. *Ask a Feminist: Sexual Harassment in the Age of #MeToo*, 2018. <<http://signsjournal.org/mackinnon-metoo/>>

- ZUPANCIC, Alenka. Too much is Not Enough, 2018. <<https://lareviewofbooks.org/article/too-much-of-not-enough-an-interview-with-alenka-zupancic/>>

Fonts de dades (bases de dades o informes amb dades)

- Consent. *Stanford Encyclopedia of Philosophy*, 2018. <<https://plato.stanford.edu/entries/sex-sexuality/#Cons>>
- Statement on Sexual Harassment. *American Philosophical Association*, 2016. <<https://www.apaonline.org/page/harassment>>
- *Sexual Harassment & Philosophy. PhilPapers*: <<https://philpapers.org/browse/sexual-harassment>>

7.2 Història i Violència de Gènere

Teresa Segura-Garcia

Departament d'Humanitats
(UPF)

Empreu aquest identificador per citar aquest document
MUÑOZ PUIG, Marina; VERGE MESTRE, Tània. *Fitxes docents per treballar l'abordatge de la violència masclista*. Barcelona: UPF, 2020. ISBN: 978-84-09-22582-8.

Resum



Àmbit d'aplicació

[Graus](#)

[Assignatures](#)



Abordatge docent

[Temes específics que es poden tractar](#)

[Activitats de seminari](#)



Referències

[Referències bibliogràfiques](#)

[Altres recursos](#)

Àmbit d'aplicació

Graus

Grau en Humanitats; grau en Global Studies

Assignatures

Introducció a la Història; Història Medieval; Història Moderna; Història Contemporània I i II; Història Global en el Món Modern i Contemporani; Global History I, II i III; Current Global Affairs I i II; Globalisation and Gender



Abordatge docent

Temes específics que es poden tractar

- 1. Metodologia.** On i com podem trobar la violència de gènere en la Història? Terminologia, fonts primàries i limitacions.
- 2. La violència sexual en la guerra i el genocidi.** Exemples: esclavitud sexual sota control japonès durant la segona guerra sinojaponesa (1937-1945); genocidi de Ruanda (1994); guerres de Iugoslàvia (1991-2001).
- 3. La violència de gènere en el món colonial i postcolonial.**
 - 3.1. La violència de gènere com a justificació de la intervenció occidental en territoris colonials i postcolonials. Exemples: l'harem al món àrab i otomà (edat moderna); la posició social de les vídues i el matrimoni infantil a l'Índia colonial (edat contemporània); les dones afganes sota control talibà i la invasió dels Estats Units (2001).
 - 3.2. El pànic moral entorn de la violència d'homes no blancs contra dones blanques. Exemples: captura de dones europees per part de corsaris berbers (edat moderna) i nadius americans (edats moderna i contemporània); els casos Scottsboro i Massie en un context de segregació racial als Estats Units (dècada de 1930).
 - 3.3. Les colònies com a espai de violència sexual d'homes colonitzadors contra dones colonitzades (edats moderna i contemporània).
- 4. La violència de gènere contra dones trans i persones de gènere divers.** Exemples: la criminalització de la comunitat *hijra* a l'Índia colonial (segle XIX); violència contra dones trans als Estats Units i Europa (segle XX).
- 5. La violència de gènere en la història de la medicina.** Exemples: les arrels de la ginecologia moderna en l'esclavitud als Estats Units (segle XIX); els programes d'esterilització forçosa durant el Tercer Reich (dècada de 1930).

Activitats de seminari

- Metodologia: anàlisi dels canvis en la terminologia entorn de la violència de gènere a través de fonts primàries (legislació, premsa, literatura, etc.) de diferents períodes.
- La violència sexual en la guerra i el genocidi: visualització d'un documental sobre el tema (vegeu referències bibliogràfiques) i debat.
- La violència de gènere en el món colonial i postcolonial: anàlisi comparativa d'exemples proposats al punt 3 de l'apartat anterior amb casos contemporanis (discursos entorn de dones musulmanes oprimides que han de ser "salvades" per intervencions occidentals; discursos entorn de la mutilació genital femenina; turisme sexual occidental al sud-est asiàtic, etc.).
- La violència de gènere contra dones trans i persones de gènere divers: realització de pòsters acadèmics sobre exemples d'èpoques i d'espais geogràfics diferents.*
- La violència de gènere en la història de la medicina: presentacions orals sobre programes d'esterilització forçada al segle XX més enllà del Tercer Reich (Suècia, Perú, Estats Units, Canadà, Japó, etc.).*

* Es pot prestar una atenció especial a la interseccionalitat. Per exemple, les dones trans no blanques dels Estats Units i Europa han patit més violència que les dones trans blanques? Els programes d'esterilització forçada han afectat desproporcionadament les dones amb diversitat funcional o les dones de classe baixa?



Referències

Referències bibliogràfiques

- ARESTI, Nerea. *Masculinidades en tela de juicio: Hombres y género en el primer tercio del siglo XX*. Madrid: Cátedra, 2010.
- BOLUFER PERUGA, Mónica. *Mujeres y hombres en la historia: una propuesta historiográfica y docente*. Granada: Comares, 2018.
- CLARK, Anne. *Women's silence, men's violence: Sexual assault in England, 1770-1845*. Londres: Routledge, 1987.
- COOPER OWENS, Deirdre. *Medical bondage: Race, gender, and the origins of American gynecology*. Athens (Estats Units): University of Georgia Press, 2017.
- D'CRUZE, Shani. "Approaching the history of rape and sexual violence: Notes towards research", *Women's History Review*, 1 (3), 1992. Pàg. 377-397.
- JINKS, Rebecca. "'Marks hard to erase': The troubled reclamation of 'absorbed' Armenian women, 1919-1927", *The American Historical Review* 123 (1), 2018. Pàg. 86-123.
- MANKTELOW, Emily J. *Gender, power and sexual abuse in the Pacific: Rev. Simpson's "improper liberties"*. Londres: Bloomsbury Academic, 2018.
- PLECK, Elizabeth. *Domestic tyranny: The making of American social policy against family violence from colonial times to the present*. Chicago: University of Illinois Press, 2004.
- SALISBURY, Eve; DONAVIN, Georgiana; LLEWELYN, Price (eds.). *Domestic violence in medieval texts*. Gainesville: University Press of Florida, 2002.
- WIENER, Martin J. *Men of blood: Violence, manliness, and criminal justice in Victorian England*. Cambridge: Cambridge University Press, 2004.

Altres recursos

Informes, recursos audiovisuales, etc.

- BURNS, Ken; BURNS, Sarah; McMAHON, David (dirs.). *The Central Park Five*. 2012.
- CORK, John (dir.). *You belong to me: Sex, race and murder in the South*. 2015
- FRANCE, David (dir.). *The death and life of Marsha P. Johnson*. 2017
- HONOLOLU CIVIL BEAT. *Offshore, season 1: A killing in Waikiki*. 2016-2017. Disponible en línea: [<https://www.offshorepodcast.org/>](https://www.offshorepodcast.org/)
- HSIUNG, Tiffany (dir.). *The apology*. 2016.
- MITCHELL, Michele; LOUVEL, Nick (dirs.). *The uncondemned*. 2015.
- OHIO STATE UNIVERSITY; MIAMI UNIVERSITY. "Violence against women", *History Talk Podcast*. 2015. Disponible en línea: [<https://origins.osu.edu/historytalk/violence-against-women>](https://origins.osu.edu/historytalk/violence-against-women)
- PBS. *Women, war & peace, episode 1: I came to testify*. 2011.

7.3 L'Inici de la Desigualtat de Gènere i la Violència contra les Dones a la Prehistòria

Sandra Montón Subías

Departament d'Humanitats
(UPF)

Empreu aquest identificador per citar aquest document
MUÑOZ PUIG, Marina; VERGE MESTRE, Tània. *Fitxes docents per treballar l'abordatge de la violència masclista*. Barcelona: UPF, 2020. ISBN: 978-84-09-22582-8.

Resum



Àmbit d'aplicació

[Graus](#)

[Assignatures](#)



Abordatge docent

[Temes específics que poden tractar](#)

[Activitats de seminari](#)



Referències

[Referències bibliogràfiques](#)

[Altres recursos](#)

Àmbit d'aplicació

Graus

Grau en Humanitats; grau en Global Studies

Assignatures

Arqueologia; Prehistòria; Prehistòria d'Europa; Prehistòria de la Península Ibèrica; Antropologia



Abordatge docent

Temes específics que es poden tractar

6. La desigualtat de gènere en l'origen de la violència contra les dones.
7. Causes del sorgiment de la desigualtat de gènere a la prehistòria.
8. Evidències arqueològiques sobre prehistòria i violència: lectures en clau de gènere.
9. La naturalització de la violència contra les dones: mites i estereotips sobre la prehistòria en l'actualitat.
10. La representació de la prehistòria en la prevenció de la violència masclista.

Activitats de seminari

- Anàlisi sobre estereotips de gènere i violència contra les dones que utilitza la prehistòria a la literatura i al còmic.*
- Anàlisi d'un jaciment arqueològic amb registre de violència.
- Visita a l'exposició permanent d'un museu i posterior discussió sobre la seva sensibilitat envers el tema.*

* Es pot prestar atenció a la interseccionalitat: com es combinen els estereotips de gènere amb estereotips heterosexistes, classistes i racistes.



Referències

Referències bibliogràfiques

- CINTAS PEÑA, Marta; GARCÍA SANJUÁN, Leonardo. "Gender Inequalities in Neolithic Iberia: A Multi-Proxy Approach". *European Journal of Archaeology*, 2019.
- HERNANDO, Almudena. *La fantasía de la individualidad. Sobre la construcción sociohistórica del sujeto moderno*. Buenos Aires: Katz Editores, 2012.
- BO, Jensen; MATIĆ, Uroš (eds.). *Archaeologies of Gender and Violence*. Oxford: Oxbow Books, 2017.
- PRADOS TORREIRA, Lourdes; LÓPEZ RUIZ, Clara (eds.). *Museos arqueológicos y género. Educando en igualdad*. Madrid: Servicio de Publicaciones UAM, 2017.
- QUEROL, Maria Ángeles. "La imagen de la mujer en las reconstrucciones actuales de la Prehistoria". A: Lourdes, Prados Torreira; Clara, López Ruiz (eds.). *Arqueología de género. 1er Encuentro Internacional en la UAM*. Madrid: UAM Ediciones, 2008.
- REDFERN, Rebecca. "Violence as an Aspect of the Durotriges Female Life Course". A: Sarah Ralph (ed.). *The Archaeology of Violence. Interdisciplinary Approaches*. Nova York: State University of New York Press, 2013. Pàg. 63-97.
- VILA, Assumpció; ESTÉVEZ, Jordi; LUGLI, Francesca; GRAU, Jordi. *La reproducción en la Prehistoria*. Madrid: CSIC & La Catarata, 2017.
- WILKINSON, Richard; VAN WAGENEN, Karen. "Violence against women. Prehistoric Skeletal Evidence from Michigan". *Midcontinental Journal of Archaeology*, 18 (2). 1993. Pàg. 190-216.

Altres recursos

Informes, recursos audiovisuales, etc.

- Past women. Historia material de las mujeres. Disponible en línea: <<http://www.pastwomen.net/>>
- Grupo Arqueología Social. Disponible en línea: <<https://grupoarqueologiasocial.wordpress.com/>>
- Patrimonio en femenino. Disponible en línea: <<http://www.culturaydeporte.gob.es/cultura/areas/museos/mc/ceres/catalogos/catalogos-tematicos/patrimoniofemenino/presentacion/portada.html>>
- Trowelblazers. Disponible en línea: <<https://trowelblazers.com/>>
- Blog Arqueólogas e Historiadoras. Disponible en línea: <<http://arqueologasehistoriadoras11feb.blogspot.com/>>
- Relecturas. Itinerarios Museales en Clave de Género. Disponible en línea: <<http://relecturas.es/proyecto/>>
- Guía para la Incorporación del Enfoque de Género en Museos. Disponible en línea: <http://www.patrimoniocultural.gob.cl/Recursos/Publicaciones/Cultura,%20Patrimonio%20y%20G%c3%a9nero/archivos/guia_incorporacion_enfoque_genero_museos.pdf>

7.4 Violència Física i Violència Estructural contra les Dones en la Literatura

Maria Antonia Oliver Rotger

Departament d'Humanitats

(UPF)

Empreu aquest identificador per citar aquest document

MUÑOZ PUIG, Marina; VERGE MESTRE, Tània. *Fitxes docents per treballar l'abordatge de la violència masclista*. Barcelona: UPF, 2020. ISBN: 978-84-09-22582-8.

Resum



Àmbit d'aplicació

[Graus](#)

[Assignatures](#)



Abordatge docent

[Temes específics que es poden tractar](#)

[Activitats de seminari](#)



Referències

[Referències bibliogràfiques](#)

[Altres recursos](#)

Àmbit d'aplicació

Graus

Grau en Humanitats; grau en Estudis Globals

Assignatures

Women's Literature in English; Literatura Anglesa; Studies in English Literature; Altres Literatures



Abordatge docent

Temes específics que es poden tractar

1. Mecanismes textuais de representació i de resistència contra la violència masclista.
2. Contextos socioculturals per entendre la intersecció del gènere, la raça i la classe social en la violència explícita contra les dones en la literatura.
3. La violència simbòlica i estructural en la literatura: els estereotips, prejudicis i mites en què la violència contra les dones és present.

Activitats de seminari

- Anàlisi retòrico-estilística de fragments literaris (poesia, teatre, narració) en què la violència dels homes contra les dones és present. Des de quin punt de vista es narra? Qui és el subjecte d'enunciació? Qui té l'autoritat? Es justifica la violència? Hi ha una interiorització de la violència per part de la dona si és ella qui narra? Quins són els punts de vista confrontats, si és el cas? A través de quines estratègies retòriques (sarcasme, ironia, hipèrbole, caricaturització, dramatització, èmfasi a través de la repetició o magnificació, antítesi, etc.) es justifica, qüestiona o perpetua aquesta violència?
- Contextualització sociocultural de la violència en una obra literària. Quins són els mecanismes de poder subjacents al text que justifiquen/qüestionen la violència? Com entenem aquests mecanismes de poder a partir de la intersecció del gènere, la raça, la classe, l'ètnia, el colonialisme, l'esclavitud, etc.
- Anàlisi de fragments literaris escrits per dones en què la violència patriarcal no és explícita però present i esmentada, contrastats amb l'anàlisi de fragments en què la violència és explícita, i amb fragments en què la violència ha sigut interioritzada i es manifesta a través del discurs. Què possibilita que les dones puguin parlar

obertament de la violència contra elles? Què ho impossibilita? Quins són els mecanismes que fa servir la dona per resistir la violència o defensar-se'n en funció de la seva posició com a subjecte envers la cultura dominant, la classe dominant, la "raça" dominant, envers altres dones, envers comunitats i relacions alternatives i no-violentes? Exemples: *Harriet Jacobs, Incidents in the Life*, comparat amb *Alice Walker, The Color Purple*.

- Elaboració de perfils/fitxes de personatges basats en la seva relació/posició envers la violència. Com parlen sobre la violència i per què? Justificació en base a les anàlisis literàries del punt 3.
- Variacions del "doble estàndard" sexual en la representació de les dones en la literatura per justificar la violència contra elles o contra si mateixes. Verge/puta; *donna angelicata*/Eva; bruixa, fetillera/dona innocent i submisa; *femme fatale*/dona casada "tradicional"; boja, histèrica, incontinent, caòtica/dona callada, continguda, discreta.



Referències

Referències bibliogràfiques

- ARMSTRONG, Nancy; TENNENHOUSE, Leonard (eds.). *The violence of representation. Literature and the history of violence*. Londres/Nova York, 1989. [Routledge Revivals, 2014]. DOI: <<https://doi.org/10.4324/9781315794389>>
- AUERBACH, Nina. *Woman and the Demon: The Life of a Victorian Myth*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1982.
- BORDO, Susan. *Unbearable weight: Feminism, western culture and the body*. Berkeley, CA: University of California Press, 1993.
- BUTLER, Judith. *Gender trouble, feminism and the subversion of identity*. Londres: Routledge, 1990.
- BUTLER, Judith. *Bodies that matter: On the discursive limits of sex*. Londres: Routledge, 1993.
- COLLINS, P. *Black feminist thought: Knowledge, consciousness, and the politics of empowerment*. 2n. ed. Nova York: Routledge, 2000.
- DE LA CONCHA, Ángeles (coord.). *El sustrato cultural de la violencia de género. Literatura, arte, cine y videojuegos*. Madrid: Síntesis, 2010.
- FROULA, Christine. "Daughter's seduction: Sexual violence and literary history", *Signs: Journal of Women in Culture & Society*, 11 (4), 1986. Pàg. 621-644.
- GRAULICH, Melodie. "Violence against women in literature of the western family", *Frontiers*, VII (3), 1984. Pàg. 14-20.
- HENDIN, Josephine Gattuso. *HeartBreakers: Women and violence in contemporary literature and culture*. Nova York: Palgrave MacMillan, 2004.
- LAWLESS, Elaine, J. "Woman as abject: 'Resisting Cultural and Religious Myths That Condone Violence against Women'", *Elaine J. Western Folklore*, 62 (4), 2003. Pàg. 237-269
- McCLINTOCK, Anne, *Imperial leather: Race, gender and sexuality in the Colonial contest*. Nova York: Routledge, 1995.
- TATUM, Karen E. *Explaining the depiction of violence against women in Victorian literature: Applying Julia Kristeva's theory of abjection to Dickens, Brontë, and Braddon*. Lewiston: Edwin Mellen Press, 2005.
- SMITH-ROSENBERG, Caroll. *Disorderly conduct: Visions of gender in Victorian America*. Nova York: A.A. Knopf, 1985.

Altres recursos

Informes, recursos audiovisuals, etc.

- Judith Butler: When Killing Women Isn't a Crime. [Entrevista]. Disponible en línea: <<https://www.nytimes.com/2019/07/10/opinion/judith-butler-gender.html>>
- Judith Butler: "Gender Is Extramoral". [Entrevista]. Disponible en línea: <<https://mronline.org/2009/05/16/interview-with-judith-butler-gender-is-extramoral/>>
- Elisabeth Azebedo uses her poetry to confront violence against women. [TedTalk]. Disponible en línea: <<https://www.youtube.com/watch?v=SJOG1iCLzCA>>
- Kimberley Creshew: "The urgency of intersectionality". [TedTalk]. Disponible en línea: <https://www.ted.com/talks/kimberle_crenshaw_the_urgency_of_intersectionality/transcript?language=en>
- Chimamanda Ngozi Adichie: "We Should All be Feminists". [TedTalk]. Disponible en línea: <https://www.ted.com/talks/chimamanda_ngozi_adichie_we_should_all_be_feminists?language=en>
- DAVIS, Angela. "The color of violence against women". Disponible en línea <<http://www.hartford-hwp.com/archives/45a/582.html>>
- Violence against Women Initiative. <<https://lesley.edu/violence-against-women>>
STANFORD ENCYCLOPEDIA OF PHILOSOPHY.
<<https://plato.stanford.edu/index.html>>

Fonts de dades (bases de dades o informes amb dades)

- Bases de dades bibliogràfiques. Disponible en línea: <<https://fordham.libguides.com/WomenGenderSexuality/Databases>>
<<https://www.libraries.rutgers.edu/indexes/safetylit>>

8. Traducció i Ciències del Llenguatge

8.1 Violència Lingüística i Comunicativa contra les Dones

Montserrat Ribas Bisbal

Departament de Traducció i Ciències del Llenguatge
(UPF)

Empreu aquest identificador per citar aquest document
MUÑOZ PUIG, Marina; VERGE MESTRE, Tània. *Fitxes docents per treballar l'abordatge de la violència masclista*. Barcelona: UPF, 2020. ISBN: 978-84-09-22582-8.

Resum



Àmbit d'aplicació

[Graus](#)

[Assignatures](#)



Abordatge docent

[Temes específics que es poden tractar](#)

[Activitats de seminari](#)



Referències

[Referències bibliogràfiques](#)

[Altres recursos](#)

Àmbit d'aplicació

Graus

Grau en Llengües Aplicades; grau en Traducció; grau en Humanitats; grau en Comunicació; grau en Periodisme

Assignatures

Estudi de Casos: Llengües i Societat; Llengua, Comunitat i Ideologia; Taller de Traducció i Mitjans de Comunicació; Mediació Cultural i Assistència Social; Seminari de Llengua (CA)



Abordatge docent

Temes específics que es poden tractar

1. La violència lingüística contra les dones en el sistema de la llengua (expressions i significats codificats als diccionaris).
2. La violència lingüística contra les dones en els usos lingüístics quotidians (expressions col·loquials, tractaments formals, formes que fixen els mitjans de comunicació, la publicitat, les xarxes socials, etc.).
3. La violència comunicativa contra les dones a les interaccions (posicions que ocupen les dones, torns de paraula, confrontacions de què són objecte, tipus de respostes que reben, etc.).
4. La violència lingüística i comunicativa contra les dones a través de les formes expressives multimodals que reproduïxen estereotips i prejudicis socials i culturals.
5. La violència lingüística i comunicativa contra les dones en la construcció dels relats socials (com apareixen representades: què protagonitzen, com se les caracteritza, quines accions fan, quins objectius pretenen assolir, amb qui i què se les relaciona, etc.).

Activitats de seminari

- Detecció i anàlisi de com s'expressa verbalment la violència contra les dones (a les interaccions quotidianes, als acudits, a les cançons, a les xarxes socials, etc.).
- Anàlisi de les microviolències masclistes que reproduïxen els missatges verbals i no verbals de la publicitat.
- Anàlisi de les violències comunicatives contra les dones que s'expressen a través de patrons comunicatius culturalment arrelats al cinema i a les telesèries (fórmules de cortesia, elogis de certes característiques i conductes, estils i comportaments verbals i no verbals, etc.).
- Anàlisi dels relats que fan els mitjans de comunicació de la violència masclista (com es caracteritza els agents?, com l'acció?, on se situa la violència?, quines circumstàncies s'esmenten?, etc.)

*Aquestes anàlisis es poden fer des d'una perspectiva interseccional; és a dir, observant les diferències que introdueixen variables com l'origen social o geogràfic, l'opció sexual, la transició de gènere, etc., de les dones objecte del nostre estudi.



Referències

Referències bibliogràfiques

- HOLMES, Janet; MEYERHOFF, Miriam. *The Handbook of language and gender*. Malden (Mass.): Blackwell, 2003.
- HOLOSHITZ, Tamar; CAMERON, Deborah. "The linguistic representation of sexual violence in conflict settings". *Gender & Language*, 8 (2), 2014. Pàg. 169-184.
- LOCKWOOD HARRIS, Kate; PALAZZOLO, Kellie E.; SAVAGE, Matthew W. "'I'm not sexist, but...': How ideological dilemmas reinforce sexism in talk about intimate partner violence", *Discourse Society*, 23 (6), 2012. Pàg. 643-656.
- LLEDÓ, Eulàlia. *Cambio lingüístico y prensa*. Barcelona: Laertes, 2013.
- NEMI NETO, Joao. "Queer pedagogy: Approaches to inclusive teaching", *Policy Futures in Education*, 16 (5), 2018. Pàg. 589-604.
- PARDO, María Laura; CARRIZO, Alicia E. "El discurso sobre la violencia doméstica en historias de vida", *RALED*, 18 (2), 2018. Pàg. 7-22.
- PERRONE, Reinaldo; NANNINI, Martine. *Violencia y abusos sexuales en la familia. Una visión sistémica de las conductas sociales violentas*. Buenos Aires: Paidós, 2007.
- RIOS, Oriol; CHRISTOU, Miranda. "Más allá del lenguaje sexista. Actos comunicativos en las relaciones afectivo-sexuales de los y las adolescentes", *Revista SGNOS*, 43. Número Especial Monográfico 2, 2010. Pàg. 311-326.
- SANTAEMILIA, José; MARUENDA, Sergio. "The linguistic representation of gender violence in (written) media discourse: The term 'woman' in Spanish contemporary newspapers", *Journal of Language Aggression and Conflict*, 2 (2), 2014. Pàg. 249-273.

Altres recursos

Informes, recursos audiovisuals, etc.

- LLEDÓ CUNILL, Eulàlia. *El sexisme i androcentrisme lingüístic. Dades, reflexions i propostes* [Web]. Disponible en línia: <http://www.mujerpalabra.net/pensamiento/lenguaje/eulalialledocunill/lengua_gnral.htm>
- Reflexions i propostes docents de *Netzwerk Frauen und Geschlechterforschung NRW*. Disponible en línia: <<http://www.gender-curricula.com/en/gender-curricula-startseite/>>
- UNIVERSIDAD COMPLUTENSE DE MADRID. [Quaderns de formació]. Disponible en línia: <http://eprints.ucm.es/9638/1/estudios_e_informes_n%C2%BA_4.pdf>
- Exemple de l'assetjament diari que pateixen les dones a través del llenguatge. Disponible en línia: <https://www.youtube.com/watch?v=j3mOaFgpU6c&list=PLYjaXOoLextvJqs56MW3M_Uv3t89esmN6&index=29>
- *ARA O MAI* [2bach - Short Movie]. [7SMF]. 2017. Disponible en línia: <<https://www.youtube.com/watch?v=IX---4oLr2U>>
- LIARTE, Rosa. *Existeixen els micromasclismes?*. *TEDxPlazaDeLaMercedWomen*. Disponible en línia: <<https://www.youtube.com/watch?v=i2bfCPEG8y4>>
- Curt contra la violència de gènere. Disponible en línia: <<https://youtu.be/hfGsrMBsX1Q>>
- Taller per treballar la violència de gènere a l'ensenyament secundari. Disponible en línia: <<https://www.youtube.com/watch?v=wXj5nqCjsA8&feature=youtu.be>>

Fonts de dades (bases de dades o informes amb dades)

- TOLEDANO BUENDÍA, Carmen; ABRIL MARTÍ, María Isabel; DEL POZO TRIVIÑO, Maribel; AGUILERA ÁVILA, Laura. "Hacia una especialización en interpretación en el ámbito de la violencia de género: investigación, formación y profesionalización MonTI", *Monografías de Traducción e Interpretación*, 2, 2015. Pàg. 139-160. Disponible en línia: <<https://www.redalyc.org/pdf/2651/265146985005.pdf>>
- SECRETARIA DE POLÍTICA LINGÜÍSTICA. INSTITUT CATALÀ DE LA DONA. *Marcar les diferències: la representació de dones i homes a la llengua*. 2005. Disponible en línia: <<https://llengua.gencat.cat/permalink/c8d39276-5382-11e4-8f3f-000c29cdf219>>

- RIUS, Mayte. "Llenguatge o ideologia". *La Vanguardia*, 2016. Disponible en línia: <<https://www.lavanguardia.com/encatala/20161024/411252468065/llenguatge-o-ideologia.html>>
- *Cap al progressisme en publicitat: Retrats de gènere*. Disponible en línia: <<https://www.wfanet.org/app/uploads/2018/06/WFA-Guide-to-Progressive-Gender-Portrayals-in-Advertising.pdf>>